

ÅRSRAPPORT

2015

DNB

DNB Livsforsikring

Et selskap i DNB-konsernet

Innhold

- 03 ÅRSBERETNING
- 06 ÅRSREGNSKAP

OVERORDNET

- 13 RESULTATREGNSKAP
- 15 BALANSE
- 17 ENDRING I EGENKAPITAL
- 18 KONTANTSTRØMANALYSE
- 18 KAPITALAVKASTNING

GENERELLE NOTER

- 19 NOTE 1 REGNSKAPSPRINSIPPER
- 26 NOTE 2 VIKTIGE REGNSKAPSESTIMATER OG SKJØNNMESSIGE VURDERINGER
- 27 NOTE 3 SAMMENSLÅING AV BALANSEPOSTER

RESULTATREGNSKAPET

- 28 NOTE 4 BRANSJEFORDELT RESULTATREGNSKAP OG RESULTATANALYSE
- 32 NOTE 5 FLYTTING
- 32 NOTE 6 NYTEGNET PREMIE
- 33 NOTE 7 NETTO INNTEKTER FRA INVESTERINGER
- 35 NOTE 8 SPESIFIKASJON FORSIKRINGSRELATERTE DRIFTSKOSTNADER
- 35 NOTE 9 ANTALL ANSATTE/ÅRSVERK
- 36 NOTE 10 PENSJONSFORPLIKTELSER OG -KOSTNADER
- 41 NOTE 11 SKATTEKOSTNAD

BALANSE – EIENDELER

- 43 NOTE 12 KLASSIFIKASJON AV FINANSIELLE INSTRUMENTER
- 47 NOTE 13 FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI
- 49 NOTE 14 VIRKELIG VERDI FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL AMORTISERT KOST
- 49 NOTE 15 INVESTERINGSEIENDOM
- 52 NOTE 16 AKSJER I DATTERSELSKAPER OG TILKNYTTETE SELSKAPER
- 55 NOTE 17 INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL
- 56 NOTE 18 AKSJER, ANDELER OG GRUNNFONDSBEVIS TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET
- 58 NOTE 19 OBLIGASJONER, SERTIFIKATER OG RENTEFOND TIL VIRKELIG VERDI
- 60 NOTE 20 UTLÅN OG FORDRINGER
- 62 NOTE 21 UTESTÅENDE DERIVATKONTRAKTER, NOMINELLE BELØP OG MARKEDSVERDIER
- 62 NOTE 22 ANDRE FINANSIELLE EIENDELER
- 63 NOTE 23 EIENDELER I LIVSFORSIKRING MED INVESTERINGSVALG
- 64 NOTE 24 KONTANTER OG KONTANTEKVIVALENTER
- 64 NOTE 25 IMMATERIELLE EIENDELER OG ANDRE EIENDELER

BALANSE – GJELD

- 66 NOTE 26 FORSIKRINGSFORPLIKTELSER
- 67 NOTE 27 ENDRINGER I FORSIKRINGSFORPLIKTELSER
- 68 NOTE 28 ANSVARLIG LÅNEKAPITAL

OPPLYSNINGER OM RISIKO

- 68 NOTE 29 RISIKOFORHOLD
- 70 NOTE 30 FORSIKRINGSRISIKO
- 74 NOTE 31 KAPITALDEKNING OG SOLVENSMARGINKAPITAL
- 75 NOTE 32 RENTEFØLSOMHET
- 75 NOTE 33 KVANTIFISERING AV FINANSIELLE DERIVATER
- 76 NOTE 34 VALUTAPOSISJONER
- 77 NOTE 35 LIKVIDITETSRISIKO
- 78 NOTE 36 KREDITTRISIKO

ØVRIGE OPPLYSNINGER

- 80 NOTE 37 GODTGJØRELSER OG LIGNENDE
- 87 NOTE 38 NÆRSTÅENDE PARTER
- 88 NOTE 39 ANNET ANSVAR OG FORPLIKTELSER
- 88 NOTE 40 SIKKERHETSSTILLELSER

- 89 BERETNINGER
- 92 DEFINISJONER

Årsberetning for 2015

DNB Livsforsikring AS (DNB Liv) oppnådde et resultat før skatt for 2015 på 823 millioner kroner. Bufferkapitalen er gjennom 2015 styrket med 5 042 millioner kroner, det er avsatt 3 141 millioner til økt levealder og kostnadsført 1 225 millioner i forbindelse med overføring av risikoutjevningfondet til premiereserve. Verdijustert og bokført avkastning i kollektivporteføljen var henholdsvis 4,7 og 5,1 prosent. DNB Liv hadde en forvaltningskapital på 289 milliarder kroner per 31. desember 2015, en økning på 1,3 milliarder fra 2014. Soliditetskapitalen økte med 3,3 milliarder kroner til 45,5 milliarder ved årets utgang.

VIRKSOMHETEN

DNB Livsforsikring AS er et 100 prosent eiet datterselskap av DNB ASA. Selskapet skal være den foretrukne leverandøren av livsforsikring og pensjonssparing i Norge. Virksomheten skal levere konkurransedyktig avkastning til kunder og eier, samt oppnå lønnsom vekst på kapitallette spare- og livsforsikringsprodukter.

HOVEDPUNKTER FRA ÅRET

- Finansavkastning godt over gjennomsnittlig rentegaranti
- Godt risikoresultat, spesielt knyttet til uførhet og skadeprodukter
- God kostnadskontroll og lavere ressursbruk
- Avsatt 3,1 milliarder kroner for økt levealder
- Overført risikoutjevningfond til premiereserve med 1,3 milliarder kroner
- Bygget tilleggsavsetninger med 1,2 milliarder kroner
- 19 prosent vekst i forvaltningskapital innskuddspensjon
- Økt samarbeid med DNB Bank gir økt salg

SALG OG MARKEDSANDELER

Ved utgangen av 2015 hadde DNB Liv i overkant av én million personkunder med individuelle og kollektive avtaler. Selskapet hadde omtrent 24 000 avtaler med bedrifter. Markedsandel av forvaltede kundemidler i 2015 var 22,9 prosent ved utgangen av september.

Innenfor ytelsespensjon i privat sektor hadde DNB Liv en markedsandel på 40,3 prosent inkludert fripoliser. Markedsandelen har vært tilnærmet uendret siste fem år og reflekterer at markedet for ytelsespensjon er lukket.

Innenfor Innskuddspensjon var det en reduksjon av markedsandel fra 28,4 prosent i 2014 til 27,0 prosent i 2015. I årene 2012 til 2014 har markedsandelen vært mellom 28 prosent og 29 prosent.

I personkundemarkedet er markedsandelen samlet redusert fra 52,1 prosent i 2014 til 49,9 prosent i 2015. Markedsandelen for produkter med rentegaranti var hele 64,2 prosent; men salget av det største produktet, Garantikonto ble stoppet sommeren 2015. For produkter med investeringsvalg er markedsandelen 22,1 prosent.

Ved utgangen av 2015 var 61 prosent av kundefondene innenfor kollektiv pensjon ytelsesbaserte og 39 prosent innskuddsbaserte. Tilsvarende tall i 2014 var henholdsvis 71 prosent og 29 prosent. Dette viser at omdanning fra ytelsespensjon til innskuddspensjon og satsing på fremtidige pensjonsprodukter reflekteres i kundefondene.

SALGSRESULTATER PERSONKUNDEMARKEDET

Netto salg av pensjons- og forsikringsprodukter i personkundemarkedet var på 1 608 millioner kroner, en nedgang på 35 prosent eller 880 millioner i forhold til 2014. Salg av Garantikonto som har vært det dominerende produktet de siste årene ble stoppet fra og med annet halvår, noe som forklarer svekkelsen sammenlignet med i fjor.

SALGSRESULTATER BEDRIFTSKUNDEMARKEDET

Salget av innskuddspensjon var netto 450 millioner kroner i ny premie, opp fra 384 millioner i 2014. Tilflyttet kapital var netto 506 millioner kroner, en økning på 124 millioner fra 2014. Salget inkluderer ikke omdanning av ytelsespensjon til innskuddspensjon som ga ny premie på 317 millioner kroner. Veksten skjer i økende grad i samarbeid med DNB Bank. Nettosalg av personalforsikringer ble minus 164 millioner kroner i 2015 hvilket i hovedsak skyldes avgang av én stor kunde.

Det har i 2015 blitt omdannet ytelsespensjonskontrakter med fondsmidler på om lag 8 milliarder kroner til innskuddspensjon.

Avviklingen av offentlig marked er i all hovedsak gjennomført.

Per 31. desember 2015 utgjorde den offentlige porteføljen 2,3 milliarder kroner. DNB Liv har inngått avtale med Gabler AS om drift av den gjenværende porteføljen i offentlig sektor. Området forventes ferdig avviklet i løpet av 2016.

FINANSFORVALTNING

2015 var et år preget av store svingninger i finansmarkedene, men året endte med moderat positiv avkastning i aksjer, god avkastning i eiendom og ikke dramatiske endringer i rentenivået.

Lange renter sluttet 2015 på noenlunde samme nivå som ved inngangen til året. Tyske og amerikanske 10 års renter steg med om lag 10 basispunkter, mens norske 10 års swaprenter var noen få punkter lavere. I den korte delen av rentekurven var bevegelsene større. Norske og europeiske 2 års-renter falt henholdsvis 28 og 24 basispunkter gjennom året, mens tilsvarende amerikanske steg hele 38 basispunkter. Kreditt-påslag ut over swaprente har økt i de fleste risikoklasser og har bedret plasseringsrenten gjennom året.

Oppsummert kan aksjeåret 2015 beskrives som meget volatil. Verdensindeksen endte tilslutt med en oppgang på 2,1 prosent for året. USA og fremvoksende økonomier har vært de svakeste markedene med henholdsvis 1,4 prosent oppgang og 5,8 prosent nedgang. Norge og Europa avsluttet året med henholdsvis 5,9 og 4,9 prosent oppgang.

Den sterke utviklingen i eiendomsmarkedet fortsatte i 2015, og da særlig for eiendommer med sentral beliggenhet og lange sikre leiekontrakter.

Året ga en verdjustert finansavkastning i kollektivporteføljen på 4,7 prosent, mens bokført avkastning utgjorde 5,1 prosent. Gjennomsnittlig rentegaranti utgjorde 3,1 prosent.

DNB Liv har hatt en konservativ innretning av kollektivporteføljen i 2015 og en vesentlig del av DNB Livs balanse er plassert i aktiva som sikrer god, stabil og forutsigbar avkastning. 40,4 prosent av porteføljen er investert i hold til forfall-obligasjoner som ga 4,7 prosent avkastning i 2015. Obligasjoner til virkelig verdi som utgjør 9,5 prosent av porteføljen, genererte 1,0 prosent i avkastning. Aksjer utgjør 9,2 prosent av porteføljen, og ga en avkastning på 2,0 prosent. Videre bidro eiendomsporteføljen, som ved utgangen av året utgjorde 9,7 prosent av porteføljen, med 13,8 prosent i totalavkastning. Den gode eiendomsavkastningen forklares blant annet av gevinster knyttet til eiendomstransaksjoner i 2015.

Innskuddspensjon er organisert i risikograderte spareprofiler. DNB Liv tilbyr i utgangspunktet tre standardprofiler for innskuddspensjon, DNB Pensjonsprofil 30, DNB Pensjonsprofil 50 og DNB Pensjonsprofil 80, hvor 30, 50 og 80 gjenspeiler

aksjeandelen i profilen. Avkastningen i de ovennevnte profilene var henholdsvis 1,7 prosent, 2,4 prosent og 3,2 prosent.

RISIKOFORHOLD

God risikostyring er i DNB et strategisk virkemiddel for å øke verdiskapingen. Risiko inndeles i seks hovedkategorier som er gjenstand for særlig måling og styring: markeds-, kreditt-, forsikrings-, operasjonell, likviditets- og forretningsrisiko. Risikojustert lønnsomhet følges opp på både produkt- og kundenivå.

Risikostyring av DNB Liv utgjør en integrert del av DNB-konsernets risikostyring, og inngår i konsernets rammeverk for risikoappetitt. DNB Livs dominerende risiko er markedsrisiko, som er knyttet til selskapets evne til å innfri kundens rentegaranti på kort og lang sikt. Markedsrisiko omfatter både finansielle eiendeler og renterisiko knyttet til forsikringsmessige avsetninger. Markedsrisiko i livselskapet er omfattet av konsernets samlede måling av markedsrisiko gjennom totalrisikomodellen.

Styret i DNB Liv fastsetter årlige rammer for risiko i kapitalforvaltningen og for forsikringsvirksomheten, i tillegg til rammeverket for risikoappetitt. Rammene for markedsrisiko sikrer tilstrekkelig diversifisering, maksimal konsentrasjonsrisiko mot en enkelt utsteder og særskilte rammer for derivater. For forsikringsrisiko er det utarbeidet et program for reassuranse, prinsipper for prisfastsettelse og maksimale forsikringssummer. Oppfølging av operasjonell risiko og forretningsrisiko er en integrert del av risikostyring i DNB. Enheten for Risikostyring i DNB Liv overvåker og følger opp rammer og retningslinjer.

Solvens II ble innført med virkning fra 1. januar 2016. Det er fastsatt overgangsregler som gir anledning til å fase inn markedsverdivurdering av forpliktelser over en periode på 16 år. DNB Liv har av Finanstilsynet fått godkjent bruk av overgangsregelverket for forsikringstekniske avsetninger.

Overgangsreglene kompenserer for lavt rentenivå og beskytter mot ytterligere rentenedgang. DNB Liv oppfyller per 1. januar 2016 kapitalkravet målt etter Solvens II også uten bruk av overgangsregelverket. Solvensmargin 1. januar 2016 er 113 prosent uten overgangsregelverket og 192 prosent ved anvendelse av overgangsreglene. DNB Liv har som et ledd i tilpasningen til Solvens II styrket ansvarlig kapital med opptak av ansvarlig lån med 4,1 milliarder kroner i tredje kvartal 2015. I tillegg er risiko i kapitalforvaltningen tilpasset ved å redusere eksponeringen i aksjer og eiendom. Selskapet har i tillegg kjøpt en portefølje av fastrente boliglån pålydende om lag 20 milliarder kroner fra DNB Boligkreditt AS. Boliglån gir svært god risikojustert avkastning og bidrar positivt i forhold til kapitalkravet i henhold til Solvens II. I 2016 vurderes det ytterligere tiltak for å tilpasse kapitalforvaltningen til det nye solvensregel-

verket. Solvensposisjon ved inngangen til året og overgangsregelverket som beskyttelse mot lave renter medfører at det ikke er behov for kapitaltilskudd som følge av Solvens II. Foruten kvantitative kapitalkrav, inneholder Solvens II også kvalitative krav til virksomhets- og risikostyring og utvidede krav til ekstern rapportering. Sentralt i dette er selskapet og styrets egenvurdering av risiko (ORSA) som også sendes til Finanstilsynet. Solvensposisjon og risikoforhold blir rapportert til markedet i 2016 gjennom selskapets kvartalsrapporter.

For kollektiv pensjon ble det 1. januar 2014 innført nye levealdersforutsetninger. Nytt beregningsgrunnlag medførte et behov for å styrke premiereservene med totalt 13,4 milliarder kroner. For kontrakter som er i kraft ved årsskiftet er avsetningsbehovet 11,5 milliarder kroner. Totalt er 9,5 milliarder kroner avsatt pr. 31. desember 2015, herav 2,5 milliarder i 2015. Avsetninger i 2015 inkluderer overføring fra risiko-utjevningfondet med 980 millioner kroner. Den gjenværende reserveforsterkingen på 2,0 milliarder vil bli gjennomført i perioden 2016-2020. Egenkapitalen skal dekke ca. 800 millioner kroner av gjenværende oppreserveringsbehov.

DNB Liv gjennomfører kvartalsvis en tilstrekkelighetstest etter IFRS 4 fase 1, der avsetningene vurderes til virkelig verdi og ikke etter meldte beregningsgrunnlag for diskonteringsrente og biometriske forutsetninger. Tilstrekkelighetstesten er gjennomført per 31. desember 2015 med positive marginer.

Årsregnskap

DNB Livs resultat før skatt ble 823 millioner kroner. Resultat før skatteinntekt utgjorde 622 millioner kroner og resultat etter skatt ble 1 445 millioner. Kursreguleringsfondet ble i 2015 redusert med 636 millioner kroner til 2 294 millioner. DNB Livs konsernregnskap viste et resultat før skatt på 843 millioner kroner. Skatteinntekten utgjorde 692 millioner kroner og resultat etter skatt ble 1 535 millioner. Selskapets driftskostnader ble 1 030 millioner kroner, redusert fra 1 204 millioner på samme tid i fjor, tilsvarende en kostnadsreduksjon på 15 prosent.

Styret bekrefter at regnskapet er avlagt under forutsetning om fortsatt drift. Tall i parentes gjelder tilsvarende i 2014.

PREMIEINNTEKTER

DNB Livs samlede premieinntekter utgjorde 19 739 millioner kroner (22 636), en reduksjon på 13 prosent fra året før.

Premieinntekter for kollektiv ytelsespensjon ble 7 819 millioner kroner (10 473), en reduksjon på 25 prosent fra året før. Premieinntektene for kollektiv ytelsespensjon i bedriftsmarkedet utgjorde 7 621 millioner kroner (8 113). Premieinntektene for kollektiv ytelsespensjon i offentlig sektor ble 198 millioner kroner (2 360).

Premieinntekter for individuelle produkter utgjorde 5 289 millioner kroner (5 886), en reduksjon på 10 prosent. For individuelle produkter med rentegaranti ble premieinntektene 4 323 millioner kroner (5 252), en reduksjon på 18 prosent fra året før.

Premieinntekter for produkter med investeringsvalg utgjorde 7 597 millioner kroner (6 911), en økning på 10 prosent fra året før. Premieinntekter for innskuddspensjon utgjorde 6 632 millioner kroner (6 278), en økning på 6 prosent fra året før. Premieinntekter for individuelle produkter med investeringsvalg utgjorde 966 millioner kroner (633), en økning på 53 prosent fra året før.

Forfalte årlige premier og engangspremier for garanterte produkter ble 11 426 millioner kroner (15 033). Samlede forfalte årlige premier og engangspremier utgjorde 18 097 millioner kroner (20 394).

AVKASTNING

DNB Livs verdijusterte og bokførte avkastning i kollektivporteføljen ble henholdsvis 4,7 og 5,1 prosent.

Avkastningen i selskapskapitalen ble 2,6 prosent. DNB Livs selskapsportefølje er konservativt innrettet med en pengekmarksandel på 79,4 prosent.

For norske aksjer ble avkastningen 5,6 prosent. Dette var 0,3 prosentpoeng bedre enn referanseindeksen. For utenlandske aksjer ble avkastningen 1,7 prosent målt i lokal valuta, som er 0,6 prosentpoeng bedre enn referanseindeksen.

Avkastningen på norske og utenlandske obligasjoner var henholdsvis 0,8 prosent og 1,6 prosent, henholdsvis 1,1 lavere og 0,6 prosentpoeng bedre enn referanseindeksen. Penge-marked ga en avkastning på 1,1 prosent som er 0,3 prosentpoeng bedre enn referanseindeksen, mens holde til forfall-obligasjoner hadde en bokført avkastning på 4,7 prosent.

DNB Livs eiendomsportefølje ga i 2015 en direkteavkastning på 1 489 millioner kroner, som utgjør 5,0 prosent. Positiv verdiregulering utgjorde 1 286 millioner kroner. Det ble i 2015 solgt eiendommer for 11,8 milliarder kroner. Avkastning etter verdiregulering, salgsgvinster og effekt av valuta ble 2 559 millioner kroner, tilsvarende 8,8 prosent. Samlet ga eiendomsporteføljen en total avkastning på 13,8 prosent. Salgsgvinster av salg av investeringseiendomsselskaper utgjør 1 247 millioner kroner. Etter verdiregulering per 31. desember 2015 har DNB Livs investeringseiendommer en total verdi på 15 195 millioner kroner. I tillegg utgjør andeler i eiendomsfond og deleide eiendomsinvesteringer 6 206 millioner kroner.

RESULTAT

Beløp i millioner kroner	2015	2014
Renteresultat	4 193	5 262
Bruk av/avsatt til tilleggsavsetninger	(1 160)	(932)
Administrasjonsresultat	422	297
Risikoresultat ekskl. oppreservering for økt levealder individualportefølje	861	706
Førtjeneste risiko- og rentegaranti	658	751
Annet	0	(18)
Resultat til fordeling	4 974	6 067
Kundetildeling	(1 009)	(1 355)
Oppreservering for økt levealder kollektiv pensjon	(3 141)	(2 909)
Resultat før skatt	823	1 803
Skatt	622	84
Årsresultat	1 445	1 886

SKATT

Avsetning til kundefond er skattemessig fradragsberettiget. I samsvar med Årsregnskapsforskriften for forsikringselskaper skal det ikke beregnes utsatt skatt av forsikringsmessige avsetninger som er klassifisert som egenkapital. Årets skatteinntekt ble 622 millioner kroner for DNB Livsforsikring og 692 millioner kroner for DNB Livsforsikring-konsern og forklares i hovedsak av skattefrie inntekter fra investeringer, spesielt eiendom.

BALANSE

Forvaltningskapitalen per 31. desember 2015 ble 289 116 millioner kroner (287 805), en økning på 0,5 prosent. Lav vekst i forvaltningskapital skyldes i hovedsak at offentlig tjenestepensjon er under avvikling. I løpet av året er kundemidler innenfor offentlig sektor tilsvarende 14 milliarder kroner flyttet fra selskapet.

Forvaltningskapitalen i kollektivporteføljen utgjorde 211 724 millioner kroner (222 158), selskapsporteføljen 27 073 millioner (21 302) og investeringsvalgporteføljen 49 679 millioner (42 866).

Kundemidler knyttet til produkter med investeringsvalg fordeler seg med 51,9 prosent (51,2) på aksje- og kombinasjonsfond, 45,0 prosent (45,1) på obligasjons- og pengemarkedsfond og 3,0 prosent (3,6) på bankinnskudd.

SOLIDITET

Soliditetskapitalen, som beskytter kundenes premiereserve, kan bestå av kursreguleringsfond, merverdier i holde til forfall-obligasjoner, tilleggsavsetninger, sikkerhetsavsetninger, ansvarlig lån og egenkapital, herunder risikoutjevningfond og administrasjonsavsetning. De ulike elementene i soliditetskapitalen har forskjellige forutsetninger og tidshorisonter for anvendelse, og kan i gitte tilfeller benyttes for å oppfylle avkastningsgarantien overfor kundene. Soliditetskapitalens sammensetning er derfor viktig i vurderingen av selskapets risikosituasjon. Soliditetskapitalen i DNB Liv per 31. desember 2015 var 45 506 millioner kroner (42 153).

Soliditetskapitalens sammensetning og utvikling i løpet av 2015 var som følger:

<i>Beløp i millioner kroner</i>	31.12.15	31.12.14
Kursreguleringsfond	2 294	2 930
Merverdier holde til forfall-obligasjoner	10 319	12 568
Tilleggsavsetninger	6 089	5 413
Egenkapital	21 082	19 584
Ansvarlig lån/fondsobligasjoner	5 500	1 435
Sikkerhetsavsetning	223	222
Sum soliditetskapital	45 506	42 153

Bufferkapitalen, det vil si kjernekapital utover lovpålagt minstekrav, samt tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond, var 24 156 millioner kroner (19 114) per 31. desember 2015.

Avsetning til langt liv i 2015 forbedrer solvensposisjonen etter nytt solvensregelverk (Solvens II). Forsterkning av premiereservene ved finansiering gjennom fremtidig renteoverskudd vil forbedre solvensposisjonen under Solvens II ytterligere.

KAPITALDEKNING OG SOLVENSMARGINKAPITAL

Kapitaldekningen er et uttrykk for selskapets ansvarlige kapital som andel av risikovektet balanse. DNB Livs tellende ansvarlige kapital per 31. desember 2015 var 25 861 millioner kroner (19 498). Kapitaldekningen var 31,3 prosent (21,9).

Solvensmarginkapitalen består av ansvarlig kapital med tillegg av 50 prosent av tilleggsavsetninger, 50 prosent av risikoutjevningfondet samt sikkerhetsavsetning i skadeforsikring utover 55 prosent av minimumsverdi. DNB Livs solvensmarginkapital per 31. desember 2015 var 28 292 millioner kroner (22 931) og solvensmarginkravet 9 253 millioner kroner (9 353), tilsvarende 305,8 prosent av kravet.

Fra 1. januar 2016 erstattes kapitaldekningsregelverket og solvensregelverket beskrevet over med Solvens II. DNB Liv oppfyller per 1. januar 2016 kapitalkravet målt etter Solvens II også uten bruk av overgangsregelverket. Solvensmargin 1. januar 2016 er 113 prosent uten overgangsregelverket og 192 prosent ved anvendelse av overgangsreglene.

MEDARBEIDERE

For DNB Liv er det viktig å utvikle og beholde dyktige medarbeidere. Selskapet hadde 427 ansatte (457) per 31. desember 2015. Antall årsverk utgjorde 409 (441). Nedgangen i 2015 er i hovedsak relatert til avvikling av Offentlig Marked. Antall vikarårsverk er gjennom 2015 redusert fra 39 til 24.

ARBEIDSMILJØ

Sykefraværet i DNB Liv var 4,9 prosent i 2015 (5,4). Sykefraværet ble redusert fra 6,3 prosent i fjerde kvartal 2014 til 5,6 prosent i fjerde kvartal 2015. Det ble ikke registrert alvorlige skader eller ulykker i 2015. DNB Liv arbeider med målrettede tiltak som kan redusere sykefraværet.

DNB Liv har fokus på enkeltmedarbeidere som har vært sykemeldt over lengre tid. Ved å følge opp sykemeldte, kommer flere medarbeidere tilbake i jobb med tilpassede arbeidsforhold. DNB Liv har høy aktivitet på helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet (HMS). HMS rapporteres parallelt med den øvrige internkontroll. DNB Liv er en Inkluderende Arbeidslivsbedrift og er sertifisert som Miljøfyrtårnsbedrift.

Ledelsen har jevnlig møter med tillitsvalgte for medarbeidere organisert i Finansforbundet.

LIKESTILLING OG DISKRIMINERING

Det er en tilnærmet lik fordeling mellom kvinnelige og mannlige ansatte i DNB Liv. Av ledere med personalansvar er 28 (40) menn og 26 (40) kvinner.

Gjennom flere år har DNB Liv arbeidet systematisk med å øke andelen kvinner i ledende stillinger, blant annet gjennom økt kvinnetildeltakelse i lederutviklingsprogrammer.

Kvalitet, mangfold og likebehandling i utvelgesprosesser skal sikres gjennom konsernets retningslinjer for rekruttering. Lokale regulatoriske krav må etterleves, og diskriminering tolereres ikke i rekrutteringsprosessene i DNB.

ANSVARLIG VIRKSOMHET

DNB Liv vil sammen med resten av DNB-konsernet være et forbilde for ansvarlig og bærekraftig verdiskaping ved å integrere etikk, miljø- og samfunnsmessige hensyn i forretningsdriften. Slik tar DNB Liv hensyn til risiko og muligheter som kan knyttes til klimaendringer, ressursknapphet, endret demografi og befolkningsvekst.

DNB Liv følger DNBs policy og tilhørende retningslinjer for samfunnsansvar som er styrende for hele konsernets arbeid innen etterlevelse og utvikling av ansvarlig forretningsvirksomhet.

DNBs arbeid med samfunnsansvar har disse hovedprinsippene:

- DNB skal ikke medvirke til krenkelse av menneske- og arbeidstakerrettigheter, korrupsjon, alvorlig miljøskade eller andre handlinger som kan oppfattes som uetiske
- DNB skal søke å bidra til bærekraftig utvikling innenfor de områder og bransjer der konsernet driver virksomhet

I tillegg har konsernet retningslinjer, forretningsmodeller og møteplasser som skal sikre at samfunnsansvar er en integrert del av den daglige driften.

For å opprettholde en høy etisk standard og bekjempe og unngå korrupsjon har DNB egne retningslinjer for etikk. Disse skal bidra til bevissthet om og etterlevelse av den høye etiske standarden som kreves av medarbeiderne i DNB. DNB har en viktig oppgave med å sørge for et vedvarende holdnings- skapende arbeid rettet mot alle ansatte i konsernets enheter i Norge og internasjonalt. Med utgangspunkt i en risikobasert tilnærming er formålet å iverksette målrettede tiltak i de deler av organisasjonen som anses som mest eksponert for etiske utfordringer og korrupsjonsrisiko.

Kundene og samfunnet skal være trygge på at konsernet opptrer ryddig og arbeider proaktivt for å redusere risikoen forbundet med hvitvaskings- og sanksjonsregelverket, samt terrorfinansiering. Økende globalisering og digitalisering av banktjenester er faktorer som øker risikoen på området og som påvirker tiltak i konsernet. Et stadig mer komplekst internasjonalt regelverk kombinert med økt omfang av økonomisk kriminalitet medførte at DNB i 2014 besluttet å styrke arbeidet

med å bekjempe hvitvasking og terrorfinansiering og sikre etterlevelse av sanksjonsregelverket ved å etablere en egen divisjon innen Risikostyring konsern. Hovedformålet med å styrke dette arbeidet er å sikre etterlevelse av regelverket og på den måten bidra til et sunt og godt næringsliv og rettferdig konkurranse for kundene. Det er også viktig å hindre at banken og dens infrastruktur blir misbrukt av aktører som ønsker å bruke DNBs tjenester på ulovlige måter. DNB forvalter store mengder informasjon om kunder, både av personlig og forretningsmessig karakter. Mengden av informasjon øker i takt med det digitale tilbudet av produkter og tjenester. Nye teknologiske løsninger og et stadig mer komplekst trusselbilde krever at ansatte forstår aktuelle risikoer og hvordan kundeinformasjon forvaltes på en trygg måte. Dette er avgjørende for å forebygge kriminalitet å unngå at informasjon kommer på avveier, og for å opprettholde kundenes tillit. DNB har retningslinjer og krav til informasjonssikkerhet og behandling av personopplysninger som skal ivaretas i alle systemløsninger, produkter og tjenester. I 2015 ble kravene for informasjonssikkerhet revidert og oppdatert med henblikk på trusselbildet og forretningsområdenes behov. I 2016 vil de oppdaterte kravene bli implementert i hele konsernet. I tillegg til en rekke tekniske sikringstiltak er opplæring i og bevisst-gjøring om informasjonssikkerhet sentralt for å redusere risiko. DNB Liv deltar i konsernprosjekter knyttet til hvitvasking og terrorfinansiering.

DNB leverer en rekke fundamentale funksjoner og tjenester til samfunnet. Hvis finansiell infrastruktur faller sammen så vil dette utløse store samfunnsproblemer. For å ivareta og møte disse forventningene må DNB være en trygg og solid bank med kontinuitet i driften. DNB er en av verdens sikreste banker, og fortsetter å bygge mer kjernekapital i tråd med myndighetenes krav. Arbeidet med å gå fra syv datasentre til ett kostnadseffektivt og miljøvennlig datasenter ble avsluttet i 2015. Denne konsolideringen gjør DNB mer teknisk robust ettersom kompleksitet og avhengighet av enkeltleverandører er redusert og ressurser kan skaleres opp og ned etter behov. DNB Liv omfattes av konsernets endringer som er foretatt knyttet til IT-driften og er følgelig styrket i henhold til drift og kontinuitetsløsninger.

En av DNBs aller viktigste samfunnsfunksjoner er å sørge for at sentrale banktjenester er tilgjengelig for kundene. DNB har gjennom året arbeidet spesielt med å øke tilgjengeligheten til de digitale tjenestene. DNBs mest besøkte tjeneste er i dag mobilbanken. I tillegg er dnb.no et av Norges mest besøkte nettsted og konsernet har et døgnåpent kundesenter som hjelper kundene våre på telefon, chatt og epost. Gjennom konsernets nett- og mobilbank kan kundene innhente opplysninger om opptjente pensjonsrettigheter. Dette gjelder rettigheter opptjent i folketrygden, gjennom DNB Liv og andre livsforsikringsselskap. Men i DNB skal det fortsatt være

mulig å møte oss ansikt til ansikt. Derfor har DNB valgt å gjøre endringer slik at bankkontoret tilpasses våre kunders endrede bruksmønster.

DNB Liv arbeider for å ha en høy miljøstandard og gode energiløsninger i egne kontorer og i den eiendomsmassen selskapet eier og leier ut til andre leietakere. Gjennom DNB Nærings-eiendom har selskapet stort fokus på miljøstyring og energiledelse. Selskapet tror på en sterk sammenheng mellom høy miljøstandard og høy konkurransekraft og har derfor satt ambisiøse mål og gjennomført en rekke tiltak for til enhver tid å kunne tilby miljøeffektive og miljøvennlige løsninger for leietagere og eiere. Ved kjøp av nye bygg og ved større rehabiliteringer stilles krav om miljøsertifisering i BREEAM og krav om energimerke bedre enn dagens myndighetskrav. DNB Nærings-eiendom er ISO 14001 sertifisert.

Les mer om DNBs samfunnsansvar på dnb.no/om-oss/samfunnsansvar.

ETISK FORVALTNING

DNB Liv er ledende i det norske markedet når det gjelder ansvarlige investeringer og har lang erfaring fra dette området. DNB Livs etiske retningslinjer i kapitalforvaltningen har forankring i anerkjente internasjonale retningslinjer for «Socially Responsible Investments» (SRI) og fastsetter minimumsstandarder for investeringer, og er i tråd med DNB sin konsernpolicy for samfunnsansvar. Retningslinjene skal sikre at DNB Liv ikke medvirker til krenkelse av menneskerettigheter, korrupsjon, alvorlig miljøskade, barnarbeid eller andre handlinger som kan oppfattes som uetiske ved at DNB ikke investerer i selskaper som bryter mot anerkjente internasjonale prinsipper. De etiske retningslinjene for investeringer gjelder også for eksterne leverandører av kapitalforvaltning, og verdipapirfond som tilbys kundene i DNB Liv. DNB Liv skal heller ikke investere i selskaper som er involvert i produksjon av tobakk, pornografi, antipersonell landminer, klasevåpen, eller i selskaper som har utvikling og produksjon av sentrale komponenter til masseødeleggelsesvåpen som en vesentlig del av sin virksomhet (negativ screening). Ved utgangen av 2015 var 72 selskaper ekskludert som følge av brudd på retningslinjene. I tillegg utøves aktiv eierskapspolitikk hvor det gjennomføres en dialog for å påvirke selskaper til å følge anerkjente internasjonale prinsipper, i forkant av en mulig eksklusjon.

DNB Liv gir økonomisk støtte til humanitære organisasjoner som er involvert i mikrofinans og har investert midler i Norsk Mikrofinansinitiativ (NMI). NMI er et samarbeid mellom private og statlige aktører som direkte og indirekte investerer i mikrofinansinstitusjoner i en rekke utviklingsland gjennom egenkapital, lån eller garantier. NMI har som mål å gi fattige i utviklingsland muligheten til arbeid og velferd med bære-

kraftig fundament, men skal gi avkastning i form av både utviklingseffekter og økonomisk utbytte ved at man gir dem et tilbud om finansielle tjenester, noe de i all hovedsak er avskåret fra i dag.

DNB Liv var med på opprettelsen av initiativet, og har siden 2008 investert om lag 100 millioner kroner i NMI. Sammen med andre institusjonelle investorer har dette gjort NMI i stand til å investere direkte i mikrofinansinstitusjoner som nå har over 4 millioner klienter. Med investeringene som er gjort indirekte, gjennom fond som investerer i mikrofinansinstitusjoner, når man ytterligere 35 millioner klienter.

Utover egenkapitalinvesteringer og lån til mikrofinansinstitusjoner har NMI et program for rådgivning til institusjonene om hvordan deres drift kan bli bedre og mer målrettet, samt gi økte sosiale effekter.

Per i dag utgjør kvinner vel 90 prosent av klientene i NMIs mikrofinansinstitusjoner, og rundt 95 prosent av lånene gis til prosjekter som skal styrke inntektsgrunnet for låntager.

KUNDETILFREDSHET

DNB Liv gjennomfører løpende kundetilfredshetsundersøkelser. Den årlige kundeundersøkelsen for bedriftskundene viste en tilfredshet i 2015 på 76 (73). Kundesenteret DNB Liv har i 2015 gjennomført hendelsesbaserte kundeundersøkelser både for bedrifts- og privatkunder. Den hendelsesbaserte kundeundersøkelsen viser en snittscore på 5,4 på en skala fra 1 til 6. Selskapet er tilfreds med at det opprettholdes en god kundetilfredshet.

STYRE OG LEDELSE

DNB Livs styre ledes av Kari Olrud Moen. Styret består for øvrig av nestleder Bjørn Erik Næss og Espen Klitzing. Ansattvalgt styremedlem er Jørn O. Kvilhaug og Britt Sæle er ansattvalgt observatør. Som følge av tilpasning til ny Finansforetakslov ble styret redusert fra 1. januar 2016. Aud Lysenstøen, Leif Teksum og Eirill Holtvedt, samt ansattvalgt representant Oddmund Olsen gikk i den forbindelse ut av styret. Arthur Sletteberg gikk i tillegg ut av styret i februar 2015.

Ledelsen har i 2015 bestått av administrerende direktør Anders Skjævestad, finansdirektør Truls Tollefsen, Chief Risk Officer Bjørn Atle Haugen, direktør for Drift og kundeservice Barbro Knudsen og leder for Produkt Geir Sæbdal. Øystein Sæter er selskapets ansvarshavende aktuar.

Det er etter årsskiftet gjort endringer i ledelsen som innebærer en tydeligere tredeling av virksomheten i fremtidens pensjonsprodukter, tradisjonelle pensjonsprodukter og forsikringsprodukter.

RAMMEBETINGELSER FOR LIVSFORSIKRING

Rammebetingelser for norske livsforsikringselskaper har de siste årene vært til vurdering. Avklaring foreligger nå på vesentlige områder som Solvens II og regelverket for tjenstepensjon i privat sektor. Både rammebetingelsene og kundenes preferanser medfører en dreining fra produkter med rentegaranti til produkter med investeringsvalg. Dette er tydelig i tjenstepensjonsmarkedet, hvor de fleste større bedrifter har avvirket ytelsespensjonsordninger helt eller delvis.

SOLVENS II

1. januar 2016 ble nytt solvensregelverk implementert for europeiske forsikringselskaper, betegnet som Solvens II. Solvens II-direktivet angir hvordan solvenskapitalkravet skal beregnes og hvordan forsikringsmessige avsetninger og selskapenes solvenskapital skal fremkomme. Solvens II medfører økte kapitalkrav, spesielt knyttet til langsiktige forsikringskontrakter med finansielle garantier. For å lette overgangen til nytt soliditetsregelverk er det på europeisk nivå fastsatt et overgangsregelverk. Overgangsregelverket ble fastsatt av norske myndigheter høsten 2015 hvor følgende elementer er de viktigste:

■ 16 års innfasing av forsikringsmessige avsetninger

Forsikringsmessige avsetninger basert på Solvens II-metodikk kan innføres lineært over en periode på 16 år. I overgangsperioden verdsettes forpliktelser etter Solvens I-regelverket, som gradvis blir erstattet med verdsettelse basert på Solvens II-metodikk. Effekten av regelverket er betydelig ved lavt rentenivå og avtar i takt med stigende renter. Finanstilsynet har godkjent at DNB Livsforsikring AS kan benytte overgangsregelverket for forsikringsmessige avsetninger.

■ Redusert krav til kapital for aksjer

Ved full implementering av Solvens II skal investeringer i aksjer tilordnes solvenskapital basert på en forutsetning om at verdien av aksjene kan bli redusert med 39 prosent. Finansdepartementet har i samsvar med europeiske retningslinjer besluttet en innfasing av krav til solvenskapital for aksjer fra 22 til 39 prosent over syv år. Overgangsregelen skal gjelde kun børsnoterte aksjer innenfor EØS/OECD-området og kun aksjer som selskapene har i eie per 1. januar 2016.

I tillegg til overgangsregelverket er det fastsatt som permanent tiltak at selskapene gis mulighet til å benytte en volatilitetsjustering av rentekurven. Et påslag på rentekurven skal bidra til at effekten av rentendringer i obligasjonsmarkedet som ikke representerer reelle endringer i kreditt-risiko, dempes.

Solvensposisjonen til DNB Liv per 1. januar 2016 beregnet etter Solvens II – regelverket fremkommer i avsnittet Risiko-forhold.

ENDRINGER I PRODUKTREGELVERKET

Alderspensjon fra Folketrygden er vesentlig endret gjennom pensjonsreformen. Et viktig element er at alle år i arbeid skal bidra til pensjonsopptjening, noe som understøtter målet om at flere skal jobbe lenger. I tillegg skal opptjente pensjoner avkortes i takt med forventet utvikling i levealder. For livsforsikringselskapene er det vedtatt endringer i produktregelverket og innført nye produkter som bedre understøtter den nye Folketrygden. Nye produkter er også bedre tilpasset livsforsikringselskaperes kapitalkrav i henhold til Solvens II.

I 2014 ble det mulig å konvertere fripoliser med rentegaranti til fripoliser med investeringsvalg hvor fripoliseinnehaver har risiko knyttet til verdiutvikling på pensjonsmidlene. DNB Liv har tilbudt produktet siden det ble tilgjengelig i 2014, men så langt har en liten andel av våre kunder valgt fripolise med investeringsvalg. I 2014 ble det også innført et nytt tjenstepensjonsprodukt omtalt som Hybrid. Produktet synes lite attraktivt og ingen av DNBs tjenstepensjonskunder har kjøpt produktet.

Folketrygdens regelverk for uføretrygd ble endret med virkning fra 1. januar 2015. Medlemmer av Folketrygden som blir uføre, har som hovedregel krav på uføretrygd tilsvarende 66 prosent av lønn, hvor beregningsgrunnlaget begrenses til 6G. Det nye regelverket gjør det enklere å kombinere inntekt og uføretrygd. Uføre beholder sin uføegrad og kan motta arbeidsinntekt ved siden av basert på arbeidsevne. Uføretrygden justeres ned når inntekten overstiger en viss grense.

Uførepensjoner som forsikres og utbetales fra livsforsikringselskapene, skal harmoniseres med Folketrygdens regelverk. I det nye produktet kan livsforsikringselskapene forsikre inntil 9 prosent av lønn som påslag til Folketrygden, slik at samlet uførepensjon kan utgjøre inntil 75 prosent av lønn før uførhet. Nivået på uførepensjon som kan forsikres, er degressivt, slik at samlet uførepensjon fra Folketrygden og tjenstepensjonsordningene ikke kan overstige 71,1 prosent av lønn før uførhet. Loven ble satt i kraft 1. januar 2016. Det er gitt overgangsregler på ett år, og alle bedrifter må tilpasse seg nytt regelverk i løpet av 2016. En vesentlig del av DNB Livs kunder har tilpasset seg nytt regelverk med virkning fra 1. januar 2016.

EN PENSJONSKONTO OG PRIVAT SPARING TIL PENSJON

Dagens tjenstepensjonsmarked er uoversiktlig med mange komplekse regler. Det er forskjellige ordninger i offentlig og privat sektor og flere produkter tilgjengelig i markedet. Dette gjør det vanskelig spesielt for arbeidstakere å forstå og holde rede på tjenstepensjonsrettighetene. DNB Liv mener at pensjon må gjøres enklere. DNB mener derfor det bør legges til rette for en ordning med én pensjonskonto. Denne pensjonskontoen følger arbeidstakeren hele livet, og nye arbeidsgivere betaler inn der den gamle slapp – uten at

det opprettes fripoliser eller lignende. Det blir enkelt å holde oversikt over saldo og den enkelte får kontroll over plassering og forvaltning av pensjonsmidlene. Pensjonssystemet vil ikke lenger være noe som låser deg til én jobb i én sektor, og vi får økt jobbmobilitet. I tillegg bør arbeidstakere ha mulighet til å spare individuelt inn på pensjonskontoen hver måned, innenfor maksimalrammene for årlige innskudd.

For å stimulere til privat pensjonssparing bør også betingelser for skattemotiverte individuelle pensjonsordninger forbedres gjennom økte skattefradrag og innføring av skattesymmetri mellom fradragsrett og skatt ved utbetaling.

NYTT REGELVERK FOR REGNSKAPSMESSIG BEHANDLING AV FORSIKRINGSKONTRAKTER

I 2010 offentliggjorde IASB høringsutkastet til ny IFRS 4 Forsikringskontrakter. I 2013 ble det publisert et revidert høringsutkast. Det foreliggende høringsutkastet innebærer måling av forsikringsforpliktelsene til nåverdi av kontantstrømmene som følger av kontraktene, inklusive en risikomargin og en servicemargin. Effekter av endringer i henholdsvis estimerte kontantstrømmer og diskonteringsrente skal regnskapsføres enten i resultatregnskapet eller i totalresultatet etter nærmere bestemte regler. Det nye forslaget ventes å føre til større grad av kompleksitet i utarbeidelse og presentasjon av regnskapet. Etter nåværende regler måles forpliktelsene i henhold til nærmere bestemte regler i forsikringsvirksomhetsloven, og endringer i forsikringsforpliktelser regnskapsføres i resultatregnskapet.

Det er forventet at endelige regler vil bli publisert medio 2016, og den nye standarden er ventet å tre i kraft tidligst fra 2021.

FREMTIDSUTSIKTER

Den videre utviklingen i verdipapirmarkedene vil fortsatt være avhengig av den generelle økonomiske utviklingen. Den amerikanske sentralbanken gjennomførte første renteheving i desember 2015, mens europeisk økonomi fremdeles trenger pengepolitiske stimuli. I Norge ser vi svekket aktivitet knyttet til oljesektoren, mens valutavekkelsen har gitt støtte til utvikling i norsk fastlandsøkonomi. Fortsatt lavt rentenivå i Europa kombinert med utsikter til stigende amerikanske renter skaper derfor usikkerhet om veien videre for lange norske renter.

Det ventes også i 2016 å være betydelig forskjell på veksttakten i de ulike delene av verden. Fremvoksende økonomier forventes å vokse med 4,2 prosent mens industrilandene er forventet å vokse med om lag 1,8 prosent. Blant industrilandene er det i USA og Storbritannia det er forventet høyest vekst.

Vedvarende lavt rentenivå medfører at inntjeningen i deler av virksomheten, og da spesielt for fripolisene, blir krevende de kommende årene. Som følge av dette har DNB Liv tilpasset virksomheten gjennom kontinuerlig fokus på balansestyring og kostnadsutvikling. Selskapet har tilpasset kapitalforvaltningen til egenskaper ved forpliktelsene til ulike produkter. Fripolisene er tilordnet to ulike porteføljer med ulik innretning avhengig av om kontraktene er ferdig oppreservert for langt liv eller ikke. Porteføljen for Fripoliser under oppreservering har en stor andel allokert til stabile aktivklasser, med 49 prosent investert i Hold til Forfall obligasjoner og 11 prosent investert i eiendom.

Veksten innen tjenestepensjonssegmentet vil komme innenfor innskuddspensjon. Kunder som avviker ytelsesbaserte ordninger, velger innskuddspensjon og ikke de nye tjenestepensjonsordningene. DNB har gjennom god distribusjonskraft i alle kundesegmenter store muligheter for å ta del i markedsveksten. DNB Liv har derfor fokus på å videreutvikle et tett og integrert samarbeid på pensjon på tvers av aktuelle forretningsområder i DNB.

I 2016 vil omdanning og avvikling av ytelsespensjonsavtaler tilta vesentlig. Basert på beslutninger hos store kunder og egne estimater forventer vi en omdanning i 2016 som medfører fripoliseutstedelse på ca. 20 milliarder kroner. Dette stiller nye krav til organisasjonen gjennom effektivisering og nedbygging av ressurser knyttet til verdikjeden for ytelsespensjon. Selskapet har tatt nødvendige grep som sikrer at denne omstillingen gjennomføres på en kontrollert måte.

Ved implementering av Solvens II 1. januar 2016 tilfredsstiller selskapet kapitalkravet både med og uten overgangsregler. Overgangsreglene bidrar til at selskapet de kommende årene ikke har behov for kapitaltilførsel som følge av lavt rentenivå.

UTDELING OG DISPONERINGER

Styret foreslår at årets resultat på 1 445 millioner kroner disponeres som følger:

Fra fond for urealiserte gevinster	(42)
Fra risikoutjevningfond	(897)
Til annen egenkapital	2 334
Sum	1 445

DNB ASA har foreslått å gi konsernbidrag med skattemessig effekt til DNB Livsforsikring AS på 1 500 millioner kroner (1 095 millioner kroner netto etter skatt). Skattemessig gis konsernbidraget med virkning for ligningen i 2015 og DNB Liv har derfor foreslått å gi tilsvarende konsernbidrag uten skattemessig effekt til DNB ASA i 2015 (sirkelkonsernbidrag). Konsernbidraget vil bli regnskapsført i DNB Liv i 2016 og inngår således ikke i selskapets balanse per 31. desember 2015.

Bergen, 8. mars 2016

Kari Olrud Moen
Styreleder

Bjørn Erik Næss
Nestleder

Espen Klitzing

Jørn O. Kvilhaug

Anders Skjævestad
Administrerende direktør

Resultatregnskap 2015

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

DNB LIVSFORSIKRING AS

2014	2015	Note	Beløp i millioner kroner	Note	2015	2014
TEKNISK REGNSKAP						
20 935	18 715		Forfalte premier, brutto		18 715	20 935
(541)	(618)		– Avgitte gjenforsikringspremier		(618)	(541)
2 242	1 641	5	Overføring av premiereserve fra andre forsikringselskaper/pensjonskasser	5	1 641	2 242
22 636	19 739	4	Premieinntekter for egen regning	4	19 739	22 636
1	1		Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak		4 021	2 317
6 346	6 359		Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler		6 184	6 430
1 606	1 314		Netto driftsinntekt fra eiendom		1	(1)
1 088	556		Verdiendringer på investeringer		(726)	383
2 632	1 387		Realisert gevinst og tap på investeringer		138	2 545
11 673	9 618	4,7	Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	4,7	9 618	11 673
0	0		Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak		0	0
82	76		Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler		76	82
2 897	1 470		Verdiendringer på investeringer		1 470	2 897
29	31		Realisert gevinst og tap på investeringer		31	29
3 008	1 576	4,7	Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	4,7	1 576	3 008
22	11	4	Andre forsikringsrelaterte inntekter	4	11	22
(13 747)	(13 758)		Utbetalte erstatninger		(13 758)	(13 747)
(14 101)	(14 247)		Brutto		(14 247)	(14 101)
354	489		– Gjenforsikringsandel av utbetalte erstatninger		489	354
(78)	41		Endring i erstatningsavsetninger		41	(78)
(78)	41		Brutto		41	(78)
0	0		– Endringer i gjenforsikringsandel av erstatningsavsetninger		0	0
(25 772)	(14 789)	5	Overføring av premiereserve og tilleggsavsetninger til andre forsikringselskaper/pensjonskasser	5	(14 789)	(25 772)
(39 597)	(28 507)	4	Erstatninger	4	(28 507)	(39 597)
14 431	7 217		Endring i premiereserve		7 217	14 431
14 432	7 217		Til/fra premiereserve, brutto		7 217	14 432
(1)	0		– Endring i gjenforsikringsandel av premiereserven		0	(1)
(318)	(796)		Endring i tilleggsavsetninger		(796)	(318)
(195)	636		Endring i kursreguleringsfond		636	(195)
(121)	(41)		Endring i premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond		(41)	(121)
(12)	(1)		Endring i tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten		(1)	(12)
(12)	(1)		Til/fra tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten		(1)	(12)
15	26	5	Overføring av tilleggsavsetninger fra andre forsikringselskaper/pensjonskasser	5	26	15
13 800	7 041	4	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser – kontraktsfastsatte forpliktelser	4	7 041	13 800
(7 312)	(6 787)		Endring i premiereserven		(6 787)	(7 312)
(7 312)	(6 787)	4	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser – særskilt investeringsportefølje	4	(6 787)	(7 312)
(1 014)	(206)		Overskudd på avkastningsresultatet		(206)	(1 014)
(3)	(186)		Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene		(186)	(3)
(337)	(617)		Annen tilordning av overskudd		(617)	(337)
(1 355)	(1 009)	4	Midler tilordnet forsikringskontraktene – kontraktsfastsatte forpliktelser	4	(1 009)	(1 355)
(1 567)	(1 368)	4,8,10,25	Forsikringsrelaterte driftskostnader	4,8,10,25	(1 368)	(1 567)
(272)	(46)	4	Andre forsikringsrelaterte kostnader	4	(46)	(272)
1 036	268	4	Resultat av teknisk regnskap	4	268	1 036

Resultatregnskap 2015

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

DNB LIVSFORSIKRING AS

2014	2015	Note	Beløp i millioner kroner	Note	2015	2014
IKKE-TEKNISK REGNSKAP						
30	89		Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak		182	67
613	555		Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler		555	613
53	99		Netto driftsinntekt fra eiendom		0	0
313	(41)		Verdiendringer på investeringer		(41)	293
(123)	(32)		Realiserte gevinster og tap på investeringer		(32)	(123)
886	671	7	Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	7	664	850
60	65		Andre inntekter		24	17
(138)	(161)		Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen		(132)	(101)
808	575		Resultat av ikke-teknisk regnskap		555	767
1 844	843		Resultat før skattekostnad		823	1 803
(252)	692	11	Skattekostnad	11	622	84
1 592	1 535		Resultat før andre resultatkomponenter		1 445	1 886
(237)	82		Aktuarielle gevinster og tap		72	(206)
64	(22)		Skatt på aktuarielle gevinster og tap		(19)	56
1 419	1 595		TOTALRESULTAT		1 498	1 736

Balanse 2015

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

DNB LIVSFORSIKRING AS

31.12.14	31.12.15	Note	Beløp i millioner kroner	Note	31.12.15	31.12.14
			EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN			
131	98	25	Immaterielle eiendeler	25	98	131
			<i>Bygninger og andre faste eiendommer</i>			
1 122	0	15	Investerings eiendommer	15	0	0
			<i>Datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak</i>			
0	0	16	Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	16	114	1 191
0	0		Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak		0	36
			<i>Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost</i>			
1 608	3 106	17	Investeringer som holdes til forfall	17	3 106	1 608
0	1 158	20	Utlån og fordringer	20	1 158	0
			<i>Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi</i>			
827	951	18	Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)	18	951	821
17 634	21 964	19	Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	19	21 964	17 634
22	37	20	Utlån og fordringer	20	37	22
86	82	21	Finansielle derivater	21	82	86
(96)	(339)	22	Andre finansielle eiendeler	22	(339)	(96)
21 203	26 959		Investeringer i selskapsporteføljen		27 073	21 302
901	62		Fordringer		21	854
642	624	10,11,25	Andre eiendeler	10,11,25	483	486
7	38		Forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		38	7
22 884	27 781		Sum eiendeler i selskapsporteføljen		27 713	22 780
			EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJEN			
			<i>Bygninger og andre faste eiendommer</i>			
30 292	15 195	15	Investerings eiendommer	15	15	16
			<i>Datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak</i>			
2 591	5 434	16	Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	16	22 356	35 006
0	0		Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak		58	444
			<i>Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost</i>			
86 722	84 494	17	Investeringer som holdes til forfall	17	84 494	86 722
0	24 377	20	Utlån og fordringer	20	24 377	
			<i>Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi</i>			
11 026	6 825	18	Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)	18	6 825	11 026
66 287	61 707	19	Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	19	61 707	65 662
22 107	10 612	20	Utlån og fordringer	20	10 612	22 107
570	319	21	Finansielle derivater	21	310	549
1 617	1 629	22	Andre finansielle eiendeler	22	970	627
221 211	210 591		Investeringer i kollektivporteføljen		211 724	222 158
			<i>Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi</i>			
21 968	25 803		Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)		25 803	21 968
19 351	22 365		Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning		22 365	19 351
1 547	1 510		Utlån og fordringer		1 510	1 547
42 866	49 679	23	Investeringer i investeringsvalgporteføljen	23	49 679	42 866
264 078	260 270		Sum eiendeler i kundeporteføljene		261 403	265 025
286 962	288 051		Sum eiendeler		289 116	287 805

Balanse 2015

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

DNB LIVSFORSIKRING AS

31.12.14	31.12.15	Note	Beløp i millioner kroner	Note	31.12.15	31.12.14
EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE						
<i>Selskapskapital</i>						
1 686	1 750		Aksjekapital/grunnfondsbeviskapital/garantifond		1 750	1 686
4 280	6 016		Overkursfond		6 016	4 280
5 966	7 766		Sum innskutt egenkapital		7 766	5 966
330	288		Fond for urealiserte gevinster		288	330
1 253	319		Risikoutjevningfond		319	1 253
11 436	12 207		Annen opptjent egenkapital		12 709	12 036
13 019	12 814		Sum opptjent egenkapital		13 316	13 619
1 435	5 500	28,35	Ansvarlig lånekapital mv.	28,35	5 500	1 435
Forsikringsforpliktelse i livsforsikring – kontraktsfastsatte forpliktelse						
202 485	195 836		Premiereserve		195 836	202 485
5 413	6 089		Tilleggsavsetninger		6 089	5 413
2 930	2 294		Kursreguleringsfond		2 294	2 930
2 716	2 676		Erstatningsavsetninger		2 676	2 716
2 971	1 779		Premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond		1 779	2 971
284	275		Andre tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten		275	284
216 799	208 949	26,27,30,35	Sum forsikringsforpliktelse i livsforsikring – kontraktsfastsatte forpliktelse	26,27,30,35	208 949	216 799
Forsikringsforpliktelse i livsforsikring – særskilt investeringsportefølje						
42 304	49 107		Premiereserve		49 107	42 304
7	12		Supplerende avsetninger		12	7
555	559		Premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond		559	555
42 866	49 679	26,27,30,35	Sum forsikringsforpliktelse i livsforsikring – særskilt investeringsportefølje	26,27,30,35	49 679	42 866
1 714	909	3,10,11,35	Avsetning for forpliktelse	3,10,11,35	253	877
4 905	2 195	3,21,35	Forpliktelse	3,21,35	1 531	2 432
0	0	3,35	Forpliktelse til datterselskap og tilknyttede selskap	3,35	1 882	3 554
257	240	3,35	Påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter	3,35	240	257
286 962	288 051		Sum egenkapital og forpliktelse		289 116	287 805

Bergen, 8. mars 2016

Kari Olrud Moen
Styreleder

Bjørn Erik Næss
Nestleder

Espen Klitzing

Jørn O. Kvilhaug

Anders Skjævestad
Administrerende direktør

Endring i egenkapital

DNB LIVSFORSIKRING AS

Beløp i millioner kroner	Innskutt egenkapital		Opptjent egenkapital				Sum egenkapital
	Aksjekapital	Overkurs	Aktuarielle gevinster og tap	Fond for urealiserte gevinster	Risiko-utjevning-fond	Annen egenkapital	
Balanse per 31. desember 2013	1 621	3 875	(164)	19	1 013	11 485	17 849
Netto avgitt konsernbidrag						(470)	(470)
Kapitalforhøyelse	65	405					470
Periodens resultat				311	240	1 335	1 886
Årets utvidede resultat			(151)				(151)
Total resultat for perioden			(151)	311	240	1 335	1 735
Balanse per 31. desember 2014	1 686	4 280	(315)	330	1 253	12 351	19 584
Netto avgitt konsernbidrag						(1 800)	(1 800)
Kapitalforhøyelse	65	1 736					1 800
Tilbakeføring av tilført RUF fra 2014					(87)	87	0
Avvikling av ytelsespensjonsordning ¹⁾			245			(245)	0
Periodens resultat				(42)	(847)	2 334	1 445
Årets utvidede resultat			53				53
Total resultat for perioden			53	(42)	(847)	2 334	1 498
Balanse per 31. desember 2015	1 750	6 016	(17)	288	319	12 727	21 082

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

Beløp i millioner kroner	Innskutt egenkapital		Opptjent egenkapital				Sum egenkapital
	Aksjekapital	Overkurs	Aktuarielle gevinster og tap	Fond for urealiserte gevinster	Risiko-utjevning-fond	Annen egenkapital	
Balanse per 31. desember 2013	1 621	3 875	(164)	19	1 013	11 202	17 565
Netto avgitt konsernbidrag						(470)	(470)
Kapitalforhøyelse	65	405					470
Periodens resultat				311	240	1 041	1 592
Årets utvidede resultat			(173)				(173)
Total resultat for perioden			(173)	311	240	1 041	1 419
Balanse per 31. desember 2014	1 686	4 280	(337)	330	1 253	11 773	18 985
Netto avgitt konsernbidrag						(1 800)	(1 800)
Kapitalforhøyelse	65	1 736					1 800
Tilbakeføring av tilført RUF fra 2014					(87)	87	0
Avvikling av ytelsespensjonsordning ¹⁾			252			(252)	0
Periodens resultat				(42)	(847)	2 424	1 535
Årets utvidede resultat			60				60
Total resultat for perioden			60	(42)	(847)	2 424	1 595
Balanse per 31. desember 2015	1 750	6 016	(25)	288	319	12 232	20 580

¹⁾ I fjerde kvartal 2015 besluttet DNB-konsernet å endre konsernets pensjonsordning fra ytelsesbasert til innskuddsbasert pensjonsordning med virkning fra 31. desember 2015. Endringen omfattet de faste ansatte som var medlemmer i selskapets sikrede pensjonsordning.

Innskutt egenkapital består av aksjekapital og overkursfond, totalt 7 766 millioner kroner.

Opptjent egenkapital består av aktuarielle gevinster og tap, fond for urealiserte gevinster, risikoutjevningfond og annen egenkapital, totalt 13 316 millioner kroner for DNB Livsforsikring AS og 12 813 millioner kroner for konsernet.

Antall aksjer er 64 827 288, med pålydende 27 kroner per aksje. Selskapet er 100 prosent eid av DNB ASA. Alle aksjer gir lik stemmerett.

Kontantstrømanalyse

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

DNB LIVSFORSIKRING AS

31.12.14	31.12.15	Beløp i millioner kroner	31.12.15	31.12.14
Kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter				
19 573	17 304	Netto innbetalt til premier/premiefond	17 304	19 573
(24 668)	(14 415)	Netto inn-/utbetalinger ved flytting	(14 415)	(24 668)
11 844	8 159	Netto innbetalinger fra investeringer	6 899	10 282
239	270	Netto Innbetalinger fra livsforsikring med investeringsvalg	270	239
(13 415)	(13 479)	Utbetalte erstatninger	(13 479)	(13 415)
(1 731)	(1 922)	Utbetaling til drift	(1 922)	(1 731)
(8)	2	Betalte skatter	2	(8)
(8 165)	(4 082)	A=Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	(5 341)	(9 727)
Kontantstrøm fra investeringsplasseringene				
(61 032)	3 979	Netto investert i aksjer og andeler	3 354	(62 997)
71 853	(19 379)	Netto investert i obligasjoner	(19 379)	71 853
(16 359)	10 792	Netto investert i utlån	10 792	(16 359)
(4 738)	(5 629)	Netto investert i investeringsavtaler	(5 629)	(4 738)
2 353	13 874	Netto investert i eiendommer	0	(9)
119	(680)	Netto investert i andre finansielle eiendeler	15 364	5 985
19	4	Netto investert i driftsmidler	4	19
(529)	(23)	Netto investert i immatrielle eiendeler	(23)	(529)
(8 313)	2 937	B=Netto kontantstrøm fra investeringsplasseringene	4 483	(6 775)
Kontantstrøm fra finansieringsaktivitetene				
0	3 976	Betalt ansvarlig lån	3 976	0
0	236	Betalt utbytte/konsernbidrag	236	0
1 312	454	Endring i annen finansiering	454	1 312
1 312	4 666	C=Kontantstrøm fra finansieringsaktivitetene	4 666	1 312
(15 166)	3 521	Netto likviditetsendring (A+B+C)	3 807	(15 190)
20 278	5 112	Likviditetsbeholdning pr. 01.01.15	4 389	19 579
5 112	8 633	Likviditetsbeholdning pr. 31.12.15	8 196	4 389

Kapitalavkastning

Kapitalavkastningsrente I i prosent	2015	2014			
Kollektivportefølje – Forsiktig	4,8	5,3			
Kollektivportefølje – Moderat	4,7	5,3			
Garantiprodukter PM	4,8	5,9			
Offentlig	4,7	5,0			
Fripoliser, fullt oppreservert	4,5	5,5			
Fripoliser, under oppreservering	5,5	5,7			
Risikopensjon tilknyttet Innskuddspensjon	4,7	5,2			
Risikoprodukter	3,1	4,6			
Individuelle produkter – Gammel overskuddsmodell	5,3	5,3			
Kollektivporteføljen	5,1	5,4			
Kapitalavkastning totalportefølje i prosent	2015	2014	2013	2012	2011
Kapitalavkastningsrente I	5,1	5,4	4,4	5,4	3,2
Kapitalavkastningsrente II	4,7	5,5	5,1	5,7	2,1

Noter

NOTE 1 – REGNSKAPSPRINSIPPER

1. SELSKAPSFORMLING

DNB Livsforsikring AS er et 100 prosent eiet datterselskap av DNB ASA. Konsernregnskapet for 2015 ble godkjent av styret 8. mars 2016. DNB Liv konsernet tilbyr livsforsikring og pensjons sparing i Norge. Selskapets hovedkontor befinner seg i Bergen med besøksadresse Solheimsgaten 7c. DNB ASAs hovedkontor har besøksadresse Dronning Eufemias gate 30, Oslo. Konsernregnskapene publiseres på nettsiden www.dnb.no.

2. GRUNNLAG FOR UTARBEIDELSE AV REGNSKAPET

Regnskapet for DNB Liv er avlagt i samsvar med regnskapsloven av 1998, Forskrift for årsregnskap m.m. for forsikrings selskaper (Årsregnskapsforskriften) og god regnskapspraksis i Norge.

Regnskapet består av konsernregnskapet for DNB Livsforsikring-konsern og selskapsregnskap for DNB Livsforsikring AS. Regnskapet er basert på historisk kost-prinsippet med unntak av finansielle eiendeler og forpliktelser vurdert til virkelig verdi over resultatet og investeringseiendommer. Konsernregnskapet er presentert i norske kroner. Om ikke annet er angitt, avrundes verdiene til nærmeste million.

3. KONSOLIDERING

I konsernregnskapet for DNB Liv inngår eiendomsdatterselskaper eid i kollektivporteføljen, samt datterselskaper som inngår i selskapsporteføljen. Regnskapsprinsippene anvendes konsistent ved innarbeiding av eierinteresser i datterselskaper, felles kontrollert virksomhet og tilknyttede selskaper og er basert på de samme rapporteringsperiodene som for morselskapet. Ved utarbeidelse av konsernregnskap elimineres konserninterne transaksjoner, balanser og gevinster og tap på transaksjoner mellom enheter i konsernet.

Investeringer i datterselskaper konsolideres og investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollerte foretak regnskapsføres

i samsvar med egenkapitalmetoden. For datterselskaper som eies i selskapsporteføljen, men som helt eller delvis selger tjenester som er kostnadsført i det tekniske regnskapet, fremkommer resultat før skatt på en linje under andre inntekter utenfor teknisk regnskap. Dette gjelder primært DNB Næringseiendom AS. Inntekt fra felleskontrollerte eiendomsforetak rapporteres som netto driftsinntekt fra eiendom.

Datterselskaper defineres som selskaper der DNB Liv har kontroll, direkte eller indirekte. Kontroll over et annet foretak påvises gjennom konsernets evne til å utøve sin makt for å påvirke den variable avkastningen som konsernet er eksponert for gjennom sin involvering. Når det vurderes hvorvidt DNB Liv skal konsolidere foretaket vurderes en rekke kontrollfaktorer, inkludert:

- formålet ved og utformingen av foretaket,
- relevante aktiviteter og hvordan disse besluttes,
- hvorvidt konsernets rettigheter gir mulighet til å styre de relevante aktivitetene,
- hvorvidt konsernet er eksponert mot eller har rett til variabel avkastning,
- hvorvidt konsernet har mulighet til å bruke sin makt for å påvirke beløpet for avkastningen sin.

Når stemmerettigheter er det relevante vurderingskriterium antas DNB Liv å inneha kontroll når de direkte eller indirekte eierinteressene i foretaket utgjør mer enn 50 prosent. For selskaper hvor eierandelen er under 50 prosent gjør DNB Liv en vurdering av om andre forhold tilsier at det foreligger de facto kontroll.

Datterselskaper konsolideres fra det tidspunkt kontroll er overført til konsernet og opphører på dato for overføring av kontroll.

Ikke kontrollerende eierinteresser som ikke oppfyller definisjonen av egenkapital, innregnes som en forpliktelse i balansen. Felleskontrollert virksomhet representerer investeringer i

NOTE 1 – REGNSKAPSPRINSIPPER (forts.)

selskaper hvor DNB Liv sammen med andre kontrollerer et selskap. Samarbeidet er basert på en avtale som regulerer sentrale samarbeidsforhold.

Tilknyttede selskaper er selskaper hvor konsernet har betydelig innflytelse, men ikke kontroll og omfatter normalt selskaper med eierandel mellom 20 og 50 prosent.

4. DATTERSELSKAPER

I selskapsregnskapet til DNB Liv regnskapsføres datterselskaper, felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskaper etter egenkapitalmetoden. Regnskapsprinsipper i datterselskapenes regnskap anvendes konsistent i samsvar med de prinsipper forsikringssekskapets selskapsregnskap utarbeides etter. Inntekter fra investeringer i datterselskaper i selskapsporteføljen innregnes etter skatt. Inntekter fra investeringer i datterselskaper i kundeporteføljene innregnes før skatt, ettersom kunden skal godskrives avkastning før skatt. Transaksjoner med konsernselskaper gjøres i samsvar med vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper, slik at inntekter, kostnader, tap og gevinster blir fordelt på en mest mulig korrekt måte mellom konsernselskapene.

5. OMREGNING AV TRANSAKSJONER I UTENLANDSK VALUTA
Konsernets presentasjonsvaluta og funksjonell valuta er norske kroner.

Inntekter og kostnader i utenlandsk valuta er omregnet til norske kroner ved bruk av kursen på transaksjonstidspunktet. Unntaket er for inntekter og kostnader knyttet til selskapets eiendommer i utlandet, som omregnes til norske kroner basert på gjennomsnittlig valutakurs for hvert kvartal.

Finansielle eiendeler, investeringseiendommer og ansvarlig lån i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner etter kursen på balansedagen. Verdiendringer som følge av endret kurs mellom transaksjons- og balansedag resultatføres.

Holde til forfall-obligasjoner balanseført til amortisert kost i lokal valuta, omregnes til norske kroner ved bruk av kursen på balansedagen.

6. INNTEKTS- OG KOSTNADSFØRING

Premieinntekter og utbetalte erstatninger

Forsikringspremier og erstatninger inntekts- og kostnadsføres med de beløp som forfaller i året.

Premieinntekter omfatter årets forfalte premie, tilflyttede premiereserver og avgitt gjenforsikring. Opptjent premie periodiseres mot premiereserve.

Overføring av premiereserver ved flytting

Regnskapsføring ved flytting av forsikringskontrakter skjer på det tidspunktet forsikringsrisikoen overføres. Ved overføring av risiko per 31. desember regnskapsføres dette i påfølgende år. Flyttebeløpene inkluderer kontraktens andel av tilleggsavsetninger, kursreguleringsfond og årets resultat.

Overføring av premiereserver regnskapsføres som premieinntekter for mottatte reserver, og som erstatninger for egen regning for avgitte reserver. Mottatte tilleggsavsetninger føres under posten endring i forsikringsmessige avsetninger.

Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelsene

Garantert avkastning tilført forsikringskunder som har produkter med rentegaranti, er inkludert under posten resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser. Øvrig avkastning til disse kundene er resultatført under posten midler tilordnet forsikringskontraktene – kontraktsfastsatte forpliktelser. Avkastning for forsikringskontrakter under oppreservering for langt liv resultatføres under posten resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser – kontraktsfastsatte forpliktelser.

Endring i kursreguleringsfond i kollektivporteføljen inngår under resultatførte endringer i forsikringsforpliktelsene for kontraktsfastsatte forpliktelser.

Renteinntekter innregnes etter effektiv rente metode og utbytte fra investeringer resultatføres på det tidspunktet utbyttet er vedtatt på generalforsamlingen.

7. FINANSIELLE INSTRUMENTER

Innregning og fraregning

Finansielle eiendeler og forpliktelser, med unntak av «Utlån og fordringer til amortisert kost», balanseføres på det tidspunkt selskapet blir part i instrumentenes kontraktsbestemmelser. Utlån og fordringer til amortisert kost balanseføres på oppgjørsdato.

Finansielle eiendeler fraregnes når de kontraktsregulerte rettighetene til kontantstrømmene fra eiendelen utløper. Finansielle forpliktelser fraregnes når de kontraktsmessige betingelsene er oppfylt, kansellert eller utløpt.

Klassifikasjon og verdimåling av finansielle instrumenter

Ved første gangs regnskapsføring blir finansielle eiendeler og finansielle forpliktelser klassifisert i en av de følgende kategorier avhengig av typen instrument og formålet med investeringen:

- Finansielle eiendeler bestemt regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet

NOTE 1 – REGNSKAPSPRINSIPPER (forts.)

- Derivater balanseført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet
- Holde til forfall-investeringer, balanseført til amortisert kost
- Utlån og fordringer, balanseført til amortisert kost
- Andre finansielle forpliktelser, balanseført til amortisert kost

Derivater og finansielle eiendeler bestemt regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet innregnes til virkelig verdi eksklusive transaksjonskostnader. Virkelig verdi vil normalt være transaksjonsprisen, med mindre en annen verdi kan begrunnes ut fra observerbare markedstransaksjoner. Derivater og finansielle eiendeler bestemt regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet regnskapsføres i denne kategorien dersom ett av følgende kriterier er oppfylt:

- er del av en portefølje av finansielle eiendeler som forvaltes, og deres inntjening vurderes på grunnlag av virkelig verdi
- klassifiseringen eliminerer eller i vesentlig grad reduserer en uoverensstemmelse i måling eller innregning
- instrumentet er et derivat

Holde til forfall-investeringer, Utlån og fordringer til amortisert kost og andre finansielle forpliktelser innregnes til virkelig verdi. Innregning og etterfølgende verdimåling skjer til amortisert kost ved bruk av effektiv rente-metode.

Fastsettelse av virkelig verdi

Virkelig verdi er den pris som ville blitt oppnådd ved salg av en eiendel eller betalt for å overføre en forpliktelse i en velordnet transaksjon mellom markedsdeltakere på måletidspunktet. Finansielle eiendeler og forpliktelser verdsettes til den prisen som er innenfor kjøpskurs-salgskurs-marginen og som er mest representativ for virkelig verdi under omstendighetene.

Derivater måles til midtkurser på balansedagen.

I den grad det er mulig, benyttes direkte observerbare markedskurser. Verdsettelse av finansielle instrumenter er basert på velrenommete teknikker og modeller.

Instrumenter som omsettes i et aktivt marked

For instrumenter som handles i et aktivt marked, benyttes den noterte prisen innhentet fra enten en børs, en megler eller et prissettingsbyrå. Markedet er aktivt dersom det er mulig å fremskaffe eksterne observerbare priser, kurser eller renter og disse prisene representerer faktiske og hyppige markedstransaksjoner.

Investeringene i børsnoterte aksjer, sertifikater og obligasjoner med tilstrekkelig grad av likviditet anses å være omsatt i aktive markeder.

Instrumenter som ikke omsettes i et aktivt marked

Finansielle instrumenter som ikke omsettes i aktive markeder verdsettes basert på ulike verdsettelsesteknikker og deles inn i to kategorier:

Verdsettelse basert på observerbare markedsdata:

- Nylig observerte velordnede transaksjoner i det aktuelle instrumentet mellom markedsdeltakere
- Instrumenter handlet i et aktivt marked, som substansielt er likt det instrumentet som verdsettes
- Andre verdsettelsesteknikker hvor de viktigste parametrene er basert på observerbare markedsdata

Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata:

- Estimerte kontantstrømmer
- Vurdering av eiendeler og gjeld i selskaper
- Modeller hvor minst en parameter, som har vesentlig betydning for verdien, ikke er basert på observerbare markedsdata
- Eventuelle bransjestandarder

Ved bruk av verdsettelsesteknikker justeres verdien for kreditt- og likviditetsrisiko. Prising av risiko for tilsvarende instrumenter ligger til grunn for vurderingen.

For de fleste av selskapets finansielle derivater som eksempelvis valutaterminforretninger, renteswapper og kontrakter som fastsetter en fremtidig rente, prises disse basert på observerbar markedsinformasjon.

Aksjer og fondsandeler som verdsettes basert på annet enn observerbare markedsdata, omfatter private equity-fond, eiendomsfond, hedgefond og unoterte aksjer.

Etterfølgende verdimåling til amortisert kost

Finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi, verdsettes til amortisert kost.

Amortisert kost fastsettes til nåverdien av kontraktfestede kontantstrømmer innenfor forventet løpetid neddiskontert med den effektive renten.

Nedskrivning av finansielle eiendeler

På hver balansedag vurderer DNB Liv om det foreligger objektive indikasjoner på at en finansiell eiendel eller gruppe av finansielle eiendeler har vært utsatt for verdifall.

Objektive indikasjoner for verdifall omfatter vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd, tilfeller der det anses som sannsynlig at debitor vil innlede gjeldsforhandling eller andre konkrete forhold som har inntruffet. Nedskrivninger av andre

NOTE 1 – REGNSKAPSPRINSIPPER (forts.)

finansielle eiendeler resultatføres der de etter sin art hører hjemme.

Presentasjon i balanse

Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning

I denne kategorien inngår sertifikater, obligasjoner og rentefond som selskapet har klassifisert til virkelig verdi med verdiendring over resultatet ved første gangs innregning.

Aksjer og andeler

Denne kategorien inkluderer aksjer og andeler i aksjefond bestemt regnskapsført til virkelig verdi over resultatet.

Finansielle derivater

Finansielle derivater presenteres som en eiendel dersom verdien er positiv og som en forpliktelse dersom verdien er negativ. Motregning foretas dersom selskapet har en juridisk bindende kontrakt med motparten til å motregne og har til hensikt å innfri med nettobeløpet eller realisere eiendelen og innfri forpliktelsen samtidig.

Utlån og fordringer balanseført til virkelig verdi

I denne kategorien inngår utlån som selskapet har klassifisert til virkelig verdi med verdiendring over resultatet ved første gangs innregning.

Holde til forfall-investeringer balanseført til amortisert kost

I denne kategorien inngår finansielle eiendeler med fast forfall, som selskapet har en positiv intensjon om å holde til forfall. Holde til forfall-investeringer vurderes til amortisert kost og innregnes til transaksjonsprisen med tillegg for direkte transaksjonsutgifter. Resultatføring og etterfølgende verdimåling følger effektiv rentemetode. Ved etterfølgende verdimåling fastsettes amortisert kost til nåverdien av kontraktfestede kontantstrømmer innenfor forventet løpetid neddiskontert med den effektive renten.

Utlån og fordringer balanseført til amortisert kost

I denne kategorien inngår ikke-derivative finansielle eiendeler med betalinger som er faste eller lar seg fastsette, og som ikke blir notert i et aktivt marked. Selskapet har en positiv intensjon om å holde investeringene i uoverskuelig fremtid. Utlån og fordringer vurdert til amortisert kost innregnes til transaksjonsprisen med tillegg for direkte transaksjonsutgifter. Resultatføring og etterfølgende verdimåling følger effektiv rentemetode. Ved etterfølgende verdimåling fastsettes amortisert kost til nåverdien av kontraktfestede kontantstrømmer innenfor forventet løpetid neddiskontert med den effektive renten.

Andre finansielle eiendeler balanseført til virkelig verdi

Andre finansielle eiendeler består av kontanter og kontantekvivalenter samt oppgjørskontoer, og er vurdert til virkelig verdi.

Andre finansielle forpliktelser balanseført til amortisert kost

Andre finansielle forpliktelser består hovedsakelig av ansvarlig lånekapital, som er vurdert til amortisert kost i balansen. Rentekostnader for de ansvarlige lånene resultatføres som andre kostnader i det ikke-tekniske regnskapet.

Eiendeler i livsforsikring med investeringsvalg

Eiendeler i livsforsikring med investeringsvalg består hovedsaklig av fondsinvesteringer der de underliggende verdipapirene er likvide aksjer og obligasjoner. Midlene vurderes samlet til virkelig verdi. Urealisert gevinst/tap resultatføres fortløpende som verdiendring på investeringer i investeringsvalgporteføljen.

8. INVESTERINGSEIENDOMMER

Eiendommer som eies for å oppnå avkastning i kundeporteføljene, gjennom å opptjene leieinntekter og oppnå verdistigning, klassifiseres som investeringseiendommer.

Investeringseiendommer måles ved førstegangs innregning til kostpris inkludert anskaffelsesutgifter. I etterfølgende perioder måles investeringseiendommer til virkelig verdi. Det foretas ikke årlige avskrivninger av investeringseiendommer.

Investeringseiendommer verdsettes basert på anerkjente verdsettelsesmetoder. Det benyttes både intern og ekstern ekspertise til verddivurderingen. Det innhentes et utvalg av eksterne takster som sammenholdes med interne verddivurderinger. Det gjøres sensitivitetsvurderinger for ulike anslag på parameterverdier som inngår i en totalvurdering.

Leieinntekter og driftskostnader presenteres som «Netto driftsinntekter fra eiendom». Årets resultatførte endring i markedsverdi og realisert tap/gevinst ved salg av eiendom klassifiseres hhv. som «Verdiendring på investeringer» og «Realisert gevinst og tap på investeringer» i resultatregnskapet. Endring av markedsverdi som følge av endring i valutakursen på eiendommer lokalisert i utlandet presenteres som «Verdiendring på investeringer».

I selskapsregnskapet presenteres resultatandel fra eiendoms-selskaper som «Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak». Tilsvarende gjelder for resultatført endring i markedsverdi og realiserter gevinster/tap fra slike investeringer. Renteinntekter knyttet til interne lån til eiendomsdatterselskaper presenteres som «Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler».

9. IMMATERIELLE EIENDELER

IT-Systemer og programvare

Kjøpt programvare aktiveres til anskaffelseskost med tillegg av utgifter for å gjøre programvaren klar til bruk. Direkte identifiserbare utgifter til egenutviklet programvare som kontrolleres av DNB Liv og der det er sannsynlig at økonomiske fordeler dekker utviklingsutgiftene på balansetidspunktet, balanseføres som immaterielle eiendeler. Dette forutsetter at systemene kontrolleres av selskapet og at de sannsynlige økonomiske fordeler overstiger utviklingskostnadene.

Direkte utgifter inkluderer ansatte direkte involvert med programutviklingen, materialkostnader og en andel av direkte henførbare fellesutgifter. Utgifter knyttet til vedlikehold av programvare og IT-systemer kostnadsføres løpende over resultatregnskapet.

Balanseførte IT-systemer og programvare avskrives lineært over antatt økonomisk levetid.

10. VARIGE DRIFTSMIDLER

Varige driftsmidler måles til anskaffelseskost fratrukket akkumulerte lineære avskrivninger ut fra antatt økonomisk levetid. Varige driftsmidler til eget bruk er klassifisert som andre eiendeler i balansen. Etterfølgende utgifter balanseføres på relevante eiendeler når det er sannsynlig at det er knyttet fremtidige økonomiske fordeler til utgiften som tilfaller konsernet og disse kan måles pålitelig. Reparasjoner og vedlikehold kostnadsføres løpende i resultatregnskapet.

Eiendelens restverdier og brukstider revurderes årlig og justeres om nødvendig.

11. NEDSKRIVNING AV MATERIELLE OG IMMATERIELLE EIENDELER

Ved hvert rapporteringstidspunkt vurderes det hvorvidt det foreligger indikasjoner på fall i eiendelers verdi. Dersom slike indikasjoner foreligger beregnes gjenvinnbart beløp. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av eiendelens virkelige verdi med fratrukk av salgskostnader og bruksverdi. Eiendelens balanseførte verdi nedskrives umiddelbart dersom balanseført verdi er høyere enn estimert gjenvinnbart beløp.

12. FORSIKRINGMESSIGE AVSETNINGER

Klassifisering av kontrakter

IFRS 4 omhandler regnskapsmessig behandling av forsikringskontrakter. IFRS 4 definerer kontrakter der forsikringsrisikoen utgjør en signifikant del av produktets totalrisiko, som forsikringskontrakter. DNB Liv produkter består av kollektiv pensjonsforsikring, kollektiv foreningsforsikring, individuell

kapitalforsikring, individuell rente- og pensjonsforsikring, produkter med investeringsvalg, gruppelevsfor- sikring og skadeforsikringer knyttet til liv og helse. De forsikringsmessige avsetningene i regnskapet er i samsvar med norsk lovgivning innenfor området, samt IFRS 4.

Forsikringstekniske avsetninger

Forsikringstekniske avsetninger i DNB Liv består av premiereserve, tilleggsavsetninger, kursreguleringsfond, erstatningsavsetning, risikoutjevningfond og andre tekniske avsetninger. Avsetningene omfatter også premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond. Foruten risikoutjevningfondet som klassifiseres som egenkapital, er samtlige av de forsikringsmessige avsetningene klassifisert som kunde- forpliktelse.

Premiereserve er avsetning for å sikre fremtidige forsikringsmessige forpliktelser overfor forsikringstakerne og forsikrede. Premiereserven er beregnet som kontantverdien, det vil si nåverdien, av selskapets totale forsikringsforpliktelser inklusive kostnader, med fradrag av kontantverdien av fremtidig avtalt premie.

Tilleggsavsetningene er en betinget kundetildelt avsetning hvor årets endring føres i resultatregnskapet. Forsikringsvirksomhetsloven gir bestemmelser om anvendelse av og størrelse på tilleggsavsetningene. Den maksimale avsetningen per kontrakt kan etter de nevnte bestemmelser ikke utgjøre mer enn 12 prosent av premiereserven for kontrakten. Den faktiske avsetning for det enkelte år vurderes i forbindelse med årsoppgjørdisposisjonene. Tilleggsavsetninger kan anvendes til dekning av renteunderskudd når årets avkastninger er lavere enn den garanterte renten.

Kursreguleringsfondet tilsvarer summen av urealiserte gevinster på finansielle omløpsmidler som inngår i kollektivporteføljen. Dersom porteføljen av finansielle omløpsmidler viser et netto urealisert tap settes kursreguleringsfondet til null.

Urealiserte gevinster og tap knyttet til valutakursendringer på derivater brukt til valutasikring av eiendommer, utlån og holde til forfall-obligasjoner i utenlandsk valuta, inngår ikke i kursreguleringsfondet.

Erstatningsavsetningen skal dekke selskapets forventede erstatningsutbetalinger for forsikringstilfeller som ved regnskapsårets utgang ikke er oppgjort av eller meldt til selskapet. Erstatningsavsetningen tilsvarer bare midler som ville ha kommet til utbetaling i regnskapsåret dersom erstatningstilfellet var ferdigbehandlet.

NOTE 1 – REGNSKAPSPRINSIPPER (forts.)

Risikoutjevningfond kan benyttes til å dekke underskudd på risikoresultat og styrking av premiereserve ved endring av demografiske forutsetninger i beregningsgrunnlaget. Hvert år kan det avsettes inntil 50 prosent av selskapets samlede risikoresultat til risikoutjevningfondet. Den årlige avsetningen vurderes i forbindelse med årsoppgjørdisposisjonene.

Premiefondet inneholder forskuddsbetalte premier fra forsikringstakerne i individuell og kollektiv pensjonsforsikring. Pensjonistenes overskuddsfond tilføres andel av årets overskudd og benyttes til styrking av premiereserven for pensjonister i forbindelse med regulering av pensjonsutbetalinger.

Klassifisering av forsikringsforpliktelser – særskilt investeringsvalgportefølje

De forsikringsmessige avsetninger til dekning av forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje skal til enhver tid motsvare verdien av den investeringsportefølje som er tilordnet kontrakten. Andelen av overskudd på risikoresultatet medregnes.

Supplerende avsetning for særskilt investeringsvalgportefølje, er avsetninger til dekning av avkastningsgaranti for de kontrakter som har dette. Avsetningene skal tilsvare forventet utbetaling fra selskapet til kunden ved oppnådd pensjonsalder.

Vurdering av forpliktelser til forsikringstagere

Forpliktelsene skal stå i rimelig forhold til den risiko som overtas. Dette sikres gjennom kontinuerlig oppfølging og overvåking av eksisterende bestand. Videre skal alle tariffene som selskapet utarbeider, meldes til Finanstilsynet som har overordnet kontrollansvar for å påse at premiene som benyttes er tilstrekkelige. Det gjøres en løpende vurdering av beregningsgrunnlagene som benyttes.

For kollektiv pensjonsforsikring er selskapet i gang med å styrke premiereservene for å møte økt levealder. Selskapets plan for oppreservering gjelder fra og med 1. januar 2014 til og med 31.12.2020 og er godkjent av Finanstilsynet. Finansieringskildene er overskudd fra renteresultat og risikoresultat, samt anvendelse av risikoutjevningfond og egenkapital.

Grunnlagene for beregning av uførerisiko er av nyere dato og tar hensyn til den økning av uførhet som er observert i samfunnet generelt. Grunnlagsrenten brukes til beregning av nåverdien av fremtidige premier, ytelser og forsikringsmessige avsetninger. Finanstilsynet setter til enhver tid høyeste nivå på grunnlagsrenten, vurdert med basis i langsiktige statsobligasjonsrenter. Fra og med 1. januar 2015 er høyeste grunnlagsrente 2,0 prosent for ny opptjening.

Tilstrekkelighetstest

Selskapet gjennomfører en tilstrekkelighetstest for å kontrollere at nivået på premiereservene står i forhold til forpliktelsene ovenfor kundene. Testen er nærmere beskrevet i note 30 Forsikringsrisiko.

13. INNTEKTSSKATT

Årets resultatførte skattekostnad består av betalbar skatt og årets endring i utsatt skatt, og er basert på regnskapsstandarden IAS 12. Utsatt skatt og utsatt skattefordel er beregnet på forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig verdi på eiendeler og gjeld på balansedagen. Skatteøkende og skattemeduserende midlertidige forskjeller som forventes å reversere i samme periode er utlignet og nettoført. Netto utsatt skattefordel balanseføres i den grad det er sannsynlig at det vil foreligge en skattepliktig inntekt som den midlertidige forskjellen kan utnyttes mot. I samsvar med årsregnskapsforskriften for forsikringsmessige avsetninger som i samsvar med IFRS klassifiseres som egenkapital.

I konsernets skatteøkende midlertidige forskjeller inngår midlertidige forskjeller knyttet til konsernets investeringseieendommer. Eiendommene er organisert i aksjeselskaper som eies av mellomliggende holdingselskaper som igjen eies direkte av DNB Livsforsikring AS. Til tross for at eiendomsselskapene kan avhendes skattefritt, er det avsatt for skatteøkende midlertidige forskjellene knyttet til de underliggende eiendommene.

14. PENSJONER

Ytelsesbasert ordning

I en ytelsesbasert ordning er arbeidsgiver forpliktet til å yte fremtidig pensjon av nærmere angitt størrelse.

Utgangspunktet for beregning av pensjonskostnaden er lineær fordeling av pensjonsopptjening mot sannsynlig akkumulert forpliktelse ved pensjoneringstidspunktet.

Pensjonsforpliktelser som administreres gjennom livsforsikrings-selskaper, vurderes mot pensjonsmidler i ordningen. Når samlede pensjonsmidler overstiger beregnet pensjonsforpliktelse på balansetidspunktet, klassifiseres nettoverdien som eiendel i balansen dersom det er sannsynlig at overfinansieringen kan benyttes mot fremtidige forpliktelser. Når pensjonsforpliktelsene overstiger pensjonsmidlene, klassifiseres nettoforpliktelsen som gjeld i balansen. Hver ordning vurderes for seg.

Pensjonsforpliktelsene beregnes som nåverdien av de estimerte fremtidige pensjonsytelsene som regnskapsmessig

NOTE 1 – REGNSKAPSPRINSIPPER (forts.)

anses opptjent på balansedagen. Ved beregning av pensjonsforpliktelsene benyttes aktuarmessige og økonomiske forutsetninger om blant annet levealder, lønnsvekst og førtidspensjonering. Diskonteringsrenten er fastsatt ut fra renten på obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) på balansedagen med et tillegg for å hensynta relevant løpetid for forpliktelsene.

De økonomiske konsekvensene av endringer i pensjonsordninger skal kostnadsføres på det tidligste av følgende tidspunkter:

- når endringen av eller avkortningen i ordningen skjer, eller
- når foretaket innregner eventuelle tilknyttede omstrukturingsutgifter eller sluttvederlag

Ved beregning av pensjonskostnaden skal diskonteringsrenten benyttes på netto pensjonsforpliktelse. Pensjonskostnadene er presentert på følgende måte:

- kostnaden ved pensjonsopptjeningen for inneværende og tidligere perioder, gevinster og tap ved oppgjør og netto renteinntekter/-utgifter skal resultatføres som lønn eller andre personalkostnader, og
- ny måling som omfatter aktuarmessige gevinster og tap skal regnskapsføres i totalresultatet i den perioden hvor slike gevinster eller tap oppstår

Pensjonskostnader og -forpliktelser inkluderer arbeidsgiveravgift.

Selskapets pensjonsordninger administreres gjennom eget selskap. Det foretas ingen eliminerings vedrørende selskapets pensjonsforpliktelser og -midler i balansen eller for pensjonskostnader og premieinntekter i resultatregnskapet.

Se note 10 Pensjonsforpliktelser og – kostnader for mer informasjon.

Innskuddsbasert ordning

Innskuddsbasert pensjonsordning innebærer at DNB Liv ikke gir løfte om fremtidig pensjon av en gitt størrelse, men betaler et årlig innskudd til de ansattes pensjonssparing. Den fremtidige pensjonen vil avhenge av størrelsen på tilskuddet og den årlige avkastningen på pensjonssparingen. DNB Liv har ingen ytterligere forpliktelse knyttet til levert arbeidsinnsats etter at det årlige innskuddet er betalt. Kostnaden knyttet til innskuddsbaserte pensjonsordninger blir innregnet i resultatregnskapet.

15. EGENKAPITAL

Foreslått utdeling inngår som en del av egenkapitalen inntil det er besluttet av generalforsamlingen.

Risikoutjevningfond

Risikoutjevningfondet har som formål å absorbere svingninger

i risikoresultatet over tid, ved at dette resultatet innenfor nærmere bestemte grenser kan salderes mot risikoutjevningfondet. Avsetningen anses ikke å være knyttet til forsikrings-selskapets forsikringsrisiko for eksisterende eller framtidige kunder og skal klassifiseres som opptjent egenkapital i selskapets balanse.

Fond for urealiserte gevinster

Fond for urealiserte gevinster tilsvarer summen av urealiserte gevinster på finansielle eiendeler som inngår i selskapsporteføljen og er en parallell til kursreguleringsfondet i kollektivporteføljen.

16. KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Kontantstrømoppstillingene viser netto kontantstrømmer gruppert etter kilder og anvendelsesområder. Kontantstrømmene er presentert som operasjonelle aktiviteter, investeringsaktiviteter eller finansieringsaktiviteter. Kontanter er definert som kontanter, fordringer på sentralbanker og fordringer på kredittinstitusjoner.

17. NYE REGLER FOR FORSIKRINGSSELSKAPER

30. juli 2010 utga IASB høringsutkastet til ny IFRS 4 Forsikringskontrakter, som representerte det første omfattende forslag fra IASB for regnskapsmessig behandling av forsikringskontrakter. Det er forventet at endelig IFRS 4 blir publisert i løpet av 2016.

NOTE 2 – VIKTIGE REGNSKAPSESTIMATER OG SKJØNNMESSIGE VURDERINGER

Utarbeidelse av regnskapet medfører at ledelsen gjør estimater og skjønsmessige vurderinger og tar forutsetninger som påvirker effekten av anvendelsen av regnskapsprinsipper. Dette vil derfor påvirke regnskapsførte beløp for eiendeler og forpliktelser, inntekter og kostnader. Estimater og skjønsmessige vurderinger evalueres løpende og er basert på historisk erfaring og andre faktorer, inklusive forventninger om fremtidige hendelser som anses å være sannsynlige på balansetidspunktet.

FORSIKRINGSMESSIGE AVSETNINGER

For forsikringsmessige avsetninger er de vesentligste risikoer og usikkerheter knyttet til hendelser som levealder, uførhet, samt rentenivået. Endring i slike forutsetninger vil påvirke størrelsen på forpliktelsen som igjen kan påvirke eiers resultat.

DNB Liv styrker premiereserven for å møte økt levealder. Totalt avsetningsbehov for eksisterende portefølje per 31. desember 2015 er beregnet til 11,5 milliarder kroner. Gjenværende avsetningsbehov per 31. desember 2015 utgjør 2,1 milliarder kroner.

Note 30 Forsikringsrisiko gir ytterligere informasjon om forsikringsrisiko.

NEDSKRIVNING OBLIGASJONER SOM HOLDES TIL FORFALL

Dersom objektive indikasjoner for verdifall kan identifiseres, beregnes nedskrivning på obligasjoner som forskjellen mellom regnskapsført verdi i balansen og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med obligasjonens effektive rente. Objektive indikasjoner for verdifall omfatter vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd, tilfeller der det anses som sannsynlig at debitor vil innlede gjeldsforhandling eller andre konkrete forhold som har inntruffet. Estimering av fremtidig kontantstrøm baseres på erfaringsmateriale og skjønn basert på de forhold som var inntrådt på balansedagen.

VIRKELIG VERDI PÅ FINANSIELLE DERIVATER OG ANDRE FINANSIELLE INSTRUMENTER

Virkelig verdi på finansielle instrumenter som ikke handles i et aktivt marked fastsettes ved å benytte ulike verdsettelsesteknikker. Konsernet vurderer og velger metoder og forutsetninger som så langt som mulig er basert på markedsforholdene på balansedagen. Ved verdsettelse av finansielle instrumenter hvor observerbare markedsdata ikke er tilgjengelig, vil konsernet gjøre antagelser om hva markedet vil legge til grunn ved verdsettelse av tilsvarende finansielle instrument. I verdsettelsene kreves det utstrakt bruk av skjønn ved beregning av likviditetsrisiko, kredittrisiko og volatilitet. En endring i de nevnte faktorene kan påvirke fastsatt virkelig verdi på konsernets finansielle instrumenter. Se også note 13 Finansielle instrumenter til virkelig verdi.

VERDIVURDERING AV EIENDOMMER

Eiendomsporteføljen vurderes til virkelig verdi. Eiendomsporteføljen i Norge er verdivurdert med konsernets egen modell basert på nåverdi av forventede kontantstrømmer. I tillegg sammenlignes de interne vurderingene mot uavhengige eksterne takster. Sentrale parametre i verdivurderingsmodellen avstemmes mot ekstern markedsinformasjon.

Endring i antagelsene om avkastningskravet og nivå på fremtidig markedsleie, kan føre til en vesentlig endring av eiendomsporteføljens verdi. Markedsleie vurderes individuelt for den enkelte eiendom basert på en bred tilgang av informasjon, herunder ekstern markedsstatistikk, eksterne analyser og markedsvurderinger, eget markedssyn og intern informasjon og kompetanse om lokale markedsforhold og eiendommenes tekniske tilstand. Se note 15 Investeringseiendommer for forutsetninger som er lagt til grunn ved beregning av virkelig verdi av eiendomsporteføljen.

NOTE 3 – SAMMENSLÅING AV BALANSEPOSTER

DNB LIVSFORSIKRING AS

Beløp i millioner kroner	31.12.15	31.12.14
Avsetning for forpliktelser		
Pensjonsforpliktelser o.l.	151	355
Forpliktelser ved skatt		
Forpliktelser ved utsatt skatt	102	522
Sum avsetning for forpliktelser per 31. desember	253	877
Forpliktelser		
Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring	288	489
Forpliktelser i forbindelse med gjenforsikring	60	170
Forpliktelser til kredittinstitusjoner	(6)	(0)
Finansielle derivater	681	1 311
Andre forpliktelser	508	462
Andre forpliktelser til datterselskap og tilknyttede selskap	1 882	3 554
Sum forpliktelser per 31. desember	3 414	5 986
Påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter		
Andre påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter	240	257
Sum påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter per 31. desember	240	257

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

Beløp i millioner kroner	31.12.15	31.12.14
Avsetning for forpliktelser		
Pensjonsforpliktelser o.l.	173	418
Forpliktelser ved skatt		
Forpliktelser ved periodeskatt	27	10
Forpliktelser ved utsatt skatt	709	1 286
Sum avsetning for forpliktelser per 31. desember	909	1 714
Forpliktelser		
Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring	288	489
Forpliktelser i forbindelse med gjenforsikring	60	170
Forpliktelser til kredittinstitusjoner	(6)	(0)
Finansielle derivater	694	1 520
Andre forpliktelser	1 158	2 726
Sum forpliktelser per 31. desember	2 195	4 905
Påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter		
Andre påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter	240	257
Sum påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter per 31. desember	240	257

NOTE 4 – BRANSJEFORDELTE RESULTATREGNSKAP OG RESULTATANALYSE

Beløp i millioner kroner	Kollektiv pensjon privat	Kollektiv pensjon offentlig	Kollektiv foreningspensjon	Individuell kapitalforsikring	Individuell pensjonsforsikring	Gruppelivsforsikring	Skadeforsikring	DNB Livsforsikring AS	
								2015	2014
RESULTATREGNSKAP									
1. Premieinntekter	13 458	198	21	4 635	551	405	472	19 739	22 636
2. Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	7 134	92	168	824	1 353	21	27	9 618	11 673
3. Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	781	0	0	337	458	0	0	1 576	3 008
4. Andre forsikringsrelaterte inntekter	6	2	0	0	1	0	0	11	22
5. Erstatninger	(6 534)	(14 071)	(270)	(3 696)	(3 223)	(314)	(399)	(28 507)	(39 597)
– herav gjenkjøp	(170)	0	0	(2 127)	(116)	0	0	(2 413)	(2 409)
6. Resultatførte endringer i kontraktsfastsatte forpliktelser	(8 244)	13 908	170	(615)	1 799	8	16	7 041	13 800
7. Resultatførte endringer i forpliktelser									
– særskilt investeringsportefølje	(6 099)	0	0	(697)	9	0	0	(6 787)	(7 312)
8. Midler tilordnet forsikringskontraktene									
– kontraktsfastsatte forpliktelser	(177)	(71)	(51)	(232)	(477)	(0)	0	(1 009)	(1 355)
9. Forsikringsrelaterte driftskostnader	(689)	(75)	(9)	(289)	(211)	(57)	(39)	(1 368)	(1 567)
10. Andre forsikringsrelaterte kostnader	(6)	(30)	(1)	(9)	(0)	0	(0)	(46)	(272)
11. Resultat av teknisk regnskap per 31. desember	(371)	(48)	28	259	259	62	78	268	1 036
RESULTATANALYSE									
Finansinntekter	7 307	134	202	923	1 614	23	35	10 237	11 464
Garantert rente	(4 900)	(69)	(148)	(453)	(1 041)	(4)	0	(6 616)	(6 997)
Avkastningsresultat før buffer	2 407	66	53	470	572	19	35	3 621	4 467
Til/fra tilleggsavsetning	(787)	(65)	(1)	(254)	(50)	0	0	(1 157)	(932)
Avkastningsresultat	1 620	0	52	216	522	19	35	2 464	3 535
Risikopremie	3 125	39	66	312	466	375	483	4 866	5 282
Risikotilskudd	(2 757)	104	(50)	(164)	(367)	(327)	(444)	(4 006)	(4 592)
Risikoresultat	368	143	16	148	99	48	39	861	689
Administrasjonspremie	1 036	25	20	329	309	53	43	1 814	1 897
Driftskostnader	(687)	(88)	(9)	(289)	(211)	(57)	(39)	(1 379)	(1 573)
Administrasjonsresultat	349	(63)	11	40	98	(4)	5	435	324
Vederlag for rentegaranti	447	6	0	87	17	0	0	557	610
Fortjenesteelement for risiko	97	3	0	1	0	0	0	101	141
Avsetning for lang levealder	(3 076)	(66)	0	0	0	0	0	(3 141)	(852)
Bransjeresultat brutto	(194)	24	79	491	737	63	78	1 277	4 448
Resultat tilført forsikringskunder	(177)	(72)	(51)	(232)	(477)	(0)	0	(1 010)	(3 412)
Resultat av tekniske regnskap	(371)	(48)	28	259	259	62	78	268	1 036

NOTE 4 – BRANSJEFORDELTE RESULTATREGNSKAP OG RESULTATANALYSE (forts.)

FORDELING ETTER OVERSKUDDSMODELL Kollektiv pensjon privat Beløp i millioner kroner	Ytelses-	Innskudds-		2015	2014	
	basert uten invest- eringsvalg	Fripoliser	Uten rett til andel av overskudd			basert med invest- eringsvalg
RESULTATREGNSKAP						
1. Premieinntekter for egen regning	5 382	344	1 100	6 632	13 458	13 582
2. Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	2 579	4 397	157	0	7 134	7 778
3. Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	0	0	0	781	781	2 100
4. Andre forsikringsrelaterte inntekter	5	1	0	0	6	11
5. Erstatninger for egen regning – herav gjenkjøp	(1 847) (12)	(3 460) (159)	(326) 0	(900) (0)	(6 534) (170)	(6 517) (63)
6. Resultatførte endringer i kontraktsfastsatte forpliktelser	(5 396)	(2 377)	(471)	0	(8 244)	(8 410)
7. Resultatførte endringer i forpliktelser – særskilt investeringsportefølje	0	0	0	(6 099)	(6 099)	(6 934)
8. Midler tilordnet forsikringskontraktene – kontraktsfastsatte forpliktelser	(116)	(3)	(58)	0	(177)	(79)
9. Forsikringsrelaterte driftskostnader	(197)	(132)	(83)	(277)	(689)	(712)
10. Andre forsikringsrelaterte kostnader	(13)	(2)	5	3	(6)	(23)
11. Resultat av teknisk regnskap	396	(1 231)	324	139	(371)	795
RESULTATANALYSE						
Finansinntekter	2 616	4 514	177	0	7 307	7 510
Garantert rente	(1 676)	(3 166)	(57)	0	(4 900)	(4 683)
Avkastningsresultat før buffer	939	1 348	120	0	2 407	2 827
Til/fra tilleggsavsetning	(496)	(276)	(15)	0	(787)	(419)
Avkastningsresultat	443	1 072	105	0	1 620	2 408
Risikopremie	847	1 194	1 084	0	3 125	3 017
Risikotilskudd	(743)	(1 195)	(819)	(1)	(2 757)	(2 722)
Risikoresultat	104	(1)	265	(0)	368	294
Administrasjonspremie	295	256	69	416	1 036	972
Driftskostnader	(193)	(133)	(84)	(277)	(687)	(719)
Administrasjonsresultat	102	123	(16)	140	349	252
Vederlag for rentegaranti	426	0	21	0	447	453
Fortjenesteelement for risiko	90	0	7	0	97	105
Avsetning for lang levealder	(652)	(2 424)	0	0	(3 076)	(582)
Bransjeresultat brutto	513	(1 229)	383	139	(194)	2 932
Resultat tilført forsikringskunder	(117)	(2)	(59)	0	(177)	(2 137)
Resultat av tekniske regnskap	396	(1 231)	324	139	(371)	795

NOTE 4 – BRANSJEFORDELTE RESULTATREGNSKAP OG RESULTATANALYSE (forts.)

FORDELING ETTER OVERSKUDDSMODELL (forts.)					
Individuell kapitalforsikring					
<i>Beløp i millioner kroner</i>	Med over- skudds- deling	Uten rett til andel av over- skudd	Inve- sterings- valg	2015	2014
RESULTATREGNSKAP					
1. Premieinntekter for egen regning	223	3 517	895	4 635	4 877
2. Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	249	574	0	824	929
3. Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	0	0	337	337	349
4. Andre forsikringsrelaterte inntekter	0	0	0	0	1
5. Erstatninger for egen regning	(1 228)	(1 971)	(496)	(3 696)	(3 086)
– herav gjenkjøp	(210)	(1 588)	(329)	(2 127)	(2 182)
6. Resultatførte endringer i kontraktsfaste forpliktelser	990	(1 605)	0	(615)	(1 863)
7. Resultatførte endringer i forpliktelser – særskilt investeringsportefølje	0	0	(697)	(697)	(386)
8. Midler tilordnet forsikringskontraktene – kontraktsfaste forpliktelser	(118)	(113)	0	(232)	(377)
9. Forsikringsrelaterte driftskostnader	(44)	(208)	(38)	(289)	(287)
10. Andre forsikringsrelaterte kostnader	(8)	(0)	0	(9)	(6)
11. Resultat av teknisk regnskap	64	195	1	259	151
RESULTATANALYSE					
Finansinntekter	290	633	0	923	901
Garantert rente	(186)	(267)	0	(453)	(404)
Avkastningsresultat før buffer	104	366	0	470	497
Til/fra tilleggsavsetning	(4)	(250)	0	(254)	(145)
Avkastningsresultat	100	116	0	216	352
Risikopremie	95	217	0	312	229
Risikotilskudd	(44)	(120)	(0)	(164)	(138)
Risikoresultat	51	97	0	148	91
Administrasjonspremie	75	216	38	329	303
Driftskostnader	(44)	(208)	(38)	(289)	(287)
Administrasjonsresultat	31	8	0	40	16
Vederlag for rentegaranti	0	87	0	87	68
Fortjenesteelement for risiko	0	1	0	1	0
Avsetning for lang levealder	0	0	0	0	0
Bransjeresultat brutto	182	308	1	491	528
Resultat tilført forsikringskunder	(118)	(113)	0	(232)	(377)
Resultat av tekniske regnskap	64	195	1	259	151

NOTE 4 – BRANSJEFORDELTE RESULTATREGNSKAP OG RESULTATANALYSE (forts.)

FORDELING ETTER OVERSKUDDSMODELL (forts.)

Individuell rente- og pensjonsforsikring

Beløp i millioner kroner

	Med over- skudds- deling	Uten rett til andel av over- skudd	Inve- sterings- valg	2015	2014
RESULTATREGNSKAP					
1. Premieinntekter for egen regning	321	170	60	551	681
2. Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	1 241	112	0	1 353	1 743
3. Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	0	0	458	458	559
4. Andre forsikringsrelaterte inntekter	1	0	0	1	3
5. Erstatninger for egen regning	(2 604)	(168)	(451)	(3 223)	(3 465)
– herav gjenkjøp	(60)	(27)	(29)	(116)	(164)
6. Resultatførte endringer i kontraktsfastsatte forpliktelser	1 834	(35)	0	1 799	1 152
7. Resultatførte endringer i forpliktelser – særskilt investeringsportefølje	0	0	9	9	8
8. Midler tilordnet forsikringskontraktene – kontraktsfastsatte forpliktelser	(445)	(33)	0	(477)	(313)
9. Forsikringsrelaterte driftskostnader	(108)	(35)	(68)	(211)	(212)
10. Andre forsikringsrelaterte kostnader	(1)	(0)	0	(0)	(3)
11. Resultat av teknisk regnskap	240	11	9	259	151
RESULTATANALYSE					
Finansinntekter	1 490	124	0	1 614	1 652
Garantert rente	(990)	(51)	0	(1 041)	(1 075)
Avkastningsresultat før buffer	500	72	0	572	578
Til/fra tilleggsavsetning	(10)	(40)	0	(50)	(326)
Avkastningsresultat	490	32	0	522	252
Risikopremie	416	3	46	466	488
Risikotilskudd	(316)	(3)	(48)	(367)	(419)
Risikoresultat	100	0	(2)	99	69
Administrasjonspremie	202	29	78	309	340
Driftskostnader	(108)	(35)	(68)	(211)	(212)
Administrasjonsresultat	94	(6)	10	98	128
Vederlag for rentegaranti	0	17	0	17	16
Fortjenesteelement for risiko	0	0	0	0	0
Avsetning for lang levealder	0	0	0	0	0
Bransjerultat brutto	685	43	9	737	464
Resultat tilført forsikringskunder	(445)	(32)	0	(477)	(313)
Resultat av tekniske regnskap	240	11	9	259	151

NOTE 5 – FLYTTING

Beløp i millioner kroner	Kollektiv pensjon privat	Kollektiv pensjon offentlig	Kollektiv forenings-pensjon	Individuell kapital-forsikring	Individuell pensjons-forsikring	2015	2014
Mottatte midler							
Premiereserver	1 545	(4)	0	156	(56)	1 641	2 242
Tilleggsavsetninger	23	0	0	0	3	26	15
Sum mottatte midler (resultatført) per 31. desember	1 568	(4)	0	156	(53)	1 668	2 257
Premiefond/innskuddsfond (balanseført)	109	0	0	0	0	109	143
Antall kontrakter mottatte midler	1 836	0	0	475	1 161	3 472	3 448
Avgitte midler							
Premiereserver	(849)	(13 592)	0	(96)	51	(14 487)	(25 145)
Tilleggsavsetninger	(3)	(293)	0	(2)	(1)	(299)	(625)
Kursreserver	(1)	0	0	(1)	0	(3)	(2)
Sum avgitte midler (resultatført) per 31. desember	(854)	(13 886)	(0)	(99)	50	(14 789)	(25 772)
Premiefond/innskuddsfond (balanseført)	(2)	(851)	0	0	0	(853)	(1 008)
Antall kontrakter avgitte midler	2 125	0	0	535	284	2 944	846

NOTE 6 – NYTEGNET PREMIE

Beløp i millioner kroner	Kollektiv pensjon privat	Kollektiv pensjon offentlig	Kollektiv forenings-pensjon	Individuell kapital-forsikring	Individuell pensjons-forsikring	Produkter med invest.valg	Sum
2015	35	0	0	1 925	121	17	2 744
2014	32	0	0	2 965	138	31	3 693

Mottatte premiereserver fremgår av note 5 – Flytting.

NOTE 7 – NETTO INNTEKTER FRA INVESTERINGER

DNB LIVSFORSIKRING AS

<i>Beløp i millioner kroner</i>	Selskaps- porteføljen	Kollektiv- porteføljen	2015	2014
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	182	4 021	4 202	2 384
Netto driftsinntekter fra eiendom		1	1	(1)
Renter av utlån til virkelig verdi	0	61	61	52
Renter eiendomsselskaper	1	0	1	23
Renter bank	6	15	21	46
Renter av sertifikater og obligasjoner til virkelig verdi	0	14	14	54
Renter obligasjoner amortisert kost	66	4 040	4 106	4 194
Renter derivater	4	77	81	121
Renter rentefond	316	1 696	2 012	2 129
Utbytte	102	35	137	168
Annet	61	244	306	255
Sum renter og utbytte	555	6 184	6 740	7 043
Verdiendring aksjer og andeler	34	(1 475)	(1 441)	1 389
Verdiendring obligasjoner	0	23	23	(680)
Verdiendring utlån og fordring til amortisert kost	(20)	(9)	(29)	81
Verdiendring derivater	(55)	389	334	(536)
Verdiendring utlån	0	348	348	418
Verdiendringer annet	0	(3)	(3)	4
Sum verdiendringer inklusiv verdiendring valuta	(41)	(726)	(767)	676
Realisert eiendom	0	1	1	3
Realisert aksjer og andeler	(19)	1 296	1 277	1 477
Realisert obligasjoner	0	0	0	509
Realisert derivater	(5)	237	231	388
Agio/disagio aksjer	0	152	152	170
Agio/disagio obligasjoner	0	0	0	286
Agio/disagio obligasjoner amortisert kost	0	27	27	0
Agio/disagio derivater	100	(1 783)	(1 682)	(344)
Agio/disagio utlån	0	46	46	14
Agio/disagio diverse	0	162	162	17
Andre finansielle kostnader og inntekter	(108)	0	(108)	(98)
Sum realiserte gevinster	(32)	138	106	2 422
Sum netto inntekter fra investeringer	664	9 618	10 282	12 524
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen			1 576	3 008
Sum netto inntekter fra investeringer			11 858	15 531

Netto inntekter fra derivater i kollektiv- og selskapsporteføljen fordelt etter type

<i>Beløp i millioner kroner</i>	2015	2014
Aksjederivater	13	804
Rentederivater	(2)	59
Valutaderivater	(1 048)	(1 234)
Sum derivater til virkelig verdi	(1 036)	(371)

NOTE 7 – NETTO INNTEKTER FRA INVESTERINGER (forts.)

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

Beløp i millioner kroner	Selskaps- porteføljen	Kollektiv- porteføljen	2015	2014
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	89	1	90	31
Netto driftsinntekter fra eiendom	99	1 314	1 414	1 659
Renter av utlån til virkelig verdi	0	61	61	52
Renter eiendoms selskaper	1	175	176	(61)
Renter bank	6	15	21	46
Renter av sertifikater og obligasjoner til virkelig verdi	0	14	14	54
Renter obligasjoner amortisert kost	66	4 040	4 106	4 194
Renter derivater	4	77	81	121
Renter rentefond	316	1 696	2 012	2 129
Utbytte	102	35	137	168
Annet	61	244	306	255
Sum renter og utbytte	555	6 359	6 915	6 959
Verdiendring eiendom	0	1 525	1 525	756
Verdiendring aksjer og andeler	34	(1 475)	(1 441)	1 389
Verdiendring obligasjoner	0	24	24	(728)
Verdiendring obligasjoner amortisert kost	(20)	(9)	(29)	81
Verdiendring derivater	(55)	145	90	(519)
Verdiendring utlån	0	348	348	418
Verdiendringer annet	0	(3)	(3)	4
Sum verdiendringer inklusiv verdiendring valuta	(41)	556	515	1 401
Realisert eiendom	0	1 250	1 250	91
Realisert aksjer og andeler	(19)	1 296	1 277	1 477
Realisert obligasjoner	0	0	0	509
Realisert derivater	(5)	237	231	388
Agio/disagio aksjer	0	152	152	170
Agio/disagio obligasjoner	0	0	0	286
Agio/disagio obligasjoner amortisert kost	0	27	27	0
Agio/disagio derivater	100	(1 783)	(1 682)	(344)
Agio/disagio utlån	0	46	46	14
Agio/disagio diverse	0	162	162	17
Andre finansielle kostnader og inntekter	(108)	0	(108)	(98)
Sum realiserte gevinster	(32)	1 387	1 355	2 509
Sum netto inntekter fra investeringer	670	9 618	10 289	12 559
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen			1 576	3 008
Sum netto inntekter fra investeringer			11 865	15 567

Netto inntekter fra derivater i kollektiv- og selskapsporteføljen fordelt etter type

Beløp i millioner kroner	2015	2014
Aksjederivater	13	804
Rentederivater	(2)	59
Valutaderivater	(1 292)	(1 217)
Sum derivater til virkelig verdi	(1 280)	(354)

NOTE 8 – SPESIFIKASJON FORSIKRINGSRELATERTE DRIFTSKOSTNADER

DNB LIVSFORSIKRING AS

Beløp i millioner kroner	2015	2014
Forvaltningskostnader	189	226
Salgskostnader	343	331
Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader	837	1 010
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	1 368	1 567

Spesifikasjon av salgskostnader

Godtgjørelse og provisjoner til eksterne distributører	343	331
Sum salgskostnader	343	331

Spesifikasjon av lønn og andre personalkostnader

Ordinær lønn	273	275
Pensjoner ¹⁾	(48)	41
Arbeidsgiveravgift	43	42
Andre personalkostnader	43	64
Sum lønn og andre personalkostnader	312	423

¹⁾ Reduserte pensjonskostnader i forbindelse med omlegging av DNB Livs ytelsespensjonsordning til innskuddspensjonsordning

Beløp i millioner kroner	2015	2014
Avsetning til langsiktige forpliktelser – restrukturingsavsetning		
Rest avsatte kostnader til restrukturering per 1. januar	22	34
Tilført i året	9	4
Utbetalt i 2015	(15)	(15)
Rest avsatte kostnader til restrukturering per 31. desember	16	22

Avsetning til langsiktige forpliktelser – andre avsetninger

Rest avsatte kostnader per 1. januar	29	44
Tilført i året	0	14
Utbetalt i 2015	(18)	(27)
Tilbakeført ubenyttet avsetning	0	(2)
Avsetning til langsiktige forpliktelser – andre avsetninger per 31. desember	10	29

NOTE 9 – ANTALL ANSATTE/ÅRSVERK

	DNB LIVSFORSIKRING AS		DNB LIVSFORSIKRING KONSERN	
	2015	2014	2015	2014
Antall ansatte per 31. desember	427	457	503	551
Antall årsverk per 31. desember	409	441	485	534
Gjennomsnittlig antall ansatte	442	483	527	579
Gjennomsnittlig antall årsverk	425	466	510	561

NOTE 10 – PENSJONSFORPLIKTELSER OG -KOSTNADER

Beskrivelse av pensjonsordningene

DNB Liv hadde frem til utgangen av 2015 ytelsesbasert tjenestepensjon for alle medarbeidere i Norge ansatt før 31. desember 2010 og en innskuddspensjonsordning for alle medarbeidere ansatt etter 1. januar 2011. Den ytelsesbaserte tjenestepensjonen var i form av en kollektiv pensjonsforsikring dekket i eget selskap. Pensjonsytelsene omfattet alders- og uførepensjon. Full pensjon krevde en opptjeningstid på minimum 30 år og ga rett til alderspensjon på differansen mellom 70 prosent av lønn og beregnet ytelse fra Folketrygden. Ordningen oppfylte kravene i Lov om foretakspensjon.

Innskuddssatsene for innskuddspensjonen var frem til utgangen av 2015:

- Lønn tilsvarende 1 til 6 ganger G: 5 prosent
- Lønn tilsvarende 6 til 12 ganger G: 8 prosent

Selskapet har ikke innskuddspensjonsordning for lønn over 12G.

Den ytelsesbaserte tjenestepensjonsordningen etter Lov om foretakspensjon ble avviklet 31.12.15. Dette innebar full omdanning til innskuddspensjon for medlemmene i den ytelsesbaserte ordningen og utstedelse av fripolise for opptjente rettigheter. Fripolise utstedes også til pensjonistene. Ansatte som er sykemeldt eller delvis uføre blir værende som medlemmer i ytelsespensjonsordningen inntil de friskmeldes eller blir alderspensjonister. Avviklingen medførte en reduksjon i DNB Livsforsikring-konsern sin balanseførte forpliktelse med en engangs-effekt på 119 millioner kroner som reduserte periodens pensjonskostnad i resultatregnskapet.

Fra 1. januar 2016 vil dermed alle ansatte, inngå i konsernets innskuddspensjonsordning. Innskuddssatsene for den nye innskuddspensjonen er:

- Lønn tilsvarende 0 til 7,1 ganger G: 7 prosent
- Lønn tilsvarende 7,1 til 12 ganger G: 15 prosent

Det ble fra 1. januar 2016 etablert en kompensasjonsordning for ansatte som på omdanningstidspunktet var omfattet av den lukkede ytelsesordningen. Kompensasjonsordningen utformes som en supplerende innskuddsbasert driftspensjonsordning og med en spareplan som etter vedtatte forutsetninger har som mål å gi den enkelte ansatte ved fylte 67 år en samlet pensjonskapital tilsvarende det den ansatte ville hatt dersom ytelsespensjonsavtalen hadde blitt videreført.

1. januar 2016 innførtes nye regler for uførepensjon tilpasset ny uføretrygd fra folketrygden. Uførepensjonsordningen ble fra dette tidspunktet endret til:

- 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 12 G
- 25 prosent av G, maksimalt 6 prosent av pensjonsgrunnlaget, opp til 12 G
- 66 prosent av pensjonsgrunnlaget i intervallet 6 - 12 G

Selskapet har til enkelte ansatte forpliktelser knyttet til lønn over 12 ganger folketrygdens grunnbeløp, G, og avtaler om førtidspensjonering. Pensjonsforpliktelsene knyttet til lønn over 12G og førtidspensjonering finansieres over driften. Denne pensjonsordningen ble lukket for medarbeidere ansatt etter 30. juni 2008. Ytterligere begrensninger ble foretatt per 30. april 2011. De som på det tidspunktet ikke hadde lønn over 12G kan ikke komme inn i ordningen selv om de på et senere tidspunkt passerer 12G i lønn. Fra 1. juli 2011 er medarbeidere med lønn over 12G dekket av en egen dødsrisikoforsikring som utgjør 2,9 ganger årslønn, maksimert til 80G.

DNB Liv er med i Fellesordningen for avtalefestet pensjon, AFP.

Den private AFP-ordningen vil bli finansiert gjennom en årlig premie som fastsettes som en prosent av lønn mellom 1 og 7,1G.

Pensjonskostnader og -forpliktelser inkluderer arbeidsgiveravgift.

NOTE 10 – PENSJONSFORPLIKTELSER OG -KOSTNADER (forts.)

Økonomiske forutsetninger

Prosent	Kostnader		Forpliktelser	
	2015	2014	31.12.15	31.12.14
Diskonteringsrente ¹⁾	2,40	4,00	2,70	2,40
Forventet lønnsregulering	2,75	3,75	2,50	2,75
Forventet G-regulering	2,50	3,50	2,25	2,50
Forventet pensjonsregulering	0,50	0,60	0,50	0,50
Uttakstilbøyelighet AFP	Faktisk uttak	Faktisk uttak	Faktisk uttak	Faktisk uttak
Demografiske forutsetninger om dødelighet	K2013	K2013	K2013	K2013

¹⁾ I fjerde kvartal 2015 besluttet DNB konsernet å endre konsernets pensjonsordning fra ytelsesbasert til innskuddsbasert pensjonsordning med virkning fra 31. desember 2015. Endringen omfattet de faste ansatte som var medlemmer i selskapets sikrede pensjonsordning.

Pensjonskostnader

Beløp i millioner kroner	2015			2014		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	24	2	26	22	2	24
Rentekostnad på pensjonsforpliktelsene	29	3	33	41	6	46
Beregnet avkastning på pensjonsmidlene	(25)	0	(25)	(40)	0	(40)
Avkorting	(93)	0	(93)	0	0	0
Administrasjonskostnader	1	0	1	1	0	1
Sum ytelsesbaserte ordninger	(64)	5	(59)	23	7	31
Avtalefestet pensjon, ny ordning			5			4
Risikopremie			4			3
Innskuddsbaserte ordninger			2			2
Netto pensjonskostnader			(48)			40

DNB LIVSFORSIKRING AS

Effekter ført over totalresultat

Beløp i millioner kroner	2015			2014		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Aktuarielle gevinster og tap 31. desember 2014	398	49	448	198	44	242
Estimatavvik tap (gevinst) - endring diskonteringsrente	(53)	(4)	(57)	289	36	325
Estimatavvik tap (gevinst) - endring i de andre økonomiske forutsetningene	(10)	3	(7)	(79)	(16)	(95)
Estimatavvik tap (gevinst) - Endring i andre forhold DBO	(20)	(7)	(27)	3	(15)	(11)
Estimatavviktap(gevinst) - endring i andre demografiske forutsetninger midler	(3)	0	(3)	16	0	16
Estimatavvik tap (gevinst) - Endring i andre forhold pensjonsmidler	14	0	14	(39)	0	(39)
Fonds- og rentegaranti kostnader	8	0	8	9	0	9
Sum avvik ført over totalresultat	(64)	(8)	(72)	200	6	206
Avvikling av ytelsespensjonsordning	(335)		(335)			
Aktuarielle gevinster og tap 31. desember 2015	0	41	41	398	49	448

DNB LIVSFORSIKRING AS

NOTE 10 – PENSJONSFORPLIKTELSER OG -KOSTNADER (forts.)

Pensjonskostnader

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

Beløp i millioner kroner	2015			2014		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	34	3	37	30	3	33
Rentekostnad på pensjonsforpliktelsene	33	4	37	46	6	52
Beregnet avkastning på pensjonsmidlene	(28)		(28)	(44)	0	(44)
Avkorting	(119)		(119)	0	0	0
Administrasjonskostnader	1		1	1	0	1
Sum ytelsesbaserte ordninger	(79)	7	(72)	32	9	41
Avtalefestet pensjon, ny ordning			5			4
Risikopremie			6			3
Innskuddsbaserte ordninger			2			2
Netto pensjonskostnader			(60)			51

Effekter ført over totalresultat

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

Beløp i millioner kroner	2015			2014		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Aktuarielle gevinster og tap 31. desember 2014	417	47	464	190	38	227
Estimatavvik tap (gevinst) - endring diskonteringsrente	(61)	(4)	(65)	329	37	366
Estimatavvik tap (gevinst) - endring i de andre økonomiske forutsetningene	(12)	3	(9)	(88)	(13)	(101)
Estimatavvik tap (gevinst) - Endring i andre forhold DBO	(11)	(9)	(20)	5	(15)	(10)
Estimatavviktap(gevinst) - endring i andre demografiske forutsetninger midler	(3)	0	(3)	18	0	18
Estimatavvik tap (gevinst) - Endring i andre forhold pensjonsmidler	6	0	6	(47)	0	(47)
Fonds- og rentegaranti kostnader	9	0	9	11	0	11
Sum avvik ført over totalresultat	(72)	(10)	(82)	227	10	237
Avvikling av ytelsespensjonsordning	(345)		(345)			
Aktuarielle gevinster og tap 31. desember 2015	(0)	37	37	417	47	464

Pensjonsforpliktelsler

DNB LIVSFORSIKRING AS

Beløp i millioner kroner	2015			2014		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Inngående balanse	1 257	147	1 404	1 055	147	1 203
Årets opptjening	24	2	26	22	2	24
Årets rentekostnad	29	3	33	41	6	46
Aktuarielt tap (gevinst), netto	(83)	(8)	(91)	214	6	219
Overført næringseiendom	11		11	0	0	0
Overgang til innskuddspensjon	(1 081)		(1 081)	0	0	0
Utbetaling til pensjonister	(75)	(11)	(86)	(75)	(13)	(88)
Utgående balanse	84	133	217	1 257	147	1 404

Pensjonsmidler

DNB LIVSFORSIKRING AS

Beløp i millioner kroner	2015			2014		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Inngående balanse	1 049	0	1 049	1 016	0	1 016
Beregnet avkastning	24	0	24	40	0	40
Aktuariell gevinst (tap), netto	(19)	0	(19)	13	0	13
Overført næringseiendom	8	0	8	0	0	0
Overgang til innskuddspensjon	(984)	0	(984)	0	0	0
Innbetaling premier	55	0	55	49	0	49
Utbetaling pensjoner	(67)	0	(67)	(68)	0	(68)
Administrasjonskostnader	0	0	0	(1)	0	(1)
Utgående balanse	66	0	66	1 049	0	1 049
Netto pensjonsforpliktelsler	17	133	151	208	147	355

Utbetalinger over drift forventes å utgjøre 4,2 millioner kroner.

NOTE 10 – PENSJONSFORPLIKTELSER OG -KOSTNADER (forts.)

Pensjonsforpliktelseser

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

Beløp i millioner kroner	2015			2014		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Inngående balanse	1 417	171	1 587	1 174	166	1 340
Årets opptjening	34	3	37	30	3	33
Årets rentekostnad	33	4	37	46	6	52
Aktuarielt tap (gevinst), netto	(84)	(10)	(94)	245	10	255
Overgang til innskuddspensjon	(1 235)		(1 235)			
Planendring	(12)		(12)			
Avkorting	11		11	0	0	0
Utbetaling til pensjonister	(80)	(12)	(92)	(79)	(14)	(93)
Utgående balanse	84	155	239	1 417	171	1 587

Pensjonsmidler

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

Beløp i millioner kroner	2015			2014		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Inngående balanse	1 170	0	1 170	1 118	0	1 118
Beregnet avkastning	27	0	27	44	0	44
Aktuariell gevinst (tap), netto	(12)	0	(12)	18	0	18
Overgang til innskuddspensjon	(1 117)	0	(1 117)			
Innbetaling premier	69	0	69	60	0	60
Utbetaling pensjoner	(71)	0	(71)	(70)	0	(70)
Utgående balanse	66	0	66	1 170	0	1 170
Netto pensjonsforpliktelseser	17	155	173	247	171	418

Premieoverføringer i 2016 anslås til 2,5 millioner kroner. Utbetalinger over drift forventes å utgjøre 5 millioner kroner.

Historisk utvikling

Beløp i millioner kroner	31.12.15	31.12.14	31.12.13	31.12.12	01.01.12	31.12.11
Brutto pensjonsforpliktelseser ¹⁾	239	1 587	1 340	1 606	2 069	2 069
Brutto pensjonsmidler	(66)	(1 170)	(1 118)	(1 237)	(1 217)	(1 217)
Ikke-regnskapsførte forpliktelseser			0	0	0	(752)
Netto balanseførte pensjonsforpliktelseser	173	418	223	369	852	101

¹⁾ Brutto pensjonsforpliktelseser inkluderer arbeidsgiveravgift.

NOTE 10 – PENSJONSFORPLIKTELSER OG -KOSTNADER (forts.)

Plassering av pensjonsmidlene

Den sikrede pensjonsordningen er forsikret i eget selskap og pensjonsmidlene er således knyttet til en forsikringspolise. Det er knyttet rentegaranti til forsikringen som innebærer at det er DNB Liv som har risiko for avkastningen på pensjonsmidlene.

Tabellen nedenfor viser prosentvis plassering av pensjonsmidlene i den kollektive pensjonsordningen som forvaltes i eget selskap.

Prosent	31.12.15	31.12.14
Aksjer, norske	0,3	1,2
Aksjer, internasjonale	7,8	10,2
Obligasjoner til virkelig verdi, norske	5,6	9,6
Obligasjoner til virkelig verdi, internasjonale	0,9	4,7
Pengemarked	24,3	22,4
Obligasjoner, holdes til forfall	32,7	34,8
Utlån og fordringer	18,0	
Eiendom	9,9	15,0
Annet	0,3	2,1
Total	100	100

Sensitivitetsanalyse pensjonsberegning

Følgende estimater er basert på fakta og omstendigheter per 31. desember 2015, forutsatt at alle andre parametre er konstante.

Faktiske resultater kan i vesentlig grad avvike fra disse estimatene.

Endring i prosentpoeng	Diskonteringsrente		Årlig lønnsvekst		Årlig regulering av pensjoner		Fratredelsesrate		Levealder	
	+1 %	-1 %	+1 %	-1 %	+1 %	0% reg.	+1 %	-1 %	+1 år	-1 år
Prosentvis endring i pensjon										
Pensjonsforpliktelse (PBO)	13-15	15-17	6-8	6-9	10-11	5-7	1-2	1-2	2	2
Periodens netto pensjonskostnader	16-18	22-23	13-15	10-11	10-11	5-7	1-2	1-2	4	3

Pensjonsforpliktelsen er spesielt sensitiv overfor endringer i diskonteringsrenten. En reduksjon i diskonteringsrenten vil isolert sett medføre en økning i pensjonsforpliktelsen. Ett prosentpoengs reduksjon i diskonteringsrenten vil gi en økning i pensjonsforpliktelsen i størrelsesorden 15 til 17 prosent og en økning i pensjonskostnaden på 22 til 23 prosent. En økning i lønnsregulering og regulering av pensjon, vil medføre en økning i pensjonsforpliktelsen og i pensjonskostnaden.

NOTE 11 – SKATTEKOSTNAD

Beløp i millioner kroner	DNB LIVSFORSIKRING AS		DNB LIVSFORSIKRING KONSERN	
	2015	2014	2015	2014
SKATTEKOSTNAD PÅ DRIFTSRESULTAT FØR SKATT				
Betalbar skatt	54		81	10
Endring utsatt skatt	(677)	(84)	(774)	241
Sum skattekostnad (skatteinntekt)	(622)	(84)	(692)	252
Avstemming av skattekostnad mot driftsresultat før skatt				
Driftsresultat før skatt	823	1 803	843	1 844
Forventet skattekostnad etter nominell skattesats (27 %)	222	487	227	498
Skatteeffekt av skattefrie aksjeinntekter	(88)	(76)	(88)	(76)
Skatteeffekt av andre skattefrie inntekter og ikke fradragsberettigede kostnader	(771)	(504)	(814)	(180)
Skatteeffekt av endret skattesats for balanseført utsatt skatt	(8)	0	(40)	0
Skatt vedrørende tidligere år	22	9	22	9
Skattekostnad (skatteinntekt) på driftsresultat før skatt	(622)	(84)	(692)	252
Effektiv skattesats	(76 %)	(5 %)	(82 %)	14 %
Inntektskatt på øvrige resultatelementer i totalresultat				
Pensjoner	19	(56)	22	(64)
Sum inntektskatt på øvrige resultatelementer i totalresultat	19	(56)	22	(64)

Beløp i millioner kroner	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
UTSATT SKATTEFORDEL/(UTSATT SKATT)				
Det beregnes 25 prosent utsatt skatt på alle midlertidige forskjeller (Norge)				
Årets bevegelser i utsatt skattefordel/(utsatt skatt)				
Utsatt skattefordel/(utsatt skatt) per 1. januar	(522)	94	(1 286)	(431)
Endring ført mot ordinært resultat	677	91	828	(156)
Endring ført mot øvrige resultatelementer	(19)	56	(22)	64
Endring ført direkte mot egenkapital				
Endring som følge av konsernbidrag	(238)	(762)	(230)	(762)
Utsatt skattefordel/(utsatt skatt) per 31. desember	(102)	(522)	(709)	(1 286)

UTSATT SKATTEFORDEL OG UTSAKT SKATT I BALANSEN VEDRØRER FØLGENDE MIDLERTIDIGE FORSKJELLER

Utsatt skattefordel				
Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	8	8	8	0
Finansielle derivater	4	32	4	32
Øvrige finansielle instrumenter	5		5	
Netto pensjonsforpliktelser	38	96	52	113
Sum utsatt skattefordel	54	136	70	145
Utsatt skatt				
Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler			622	779
Sertifikater og obligasjoner	42	38	42	38
Øvrige finansielle instrumenter	597	881	597	881
Netto andre skatteøkende midlertidige forskjeller	124	582	124	582
Fremførbart underskudd/ubenyttet kreditfradrag	(527)	(504)	(527)	(509)
Sum utsatt skatt	236	997	858	1 769
Andre poster som ikke inngår i beregningen av utsatt skatt	80	338	80	338

NOTE 11 – SKATTEKOSTNAD (forts.)

Beløp i millioner kroner	DNB LIVSFORSIKRING AS		DNB LIVSFORSIKRING KONSERN	
	2015	2014	2015	2014
UTSATT SKATT I RESULTATREGNSKAPET VEDRØRER ENDRING I FØLGENDE MIDLERTIDIGE FORSKJELLER				
Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	1	0	(165)	236
Sertifikater og obligasjoner	4	(166)	4	(166)
Finansielle derivater	29	(95)	29	(95)
Øvrige finansielle instrumenter	(289)	340	(289)	340
Pensjoner	58	(45)	61	(53)
Andre midlertidige forskjeller	(458)	303	(458)	303
Fremførbart underskudd/ubenyttet kreditfradrag	(280)	(418)	(269)	(409)
Poster som ikke inngår i beregning utsatt skatt	258	(65)	258	(65)
Utsatt skatt	(677)	(147)	(828)	92

I konsernets skatteøkende midlertidige forskjeller inngår midlertidige forskjeller knyttet til investeringseiendommer. De skatteøkende midlertidige forskjellene knytter seg til forskjeller mellom virkelige verdier og estimerte skattemessige verdier på investeringseiendommene, som har oppstått i eierperioden. Disse forskjellene inngår i konsernets midlertidige forskjeller, hvor utsatt skatt beregnes med en nominell skattesats på 25 prosent. I henhold til IAS 12 avsettes det ikke for utsatt skatt knyttet til midlertidige forskjeller som eksisterer på oppkjøpstidspunktet. Eiendommene eies gjennom egne selskaper i en holdingsstruktur i DNB Livsforsikring-konsernet. Eventuelle salg av eiendommer vil skje gjennom salg av selskaper og vil være skattefritt innenfor fritaksmetoden. Ved salg av eiendomsinvesteringer vil avsetningen tilbakeføres og gi en skatteinntekt.

Etter IFRS inngår risikoutjevningfondet i egenkapitalen. Risikoutjevningfondet kan kun anvendes til å dekke negativt risikoresultat. Avsetninger knyttet til oppbygging av fondet og bruk av fondet er behandlet som en permanent forskjell mellom regnskap og skatt.

Oversikt over skattefordeler fra underskudd til fremføring	31.12.15			31.12.14		
	Samlede fremførbare underskudd	Herav grunnlag for balanseføring	Balanseført utsatt skattefordel	Samlede fremførbare underskudd	Herav grunnlag for balanseføring	Balanseført utsatt skattefordel
<i>Beløp i millioner kroner</i>						
Underskudd til fremføring						
Norge, 25 % / 27 %	2 110	2 110	527	1 848	1 848	499
Sverige, 22 %				20	20	5
Sum fremførbare underskudd og utsatt skattefordel	2 110	2 110	527	1 869	1 869	504

Oversikt over skattefordeler fra underskudd til fremføring	31.12.15			31.12.14		
	Samlede fremførbare underskudd	Herav grunnlag for balanseføring	Balanseført utsatt skattefordel	Samlede fremførbare underskudd	Herav grunnlag for balanseføring	Balanseført utsatt skattefordel
<i>Beløp i millioner kroner</i>						
Underskudd til fremføring						
Norge, 25 % / 27 %	2 110	2 110	527	1 870	1 870	505
Sverige, 22 %				20	20	5
Sum fremførbare underskudd og utsatt skattefordel	2 110	2 110	527	1 890	1 890	509

NOTE 12 – KLASSIFIKASJON AV EIENDELER OG GJELD

DNB LIVSFORSIKRING AS
per 31.12.15

<i>Beløp i millioner kroner</i>	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet	Finansielle derivater som sikrings-instrument	Finansielle eiendeler og gjeld vurdert til amortisert kost	Finansielle instrumenter som holdes til forfall	Ikke-finansielle eiendeler og gjeld	Totalt
Eiendeler						
Andre finansielle eiendeler	631					631
Utlån og fordringer	10 648					10 648
Obligasjoner, sertifikater og rentefond	83 671					83 671
Aksjer og andeler aksjefond	7 776					7 776
Finansielle eiendeler, kunder bærer risikoen	49 679					49 679
Finansielle derivater	392					392
Sertifikater og obligasjoner, holdes til forfall				87 599		87 599
Utlån og fordringer til amortisert kost			25 536			25 536
Investerings eiendommer					15	15
Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak					22 470	22 470
Fordringer og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak					58	58
Immaterielle eiendeler					98	98
Andre eiendeler					542	542
Sum eiendeler	152 798		25 536	87 599	23 183	289 116
Gjeld og egenkapital						
Forsikringsforpliktelse, kunder bærer risikoen					49 679	49 679
Forpliktelse til forsikringstagere					208 949	208 949
Avsetning for forpliktelse					253	253
Finansielle derivater	681					681
Forpliktelse ekskl. finansielle derivater					2 732	2 732
Påløpte kostnader og ikke opptjente inntekter					240	240
Ansvarlig lånekapital			5 500			5 500
Sum gjeld	681		5 500		261 852	268 034
Sum egenkapital					21 082	21 082
Sum gjeld og egenkapital	681		5 500		282 935	289 116

NOTE 12 – KLASSIFIKASJON AV EIENDELER OG GJELD (forts.)

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN
per 31.12.15

<i>Beløp i millioner kroner</i>	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet	Finansielle derivater som sikrings- instrument	Finansielle eiendeler og gjeld vurdert til amortisert kost	Finansielle instrumenter som holdes til forfall	Ikke- finansielle eiendeler og gjeld	Totalt
Eiendeler						
Andre finansielle eiendeler	1 291					1 291
Utlån og fordringer	10 648					10 648
Obligasjoner, sertifikater og rentefond	83 671					83 671
Aksjer og andeler aksjefond	7 776					7 776
Finansielle eiendeler, kunder bærer risikoen	49 679					49 679
Finansielle derivater	400					400
Sertifikater og obligasjoner, holdes til forfall				87 599		87 599
Utlån og fordringer til amortisert kost				25 536		25 536
Investerings eiendommer					15 195	15 195
Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak					5 434	5 434
Fordringer og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak						
Immaterielle eiendeler					98	98
Andre eiendeler					724	724
Sum eiendeler	153 466			113 135	21 451	288 051
Gjeld og egenkapital						
Forsikringsforpliktelse, kunder bærer risikoen					49 679	49 679
Forpliktelse til forsikringstagere					208 949	208 949
Avsetning for forpliktelse					909	909
Finansielle derivater	694					694
Forpliktelse ekskl. finansielle derivater					1 501	1 501
Påløpte kostnader og ikke opptjente inntekter					240	240
Ansvarlig lånekapital			5 500			5 500
Sum gjeld	694		5 500		261 277	267 471
Sum egenkapital					20 580	20 580
Sum gjeld og egenkapital	694		5 500		281 857	288 051

NOTE 12 – KLASSIFIKASJON AV EIENDELER OG GJELD (forts.)

DNB LIVSFORSIKRING AS
per 31.12.14

<i>Beløp i millioner kroner</i>	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet	Finansielle derivater som sikrings-instrument	Finansielle eiendeler og gjeld vurdert til amortisert kost	Finansielle instrumenter som holdes til forfall	Ikke-finansielle eiendeler og gjeld	Totalt
Eiendeler						
Andre finansielle eiendeler	531					531
Utlån og fordringer	22 129					22 129
Obligasjoner, sertifikater og rentefond	83 296					83 296
Aksjer og andeler aksjefond	11 848					11 848
Finansielle eiendeler, kunder bærer risikoen	42 866					42 866
Finansielle derivater	635					635
Sertifikater og obligasjoner, holdes til forfall				88 330		88 330
Investeringseiendommer					16	16
Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak					36 197	36 197
Fordringer og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak					480	480
Immaterielle eiendeler					131	131
Andre eiendeler					1 347	1 347
Sum eiendeler	161 304			88 330	38 171	287 805
Gjeld og egenkapital						
Forsikringsforpliktelser, kunder bærer risikoen					42 866	42 866
Forpliktelser til forsikringstagere					216 799	216 799
Avsetning for forpliktelser					877	877
Finansielle derivater	1 311					1 311
Forpliktelser ekskl. finansielle derivater					4 675	4 675
Påløpte kostnader og ikke opptjente inntekter					257	257
Ansvarlig lånekapital			1 435			1 435
Sum gjeld	1 311		1 435		265 475	268 221
Sum egenkapital					19 584	19 584
Sum gjeld og egenkapital	1 311		1 435		285 059	287 805

NOTE 12 – KLASSIFIKASJON AV EIENDELER OG GJELD (forts.)

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

per 31.12.14

<i>Beløp i millioner kroner</i>	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet	Finansielle derivater som sikrings- instrument	Finansielle eiendeler og gjeld vurdert til amortisert kost	Finansielle instrumenter som holdes til forfall	Ikke- finansielle eiendeler og gjeld	Totalt
Eiendeler						
Andre finansielle eiendeler	1 522					1 522
Utlån og fordringer	22 129					22 129
Obligasjoner, sertifikater og rentefond	83 920					83 920
Aksjer og andeler aksjefond	11 853					11 853
Finansielle eiendeler, kunder bærer risikoen	42 866					42 866
Finansielle derivater	656					656
Sertifikater og obligasjoner, holdes til forfall				88 330		88 330
Investeringseiendommer					31 414	31 414
Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak					2 591	2 591
Fordringer og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak						
Immaterielle eiendeler					131	131
Andre eiendeler					1 549	1 549
Sum eiendeler	162 946			88 330	35 686	286 962
Gjeld og egenkapital						
Forsikringsforpliktelser, kunder bærer risikoen					42 866	42 866
Forpliktelser til forsikringstagere					216 799	216 799
Avsetning for forpliktelser					1 714	1 714
Finansielle derivater	1 520					1 520
Forpliktelser ekskl. finansielle derivater					3 385	3 385
Påløpte kostnader og ikke opptjente inntekter					257	257
Ansvarlig lånekapital			1 435			1 435
Sum gjeld	1 520		1 435		265 022	267 977
Sum egenkapital					18 985	18 985
Sum gjeld og egenkapital	1 520		1 435		284 007	286 962

NOTE 13 – FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN
per 31.12.15

Beløp i millioner kroner	Priser i aktivt marked	Observerbare	Ikke observerbare	Periodiserte renter	Totalt
	Nivå 1	markedsdata og uvesentlig kreditt-spread Nivå 2	markedsdata, eller vesentlig kreditt-spread Nivå 3		
Eiendeler					
Andre finansielle eiendeler	1 291	0	0	0	1 291
Utlån og fordringer	7 708	2 930	0	10	10 648
Sertifikater, obligasjoner og rentefond	0	83 669	0	2	83 671
Aksjer og andeler					
Aksjer	746	8	255	0	1 008
Aksjefond	0	1 050	0	0	1 050
Eiendomsfond	0	0	543	0	543
Hedgefond	0	972	769	0	1 741
PE	0	0	3 434	0	3 434
Finansielle eiendeler, kunden bærer risikoen	0	49 679	0	0	49 679
Finansielle derivater	0	364	0	36	400
Sum finansielle instrumenter til virkelig verdi ¹⁾	9 745	138 673	5 000	48	153 466
Gjeld					
Finansielle derivater ¹⁾	0	(658)	0	(36)	(694)

¹⁾ Jfr. note 12

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN
per 31.12.14

Beløp i millioner kroner	Priser i aktivt marked	Observerbare	Ikke observerbare	Periodiserte renter	Totalt
	Nivå 1	markedsdata og uvesentlig kreditt-spread Nivå 2	markedsdata, eller vesentlig kreditt-spread Nivå 3		
Eiendeler					
Andre finansielle eiendeler	1 522	0	0	0	1 522
Utlån og fordringer	19 569	2 549	0	11	22 129
Sertifikater, obligasjoner og rentefond	0	83 919	0	1	83 920
Aksjer og andeler					
Aksjer	683	23	330	0	1 036
Aksjefond	0	4 258	0	0	4 258
Eiendomsfond	0	0	606	0	606
Hedgefond	0	924	1 164	0	2 088
PE	0	0	3 865	0	3 865
Finansielle eiendeler, kunden bærer risikoen	0	42 866	0	0	42 866
Finansielle derivater	0	656	0	0	656
Sum finansielle instrumenter til virkelig verdi ¹⁾	21 774	135 196	5 964	12	162 946
Gjeld					
Finansielle derivater ¹⁾	0	(1 520)	0	0	(1 520)

¹⁾ Jfr. note 12

NOTE 13 – FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI (forts.)

Aksjer og fondsandeler klassifisert i nivå 3 omfatter per 31.12.15 til sammen 5000 millioner kroner i unoterte aksjer, eiendomsfond, hedgefond og Private equity fond. Verdsettelsene er basert på rapportert verdi fra fondene, som hovedsakelig benytter kontantstrømbaserte modeller eller multipler ved fastsettelse av virkelig verdi. Konsernet har ikke full tilgang til informasjon om alle elementene i disse verdsettelsene og har derfor ikke grunnlag for å fastsette alternative forutsetninger.

De fleste Private equity fondene fastsetter virkelig verdi basert på en bransjestandard utarbeidet av European Private Equity & Venture Capital Association, EVCA. Metoden er utarbeidet for å gi veiledning for å fastsette beste estimat på virkelig verdi for investeringer i lite likvide egenkapitalinstrumenter. På grunn av tidspunkt for verdirapportering fra fondene, er verdivurderingene på balansedag basert på verdsettelse for tidligere perioder, justert for tidsetterslep i rapporteringen. Tidsetterslepet er for de fleste fondene på om lag tre måneder. Justering for tidsetterslep fastsettes med utgangspunkt i utviklingen i en vektet indeks bestående av en parameter for aksjemarkedet representert ved MSCI World som referanseindeks, og en parameter for forventet langsiktig avkastning på PE-investeringer. I perioder med uro i finansmarkedene, vil det kunne være betydelig usikkerhet knyttet til verdsettelsen av disse investeringene. Per 31.12.15 er det inntektsført 84 millioner kroner knyttet til tidsetterslepet, og per 31.12.14 var tilsvarende positive justering på 105 millioner kroner.

Strømningsanalyse nivå 3

Beløp i millioner kroner		Finansielle elendeler	
		Aksjer og andeler	
Balanse per 31. desember 2014		5 964	
Netto realiserte gevinster		744	
Netto urealiserte gevinster		(84)	
Netto gevinster finansielle instrumenter		660	
Tilgang/kjøp	nominell verdi	225	
Avhendet	virkelig verdi	(1 849)	
Forfalt	virkelig verdi	0	
Overført fra nivå 1 eller 2	nominell verdi	0	
Overført til nivå 1 eller 2	virkelig verdi	0	
Annet		0	
Balanse per 31. desember 2015		5 000	

NOTE 14 – VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER TIL AMORTISERT KOST

DNB LIVSFORSIKRING AS
per 31.12.15

Beløp i millioner kroner	Amorti- sert kost ¹⁾	Periodi- serte renter	Priser i aktivt marked Nivå 1	Obser- verbare markeds- data og uvesentlig kreditt- spread Nivå 2	Ikke obser- verbare markeds- data, eller vesentlig kreditt- spread Nivå 3	Virkelig verdi inkludert periodi- serte renter
Eiendeler						
Utlån og fordringer	25 459	77			25 363	25 440
Obligasjoner, holdes til forfall	85 641	1 959	0	95 982	0	97 941
Sum finansielle eiendeler til amortisert kost	111 099	2 035	0	95 982	25 363	123 381

¹⁾ Amortisert kost og periodiserte renter utgjør til sammen balanseført verdi.

Utlån og fordringer

Denne klassen består i det vesentlige av boliglån og illikvide obligasjoner med pant i fast eiendom. Verdsettelsen skjer blant annet ved bruk av modeller der ikke alle parametrene er basert på observerbare markedsdata.

Obligasjoner holdes til forfall

Virkelig verdi for obligasjoner på nivå 1 baseres på innhentede noterte kurser. Obligasjoner klassifisert på nivå 2 er obligasjoner som verdsettes basert på teoretiske modeller. Beregningen skjer med utgangspunkt i observerbare rentekurver. Kurvene tillegges en utstедerspesifikk kredittpremie basert på et snitt av kredittspreader innhentet fra et utvalg meglerforetak.

NOTE 15 – INVESTERINGSEIENDOM

Virkelig verdi

Investerings eiendommene i DNB Liv inngår som en del av midlene i kollektivporteføljen og holdes med tanke på å oppnå langsiktig avkastning for kundene. Eiendomsporteføljen vurderes til virkelig verdi på balansedagen. Virkelig verdi er den prisen som ville blitt oppnådd for å selge den enkelte eiendom i en velordnet transaksjon mellom markedsdeltakere på balansedato. Den norske delen av porteføljen verdsettes ved hjelp av intern verddivurderingsmodell, og er dermed på nivå 3 i verdsettelseshierarkiet. Som supplement innhentes, på rullende basis gjennom året, eksterne takster for et representativt utvalg av porteføljen. Utvalget utgjør nærmere 84 prosent av porteføljeværdien. I fjerde kvartal 2015 er i alt åtte eiendommer som representerer 36 prosent av den 100 prosentede porteføljen vurdert eksternt. Hensikten med de eksterne takstene er å sammenligne de interne vurderingene mot uavhengige referanser. Den svenske delen av porteføljen, samt deleide eiendommer verdsettes på grunnlag av eksterne takster.

Intern verddivurderingsmodell

Den interne modellen beregner virkelig verdi som nåverdi av fremtidige kontantstrømmer i og etter utløp av kontraktperioden. Avkastningskravet i modellen reflekterer markedsrisikoen. For eiendomsporteføljen er det i all hovedsak benyttet et avkastningskrav på 8,0 prosent. Det gjøres noen individuelle vurderinger av avkastningskravet på segmentnivå. Modellen benytter samme avkastningskrav for kontantstrømmer både i og utenfor kontraktperioden.

Spesifikk eiendomsrisiko hensyntas i kontantstrømmen, blant annet gjennom kontraktsfestet leie og fremtidig markedsleie, driftskostnader, nødvendige investeringer, leietakertilpasninger ved kontraktsutløp, sannsynlighet for ledighet og justering av vekstfaktor (Norges Banks inflasjonsmål).

NOTE 15 – INVESTERINGSEIENDOM (forts.)

Utvikling markeds- og kontraktsleie

Samlet kontraktsleie for den 100 prosent eide porteføljen i Norge gikk ned med 68,3 millioner kroner gjennom 2015 til 1 190 millioner. I samme perioden gikk vurdert markedsleie for den samme porteføljen ned med 90,1 millioner kroner til 1 280 millioner. Korrigert for endringer i porteføljen har kontraktsleie økt med 23,1 millioner kroner, mens markedsleie har økt med 4,3 millioner.

Verdiutvikling og sensitivitet

Verdivurderingene har samlet ført til oppskrivning av eiendomsporteføljen med 2 451 millioner kroner i 2015.

Verdivurderingene er særlig sensitive for endring i avkastningskrav og forutsetninger om fremtidig inntektsstrøm. 0,25 prosentpoeng reduksjon av avkastningskrav vil, alt annet like, endre verdien av eiendomsporteføljen med cirka 4,0 prosent (489 millioner kroner). 5 prosent endring i fremtidige markedsleier vil alt annet like endre verdien av eiendomsporteføljen med 3,4 prosent (410 millioner kroner).

Ledighet

Den økonomiske ledigheten i porteføljen var 7,0 prosent ved utgangen av 2015 mot 5,5 prosent ved utgangen av 2014.

Beløp i millioner kroner		Virkelig Brutto leie-		Gj.sn.
		verdi	areal m ²	leietid i
Type bygg	By/sted			antall år
Kontorbygg	Østlandet	4 195	164 782	4,1
Kontorbygg	Norge for øvrig	2 960	134 804	5,0
Kjøpesentre	Norske byer	2 830	61 101	4,5
Hoteller	Norske byer	2 170	68 767	12,6
Utland	Stockholm/Gøteborg	3 040	77 002	5,8
Sum investeringseiendom per 31. desember 2015		15 195	506 456	5,9
Herav verdi prosjekter		377		
Sum investeringseiendom per 31. desember 2014		31 414	893 056	6,8
Endring i 2015		(16 219)	(386 600)	(0,9)

Beløp i millioner kroner	2015	2014
Beløp inkludert i resultatregnskapet		
Leieinntekter fra investeringseiendom	1 565	1 934
Driftskostnader investeringseiendom	(251)	(328)
Netto leie	1 314	1 606

NOTE 15 – INVESTERINGSEIENDOM (forts.)

Tilgang/avgang og verdiregulering siste år

Beløp i millioner kroner

Balansført verdi per 31.12.13	32 812
Tilgang, kjøp av nye eiendommer	26
Tilgang, aktivering av investeringer	364
Netto gevinst som resultat av justering til virkelig verdi	614
Avhendelser	(2 544)
Valutakursendringer	82
Annet	60
Balansført verdi per 31.12.14	31 414
Tilgang, aktivering av investeringer	290
Netto gevinst som resultat av justering til virkelig verdi	2 451
Avhendelser	(14 549)
Valutakursendringer	345
Reklassifisering til tilknyttet selskap	(4 756)
Balansført verdi per 31.12.15	15 195

Netto gevinst i 2015 relatert til gjentatte virkelig verdijusteringer fra eiendommer som fortsatt er i eie per 31.12.15 er 659 millioner kroner.

Netto gevinst i 2014 relatert til gjentatte virkelig verdijusteringer fra eiendommer som fortsatt er i eie per 31.12.14 er 581 millioner kroner.

Netto gevinst for gjentatte virkelig verdijusteringer er presentert i resultatregnskapet som verdiendringer på investeringer.

Prosjekter, forventet ferdigstilling	2016	2017	2018
Beløp i millioner kroner			
Kontraktsmessige forpliktelser til kjøp og utvikling av eiendom	36	53	49

NOTE 16 – AKSJER I DATTERSELSKAPER OG TILKNYTTETDE SELSKAPER

DNB LIVSFORSIKRING AS

<i>Beløp i millioner kroner</i>	Datter- selskaper	Felleskon- trollerte foretak	Til- knyttede selskaper	Sum
Anskaffelseskost	34 764	5 150	18	39 932
Bokført verdi per 1. januar 2014	32 747	2 689	17	35 453
Tilgang/avgang	1 474		0	1 474
Andel av resultat	1 791	(115)	2	1 678
Konsernbidrag/utbytte	(2 683)		(2)	(2 685)
Kapitalendringer	277		0	277
Bokført verdi per 31. desember 2014	33 606	2 574	17	36 197
Tilgang/avgang	(3 657)		2 462	(1 195)
Andel av resultat	3 888	224	226	4 338
Konsernbidrag/utbytte	(16 969)	(67)	(2)	(17 038)
Kapitalendringer	168			168
Bokført verdi per 31. desember 2015	17 036	2 731	2 702	22 470

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

<i>Beløp i millioner kroner</i>	Felleskon- trollerte foretak	Til- knyttede selskaper	Sum
Anskaffelseskost	5 150	18	5 168
Bokført verdi per 1. januar 2014	2 689	17	2 706
Andel av resultat	(115)	2	(113)
Konsernbidrag/utbytte		(2)	(2)
Bokført verdi per 31. desember 2014	2 574	17	2 591
Tilgang/avgang		2 462	2 462
Andel av resultat	224	226	450
Konsernbidrag/utbytte	(67)	(2)	(69)
Bokført verdi per 31. desember 2015	2 731	2 702	5 434

NOTE 16 – AKSJER I DATTERSELSKAPER OG TILKNYTTETE SELSKAPER (forts.)

Virkelig verdi av felleskontrollerte foretak tilsvarer balanseført verdi. Verdien består i all hovedsak i foretakenes investering i investerings-eiendommer.

	Forretningskontor	Eier- andel	Stemme- andel
Datterselskaper i selskapsporteføljen			
DNB Nærings eiendom AS	Bergen	100 %	100 %
DNB Pensjonstjenester AS	Bergen	100 %	100 %
DNB Pensjonskasseregnskap AS	Oslo	100 %	100 %
Datterselskaper i kollektivporteføljen			
DNB Eiendomsholding AS:	Bergen	100 %	100 %
DNB Handesparker AS	Bergen	100 %	100 %
DNB Eiendomsforvaltning AS	Bergen	100 %	100 %
DNB Eiendomskomplementar AS	Bergen	100 %	100 %
Forenede-Kvartalet ANS	Bergen	100 %	100 %
Sjølyst Office Park ANS	Bergen	100 %	100 %
Østre Aker vei 95 ANS	Bergen	100 %	100 %
DNB Liv Eiendom Sverige AS:	Bergen	100 %	100 %
DNB Livsforsikring Eiendom Sverige AB	Stockholm	100 %	100 %
DNB Kontor AS:	Bergen	100 %	100 %
DNB Kontor Forvaltning AS	Bergen	100 %	100 %
Barcode 121 AS	Bergen	100 %	100 %
Beddingen 16 AS	Bergen	100 %	100 %
Brugata 19 AS	Bergen	100 %	100 %
Drammensveien 165/167 AS	Bergen	100 %	100 %
Drammensveien 169/171 AS	Bergen	100 %	100 %
Drammensveien 173/175/177 Eiendom AS	Bergen	100 %	100 %
Folke Bernadottesvei 40 AS	Bergen	100 %	100 %
Grønvold Gård AS	Bergen	100 %	100 %
Markeveien 1B AS	Bergen	100 %	100 %
Roald Amundsens gt. 6 AS	Bergen	100 %	100 %
Rosenkrantzgaten 12 AS	Bergen	100 %	100 %
Rosenkrantzgaten 3 AS	Bergen	100 %	100 %
Sandvika Torg AS	Bergen	100 %	100 %
Starvhusgaten 2A AS	Bergen	100 %	100 %
Starvhusgaten 2B AS	Bergen	100 %	100 %
Stortinggt. 22 AS	Bergen	100 %	100 %
Strandgaten 17 AS	Bergen	100 %	100 %
Strandgaten 4 Eiendom AS	Bergen	100 %	100 %
Strandkanten Garasjeanlegg AS	Bergen	100 %	100 %
Strandveien 18 Eiendom AS	Bergen	100 %	100 %
Strandveien 50 AS	Bergen	100 %	100 %
KS Sandsligården 2	Bergen	100 %	100 %
Sandsligården KS	Bergen	100 %	100 %
Alfa ANS	Bergen	100 %	100 %
ANS Sjøsidan 1	Bergen	100 %	100 %
ANS Sjøsidan 2	Bergen	100 %	100 %
Beddingen ANS	Bergen	100 %	100 %
Fernanda ANS	Bergen	100 %	100 %
Fjordalleen 16 ANS	Bergen	100 %	100 %
Hagaløkkveien 13 ANS	Bergen	100 %	100 %
Louise ANS	Bergen	100 %	100 %
Sandslimarka 251 ANS	Bergen	100 %	100 %
Sofie ANS	Bergen	100 %	100 %
Torden ANS	Bergen	100 %	100 %
Ullevaal ANS	Bergen	100 %	100 %
Ullevål Park ANS	Bergen	100 %	100 %
Verdibo ANS	Bergen	100 %	100 %
Nye Ullevål ANS	Bergen	100 %	100 %
Nye Ullevål Park ANS	Bergen	100 %	100 %
Østre Akervei 95 Eiendom AS	Bergen	100 %	100 %

NOTE 16 – AKSJER I DATTERSELSKAPER OG TILKNYTTET SELSKAPER (forts.)

	Forretningskontor	Eier- andel	Stemme- andel
Datterselskaper i kollektivporteføljen (forts.)			
Hygea AS	Bergen	100 %	100 %
Therese ANS	Bergen	100 %	100 %
DNB Kjøpesenter og Hotel AS:	Bergen	100 %	100 %
DNB Kjøpesenter og Hotel Forvaltning AS	Bergen	100 %	100 %
Admiral Hotel AS	Bergen	100 %	100 %
Galleriet Kjøpesenter AS	Bergen	100 %	100 %
Kristiansand Hotell AS	Bergen	100 %	100 %
Nordnorsk Hotell AS	Bergen	100 %	100 %
Oslo City Kjøpesenter AS	Bergen	100 %	100 %
Royal Christiania Hotel AS	Bergen	100 %	100 %
Trondheim Hotel AS	Bergen	100 %	100 %
Trondheim Torg AS	Bergen	100 %	100 %
Vestnorsk Hotell AS	Bergen	100 %	100 %
KS Torggården AS	Bergen	90 %	100 %
Torgalmenningen 14 ANS	Bergen	100 %	100 %
DNB Scandinavian Property Fund Holding AS	Bergen	100 %	100 %
Tilknyttede selskaper			
Ferd. Storjohanns Sønner AS	Bergen	32 %	
Norsk Pensjon AS	Bergen	25 %	
DNB Scandinavian Property Fund DA	Bergen	47 %	
Felleskontrollerte foretak			
Vestby Senterutvikling AS	Bergen	85 %	
Lade Handelpark DA	Bergen	85 %	
Sørlandssenteret DA	Bergen	50 %	

NOTE 17 – INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL

DNB Livsforsikring sin portefølje av obligasjoner klassifisert som «holdes til forfall» utgjorde 85 641 millioner kroner per fjerde kvartal 2015. Porteføljen består i det vesentlige av verdipapirer utstedt av låntagere med høy kredittverdighet. Obligasjoner med statsgaranti utgjorde ved utgangen av kvartalet om lag 21 prosent av porteføljen. Obligasjoner med fortrinnsrett utgjorde om lag 35 prosent av porteføljen. Resterende midler er i all hovedsak plassert i papirer utstedt av kommuner, fylkeskommuner og finansforetak med god kredittkvalitet. Alle plasseringer i obligasjoner utstedt av finansforetak er seniorgjeld, som sorterer høyest opp i kapitalstrukturen og har førsteprioritet i tilfelle utsteders konkurs. Det investeres bare unntaksvis i papirer utstedt av tradisjonelle industriselskap. Porteføljen er, i tråd med IAS 39, gjennomgått og vurdert i forhold til om det finnes objektive indikasjoner på verdifall. Det er ikke identifisert noen nedskrivningsbehov i porteføljen.

Beløp i millioner kroner	Balanse- ført verdi 31.12.15	Virkelig verdi 31.12.15	Balanse- ført verdi 31.12.14	Virkelig verdi 31.12.14
Stat/statsgaranterte	17 913	20 650	22 933	26 146
Overnasjonal garanti	1 800	2 112	1 300	1 550
Kommune/fylkeskommune	5 072	5 417	4 573	4 932
Bank og kredittforetak	17 677	18 647	13 001	14 273
Obligasjoner med fortrinnsrett	29 715	34 436	30 463	36 086
Andre utstedere	13 464	14 720	14 023	15 885
Sum obligasjoner, holdes til forfall	85 641	95 982	86 293	98 873
Periodiserte renter	1 959	1 959	2 036	2 036
Obligasjoner, holdes til forfall	87 599	97 941	88 330	100 910
Herav børsnoterte papirer	70 %		70 %	

Beholdningsendring gjennom regnskapsåret

Beløp i millioner kroner

Sertifikater og obligasjoner, holdes til forfall

Balanse per 1. januar 2014	90 241
Tilgang	1 593
Avgang	(5 622)
Årets periodiserte over-/underkurs (amortisering)	(26)
Verdiendring valuta	108
Balanse per 31. desember 2014	86 293
Tilgang	6 690
Avgang	(7 314)
Årets periodiserte over-/underkurs (amortisering)	(23)
Verdiendring valuta	(6)
Balanse per 31. desember 2015	85 641

Obligasjoner spesifisert etter valutasort	Balanse- ført verdi 31.12.15	Virkelig verdi 31.12.15	Balanse- ført verdi 31.12.14	Virkelig verdi 31.12.14
Beløp i millioner kroner				
NOK	84 667	94 940	84 914	97 398
EUR	974	1 042	1 379	1 475
Totalt	85 641	95 982	86 293	98 873
Periodiserte renter	1 959	1 959	2 036	2 036
Obligasjoner, holdes til forfall	87 599	97 941	88 330	100 910

Obligasjoner gruppert etter forfallstidspunkt

Beløp i millioner kroner

	Opp til 1 mnd.	1 til 3 mnd.	3 mnd. til 1 år	1 til 5 år	Over 5 år	Sum
NOK	298	2 866	9 767	21 711	51 963	86 604
EUR	0	21	0	974	0	995
Sum	298	2 887	9 767	22 685	51 963	87 599

	31.12.15	31.12.14
Durasjon	5,54	5,62
Gjennomsnittlig effektiv rente*	4,58	4,72

* For det enkelte rentepapir er det beregnet effektiv rente basert på papirets bokførte verdi. Sammenvektingen til gjennomsnittlig effektiv rente for totalbeholdningen er gjort med det enkelte papirs andel av total rentefølsomhet som vekter.

NOTE 18 – AKSJER, ANDELER OG GRUNNFONDSBEVIS TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET

per 31.12.15

Beløp i millioner kroner	Org.nr	Antall aksjer	Eierandel i prosent	Anskaffelseskost	Virkelig verdi
Akjsjer i norske selskaper					
Oslo Børs VPS Holding ASA	983268617	8 522 045	19,82	466 043	745 679
Nordic Trustee AS	963342624	26 214	24,31	30 444	72 220
Marineholmen Forskningspark AS	939731121	8 154	4,42	28 286	48 981
NMI Global Fund KS	993246735	338 625	0,00	24 880	45 528
NMI Frontier Fund KS	993246743	182 429	0,00	17 975	31 310
Real Estate Central Europe AS	980176754	5 000	13,70	17 500	14 131
NMI Fund III KS	912348644	126 040	0,00	7 182	13 445
Norsk Mikrofinansinitativ AS	993147044	11 698 403	12,50	11 698	11 698
Lerkendal Stadion AS	979598777	8 544	0,00	8 544	9 385
Fløybanen AS	911732173	6 000	4,44	22	6 000
Andre øvrige aksjer i Norge				33 231	9 875
Sum aksjer norske selskaper				645 804	1 008 251
Norske aksjefond					
DNB SMB		476 848		163 976	214 536
DNB Norge (IV)		22 886		115 132	123 849
DNB AM Global Valutasikret		671 039		69 464	73 796
DNB Global Indeks Valutasikret		508 547		50 855	60 167
Øvrige aksjefond i Norge				10 438	11 094
Sum norske aksjefond				409 865	483 442
Utenlandske aksjefond, hedgefond, øvrige finansfond					
AKO Fund Limited – NOK Class C3		356 671		387 782	972 410
Heptagon – Oppenheimer Developing Markets EQ SRI		812 527		508 228	544 184
Cevian Capital II Euro Class C Serie 7		181 836		134 784	257 010
Cevian Capital II Euro Class C Serie 2		82 500		68 393	152 500
Aberdeen Indirect Property Partners Class A2		3 670 263		213 614	148 925
Cevian Capital II Euro Class C Serie 6		84 999		64 997	119 652
Carlyle Europe Real Estate Partners III		347 463		126 493	111 119
Rockspring TransEuropean Limited Partnership IV		177 124		86 556	93 653
Europa Fund III		203 048		80 406	86 157
JPMorgan European Property Fund		975		98 975	67 114
DNB TMT Absolute Return NOK		50 807		50 000	63 041
Øvrige aksjefond				432 599	234 554
Sum aksjefond, hedgefond, øvrige finansfond				2 252 826	2 850 320
Privat equity					
Advent International GPE VI-E LP				45 040	114 328
Altor Fund II (No.1) LP				44 023	53 042
Altor Fund III (No.1) LP				33 603	53 645
Apax Europe VII – B, LP				179 752	204 988
Bain Capital Europe Fund III LP				49 780	78 954
BlackRock Diversified Private Equity Program (Vesey Street Portfolio, L.P)				81 697	23 530
BlackRock Diversified Private Equity Program III (Vesey Street Portfolio III, L.P)				75 999	150 036
Borea Opportunity II AS				11 750	14 022
Danske Private Equity Partners II (EUR) K/S				31 840	7 699
Danske Private Equity Partners II (USD) K/S				20 667	20 226
DNB Private Equity I KS				4 855	6 753
DNB Private Equity I ASA				1 683	12 933
DNB Private Equity II IS				275 349	471 524
DNB Private Equity III IS				69 256	87 938
DNB Private Equity IV IS				20 050	20 453
Energy Ventures III LP				64 808	73 692
EQT V (No.1) LP				85 416	78 870
European Fund Investments II LP				30 144	35 674
FSN Capital III LP				38 336	14 869

NOTE 18 – AKSJER, ANDELER OG GRUNNFONDSBEVIS TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET (forts.)

Beløp i millioner kroner	per 31.12.15			
	Antall aksjer	Eierandel i prosent	Anskaffelseskost	Virkelig verdi
Privat equity (forts.)				
HarbourVest International Private Equity Partners IV-Partnership Fund LP			86 391	42 491
Herkules Private Equity II (Jersey-I) LP			21 682	17 690
HitecVision Private Equity IV LP			65 004	59 562
NeoMed Innovation IV LP			25 931	3 792
Nordic Capital VII Beta LP			134 681	216 738
Northgate IV LP			78 163	113 972
Northgate Private Equity Partners III LP			119 522	163 256
Northzone Ventures IV KS			18 955	2 906
Northzone Ventures V KS			78 090	355 302
Procuritas Capital Investors III B, LP			(19)	94
Reiten & Co Capital Partners VI LP			35 049	14 391
Reiten & Co Capital Partners VII LP			104 706	117 594
Sarsia Development AS			6 566	1 232
Schroders PE Fund of funds C-shares			3 869	68 920
Schroders PE Fund of funds II C-shares			(2 577)	88 458
Schroders PE Fund of Funds III C-shares			68 711	112 335
Sterling Capital Partners III LP			64 084	130 739
The Fourth Cinven Fund (No.2) LP			105 789	106 501
The Resolute Fund II LP			89 354	156 955
The Third Cinven Fund (No.5) LP			12 768	15 352
Troux Holding AS (Verdane Capital III AS)			8 677	762
Verdane Capital V B KS			15 315	2 918
Verdane Capital VI KS			44 789	18 014
Viking Venture AS			3 380	6 770
Viking Venture II AS			29 833	5 704
Warburg Pincus PE IX LP			(1 802)	29 758
Warburg Pincus PE VIII LP			32 867	58 439
Sum private equity			2 413 825	3 433 823
Sum aksjer og andeler			5 722 320	7 775 835
Herav selskapsporteføljen				950 626

Investeringene i aksjer og andeler er ikke konsolidert ettersom konsernet ikke kontrollerer investeringene gjennom stemmerettigheter, kontraktsrettigheter, finansieringsavtaler eller på andre måter. Eierandelene i de ikke konsoliderte strukturerte enhetene varierer fra under 1 til 37 prosent per 31. desember 2015. Per årsslutt har DNB Liv kommitert, ikke investert kapital relatert til investeringene i Private equity fond på 852 millioner kroner. Investeringer i ikke konsoliderte strukturerte enheter var 6 768 millioner kroner per 31. desember 2015, målt til investeringens virkelige verdi. Maksimal eksponering for tap tilsvarer investeringens virkelige verdi med tillegg av kommitert kapital i Private equity fond.

NOTE 19 – OBLIGASJONER, SERTIFIKATER OG RENTEFOND TIL VIRKELIG VERDI

DNB LIVSFORSIKRING AS

Beløp i millioner kroner	31.12.15			31.12.14		
	Pålydende verdi	Anskaffelseskost	Virkelig verdi	Pålydende verdi	Anskaffelseskost	Virkelig verdi
Bank og kredittforetak	233	203	237	203	203	215
Sertifikater og obligasjoner til virkelig verdi	233	203	237	203	203	215
Periodiserte renter			2			1
Sum sertifikater og obligasjoner til virkelig verdi	233	203	239	203	203	216
Sum rentefond til virkelig verdi		83 543	83 432		81 853	83 080
Sum obligasjoner, sertifikater og rentefond til virkelig verdi		83 746	83 671		82 057	83 296

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

Beløp i millioner kroner	31.12.15			31.12.14		
	Pålydende /antall	Anskaffelseskost	Virkelig verdi	Pålydende /antall	Anskaffelseskost	Virkelig verdi
Sertifikater og obligasjoner til virkelig verdi DNB Livsforsikring AS	233	203	239	203	203	216
Rentefond til virkelig verdi DNB Livsforsikring AS		83 543	83 432		81 853	83 080
DNB Likviditet 20 (V) i konsoliderte døtre	0	0	0	62 427	625	625
Sum obligasjoner, sertifikater og rentefond til virkelig verdi		83 746	83 671		82 681	83 920

Spesifikasjoner rentefond til virkelig verdi 31.12.15

Beløp i millioner kroner	Antall andeler	Anskaffelseskost	Virkelig verdi
DNB AM Kort Obligasjon	28 021 588	27 962	27 852
DNB AM Kort Obligasjon 2	30 197 250	30 096	29 997
DNB AM Lang Obligasjon	14 155 407	14 263	14 414
DNB European Covered Bonds	1 193 279	1 118	1 038
DNB FRN 20	524 078	529	523
DNB Global Credit	197 088	1 737	1 907
DNB Global Credit Short	200 000	200	207
DNB Global High Grade	906 142	913	876
DNB High Yield	1 222 949	1 283	1 250
DNB Lang Obligasjon 20	42 168	447	430
DNB Likviditet 20 (IV)	37 490	377	374
DNB Likviditet 20 (V)	316 741	3 166	3 139
DNB Obligasjon 20 (IV)	421 212	430	423
DNB SICAV-High Yield Institutional A NOK	1 000 000	1 000	981
Øvrige rentefond		21	21
Sum rentefond til virkelig verdi		83 543	83 432

NOTE 19 – OBLIGASJONER, SERTIFIKATER OG RENTEFOND TIL VIRKELIG VERDI (forts.)

Nøkkeltall	Durasjon	Gjennomsnittlig effektiv rente ¹⁾
Sertifikater og obligasjoner		
Obligasjoner	0,6	2,9 %
Rentefond		
DNB AM Kort Obligasjon	0,2	1,4 %
DNB AM Kort Obligasjon 2	0,2	1,4 %
DNB AM Lang Obligasjon	3,7	1,8 %
DNB European Covered Bonds	0,2	0,8 %
DNB FRN 20	0,1	2,0 %
DNB Global Credit	5,9	3,1 %
DNB Global Credit Short	0,9	3,1 %
DNB Global High Grade	6,6	2,3 %
DNB High Yield	1,0	9,6 %
DNB Lang Obligasjon 20	4,5	2,3 %
DNB Likviditet 20 (IV)	0,2	1,7 %
DNB Likviditet 20 (V)	0,1	1,8 %
DNB Obligasjon 20 (IV)	2,5	2,3 %
DNB SICAV-High Yield Institutional A NOK	0,8	10,0 %

¹⁾ For det enkelte rentepapir er det beregnet effektiv rente basert på papirets markedskurs. For rentepapirer uten markedskurser er effektiv rente beregnet på grunnlag av rentebindingstid og klassifisering av det enkelte papir med hensyn til likviditet og kredittrisiko.

Obligasjoner, sertifikater og rentefond spesifisert etter valutasort 31.12.15

Beløp i millioner kroner

	Virkelig verdi
EUR	55
NOK	83 432
USD	182
Totalt	83 669
Periodiserte renter	2
Sum sertifikater, obligasjoner og rentefond til virkelig verdi	83 671

NOTE 20 – UTLÅN OG FORDRINGER

DNB LIVSFORSIKRING AS

	31.12.15		31.12.14	
	Anskaffelseskost	Balanseført verdi	Anskaffelseskost	Balanseført verdi
Utlån og fordringer til virkelig verdi				
<i>Beløp i millioner kroner</i>				
Utlån med statsgaranti	1 863	2 685	1 816	2 284
Andre langsiktige utlån	218	245	232	265
Kortsiktig utlån kreditinstitusjoner med pant i statsobligasjoner	0	0	14 780	14 780
Annen kortsiktig fordring	283	283	1 795	1 795
Bankplasseringer knyttet til investeringsvirksomheten	7 425	7 425	2 994	2 994
Periodiserte renter	0	10		11
Sum utlån og fordringer til virkelig verdi	9 790	10 648	21 617	22 129

Utlån med statsgaranti

Alle lånene er 100 prosent sikret/garantert med garantipoliser utstedt av Garanti-instituttet for eksportkreditt, og DNB Liv har ingen kredittrisiko mot låntaker. Ved beregning av kapitaldekning nullvektes lånene.

Andre langsiktige utlån til virkelig verdi

Denne posten består i det vesentlige av pantelån med førsteprioritet i kontorbygg i Oslo.

Annen kortsiktig fordring

Denne posten er knyttet til avregning av åpne derivatposisjoner. Avregning skjer i tråd med inngått avtale, såkalt Credit Support Annex.

	31.12.15		31.12.14	
	Anskaffelseskost	Balanseført verdi	Anskaffelseskost	Balanseført verdi
Utlån og fordringer til amortisert kost				
<i>Beløp i millioner kroner</i>				
Utlån med pant i boligeiendom	19 992	19 992	0	0
Utlån med pant i annen fast eiendom	5 467	5 467	0	0
Periodiserte renter		77		0
Sum utlån og fordringer til amortisert kost	25 459	25 535	0	0

Utlån med pant i boligeiendom

DNB Liv har i fjerde kvartal 2015 kjøpt en portefølje av boliglån fra DNB Boligkreditt. Lånene er kjøpt til markedspris. Gjennomsnittlig belåningsgrad (LTV) for porteføljen per 31.12.15 var cirka 45.

Utlån med pant i annen fast eiendom

Denne posten består i det vesentlige av ikke ratede obligasjonslån med pant i fast eiendom. Porteføljen er, i tråd med IAS 39, gjennomgått og vurdert i forhold til om det finnes objektive indikasjoner på verdifall. Det er ikke identifisert noen nedskrivningsbehov i porteføljen.

NOTE 20 – UTLÅN OG FORDRINGER (forts.)

Beløp i millioner kroner	31.12.15
Utlån med pant i boligeiendom	
Utlån til kunder, nominell verdi	19 215
Rest amortisering	780
Individuell nedskrivning	0
Gruppenedskrivning	3
Utlån til kunder, etter nedskrivninger	19 992
Påløpt ikke forfalt rente	31
Individuelle nedskrivninger på påløpt ikke forfalt rente	0
Utlån til kunder, amortisert kost	20 023
Tapsavsetninger	
Individuell nedskrivning	0
Individuelle nedskrivninger på påløpt ikke forfalt rente	0
Gruppenedskrivning	3
Tapsavsetning per utløp av perioden	3
Nedskrivninger på boliglån i perioden	
Individuell nedskrivning	0
Individuelle nedskrivninger på påløpt ikke forfalt rente	0
Gruppenedskrivning	3
Inngått på tidligere konstanterte nedskrivninger	0
Nedskrivninger i perioden	3

I tabellen under er lån til kunder, nominell verdi, fordelt geografisk ut fra kundens adresse.

Beløp i millioner kroner	31.12.15
Engasjementer fordelt på geografiske områder	
Akershus	3 789
Aust-Agder	320
Buskerud	1 178
Hedmark	389
Oppland	695
Telemark	307
Vest-Agder	285
Vestfold	1 730
Østfold	1 162
Oslo	3 907
Hordaland	1 545
Rogaland	812
Sogn og fjordane	45
Finnmark – Finnmarku	336
Møre og Romsdal	304
Nordland	792
Nord-Trøndelag	246
Sør-Trøndelag	622
Troms – Romsa	676
Utland	73
Totalt	19 215

NOTE 21 – UTESTÅENDE DERIVATKONTRAKTER, NOMINELLE BELØP OG MARKEDSVERDIER

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

Kontrakter inngått for handelsformål <i>Beløp i millioner kroner</i>	Renterelaterte kontrakter			Valutarelaterte kontrakter			Egenkap.relaterte kontrakter			Sum	
	Nominelle verdier totalt	Markedsverdi		Nominelle verdier totalt	Markedsverdi		Nominelle verdier totalt	Markedsverdi		Markedsverdi	
		Positiv	Negativ		Positiv	Negativ		Positiv	Negativ	Positiv	Negativ
OTC-kontrakter											
FRA-kontrakter											
Terminer				4 734	12	(73)				12	(73)
Swapper	6 392	287	(261)	11 710	93	(347)				380	(608)
Kjøpte opsjoner							531	8		8	
Utstedte opsjoner							531		(13)		(13)
Herav clearede OTC-kontrakter											
Børsomsatte kontrakter											
Kjøpte futures							15 652				
Solgte futures							5 380				
Kjøpte opsjoner											
Utstedte opsjoner											
Andre børsomsatte kontrakter											
Sum kontrakter handel	6 392	287	(261)	16 445	105	(421)	22 093	8	(13)	400	(694)

NOTE 22 – ANDRE FINANSIELLE EIENDELER

DNB LIVSFORSIKRING AS

<i>Beløp i millioner kroner</i>	Selskaps- porte- føljen	Kollektiv- porte- føljen		
			2015	2014
Oppgjørskonti finans	(352)	350	(1)	(6)
Kontanter og kontantekvivalenter	(11)	300	290	913
Annet	24	319	343	(375)
Sum per 31. desember 2015	(339)	970	631	531

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

<i>Beløp i millioner kroner</i>	Selskaps- porte- føljen	Kollektiv- porte- føljen		
			2015	2014
Oppgjørskonti finans	(352)	350	(1)	(6)
Kontanter og kontantekvivalenter	(11)	600	589	1 485
Annet	24	679	703	43
Sum per 31. desember 2015	(339)	1 629	1 291	1 522

NOTE 23 – EIENDELER I LIVSFORSIKRING MED INVESTERINGSVALG

Forvalter	Fondsnavn	Sparesaldo		Kurs NOK	Noterings- valuta fondskurs	Avkast- ning i prosent siste år
		i millioner kroner	Kurs valuta			
Alfred Berg Kapitalforvaltning	Alfred Berg Gambak (7)	98	21898,53	21898,53	NOK	18,89
DNB Asset Management	DNB Aktiv 100 (6)	456	222,52	222,52	NOK	14,50
DNB Asset Management	DNB Aktiv 30 (3)	938	137,35	137,35	NOK	3,88
DNB Asset Management	DNB Aktiv 50 (4)	184	259,66	259,66	NOK	6,80
DNB Asset Management	DNB Aktiv 80 (5)	842	208,19	208,19	NOK	10,99
DNB Asset Management	DNB Bankkonto (1)	1 066	1,92	1,92	NOK	1,13
DNB Asset Management	DNB Europa (6)	121	129,02	129,02	NOK	16,35
DNB Asset Management	DNB Global Indeks (5)	199	232,81	232,81	NOK	17,82
DNB Asset Management	DNB Health Care (5)	295	266,54	266,54	NOK	30,60
DNB Asset Management	DNB NOR Bankkonto	304	1,92	1,92	NOK	1,13
DNB Asset Management	DNB Norden (6)	117	2289,65	2289,65	NOK	24,85
DNB Asset Management	DNB Nordic Technology (6)	415	928,00	928,00	NOK	35,02
DNB Asset Management	DNB Obligasjon (2)	122	11365,46	11365,46	NOK	(3,89)
DNB Asset Management	DNB Obligasjon 20 (2)	119	1117,07	1117,07	NOK	(3,90)
DNB Asset Management	DNB Rentepar (2)	213	100,07	100,07	NOK	(1,36)
J.P. Morgan Asset Management	JPM China Fund A (7)	105	45,09	396,02	USD	5,83
J.P. Morgan Asset Management	JPM Europe Small Cap Fund (6)	100	69,12	663,36	EUR	34,88
DNB Asset Management	Pensjonsprofil 0 Aktiv	750	117,71	117,71	NOK	1,03
DNB Asset Management	Pensjonsprofil 10 Aktiv	3 404	124,03	124,03	NOK	1,38
DNB Asset Management	Pensjonsprofil 100 Aktiv	825	181,28	181,28	NOK	3,82
DNB Asset Management	Pensjonsprofil 25 Aktiv	891	134,80	134,80	NOK	1,84
DNB Asset Management	Pensjonsprofil 30 Aktiv	5 118	136,99	136,99	NOK	1,73
DNB Asset Management	Pensjonsprofil 30 aktiv med Innskuddssikring	1 907	136,99	136,99	NOK	1,73
DNB Asset Management	Pensjonsprofil 35 Posten	2 323	140,90	140,90	NOK	2,17
DNB Asset Management	Pensjonsprofil 50 Aktiv	16 686	149,64	149,64	NOK	2,38
DNB Asset Management	Pensjonsprofil 50 aktiv med Innskuddssikring	2 175	149,64	149,64	NOK	2,38
DNB Asset Management	Pensjonsprofil 50 Posten	104	149,94	149,94	NOK	2,66
DNB Asset Management	Pensjonsprofil 70 Aktiv	1 029	162,99	162,99	NOK	2,93
DNB Asset Management	Pensjonsprofil 80 Aktiv	2 965	168,67	168,67	NOK	3,25
DNB Asset Management	Pensjonsprofil 80 aktiv med Innskuddssikring	401	168,67	168,67	NOK	3,25
DNB Asset Management	Pensjonsprofil 80 Posten	113	169,00	169,00	NOK	3,59
DNB Asset Management	Pensjonsprofil I 10 (4)	126	127,48	127,48	NOK	0,80
DNB Asset Management	Pensjonsprofil I 100 (6)	192	136,27	136,27	NOK	2,58
DNB Asset Management	Pensjonsprofil I 30 (3)	232	140,38	140,38	NOK	0,94
DNB Asset Management	Pensjonsprofil I 50 (4)	626	148,73	148,73	NOK	1,49
DNB Asset Management	Pensjonsprofil I 80 (5)	194	144,37	144,37	NOK	2,14
DNB Asset Management	Pensjonsprofil II 50 (5)	106	154,48	154,48	NOK	1,94
Skagen	Skagen Global (6)	701	1474,90	1474,90	NOK	17,00
Skagen	Skagen Kon-Tiki (6)	386	681,60	681,60	NOK	(0,58)
Skagen	Skagen Vekst (6)	225	1990,14	1990,14	NOK	8,04
Andre		2 509			NOK	
Total		49 679				

NOTE 24 – KONTANTER OG KONTANTEKVIVALENTER

Beløp i millioner kroner	DNB LIVSFORSIKRING AS		DNB LIVSFORSIKRING KONSERN	
	2015	2014	2015	2014
Kontanter og kontantekv. i finansielle eiendeler (note 22)	290	913	589	1 485
Kontanter og bank under andre eiendeler (note 25)	481	482	618	633
Kontanter og bank under utlån og fordr. (note 20)	7 425	2 994	7 425	2 994
Sum kontanter og kontantekvivalenter	8 196	4 389	8 633	5 112

Beløp i millioner kroner	DNB LIVSFORSIKRING AS		DNB LIVSFORSIKRING KONSERN	
	2015	Herav mellom-værende	2015	Herav mellom-værende
Skattetrekk	204	204	214	214
Kontanter i bank og kasse	567	239	994	666
Andre oppgjørskonti	7 425	3 932	7 425	3 932
Sum kontanter og kontantekvivalenter	8 196	4 375	8 633	4 811

NOTE 25 – IMMATERIELLE EIENDELER OG ANDRE EIENDELER

Beløp i millioner kroner	DNB LIVSFORSIKRING AS		DNB LIVSFORSIKRING KONSERN	
	2015	2014	2015	2014
Andre immaterielle eiendeler	98	131	98	131
Sum immaterielle eiendeler	98	131	98	131
Anlegg og utstyr	2	2	5	7
Kasse, bank	481	482	618	633
Andre eiendeler	0	2	0	2
Sum andre eiendeler	483	486	624	642

NOTE 25 – IMMATERIELLE EIENDELER OG ANDRE EIENDELER (forts.)

DNB LIVSFORSIKRING AS

Beløp i millioner kroner	DNB LIVSFORSIKRING AS			
	Utvikling av IT-systemer	Andre immaterielle eiendeler	Varige driftsmidler	Totalt
Per 31. desember 2014				
Opprinnelig anskaffelseskost	1 196	4	70	1 270
Samlede av- og nedskrivninger ¹⁾	1 066	3	68	1 137
Bokført verdi per 31. desember 2014	131	1	2	133
Året per 31. desember 2015				
Bokført verdi	131	1	2	133
Tilgang	19	0	0	19
Avskrivninger ²⁾	51	1	0	52
Bokført verdi per 31. desember 2015	98	0	2	100
Per 31. desember 2015				
Opprinnelig anskaffelseskost	1 215	4	70	1 289
Samlede av- og nedskrivninger, salg	1 117	4	68	1 189
Bokført verdi per 31. desember 2015	98	0	2	100

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

Beløp i millioner kroner	DNB LIVSFORSIKRING KONSERN			
	Utvikling av IT-systemer	Andre immaterielle eiendeler	Varige driftsmidler	Totalt
Per 31. desember 2014				
Opprinnelig anskaffelseskost	1 206	4	89	1 299
Samlede av- og nedskrivninger ¹⁾	1 075	3	82	1 161
Bokført verdi per 31. desember 2014	131	1	7	138
Året per 31. desember 2015				
Bokført verdi	131	1	7	138
Tilgang	19	0	1	19
Avskrivninger ²⁾	51	1	2	54
Bokført verdi per 31. desember 2015	98	0	5	103
Per 31. desember 2015				
Opprinnelig anskaffelseskost	1 225	4	90	1 318
Samlede av- og nedskrivninger, salg	1 126	4	85	1 215
Bokført verdi per 31. desember 2015	98	0	5	103

¹⁾ Utviklede IT-systemer avskrives i hovedsak over 4–5 år. Andre immaterielle eiendeler har en gjennomsnittlig avskrivningstid på 5 år.

Varige driftsmidler har en gjennomsnittlig avskrivningstid på 4,5 år.

²⁾ Avskrivningene inngår i regnskapslinjen Forsikringsrelaterte driftskostnader i resultatregnskapet.

Investeringer og salg av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler 2010–2015

Beløp i millioner kroner	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Investert	19	27	48	57	82	74
Solgt (salgsverdi)	0	0	0	0	0	9

NOTE 26 – FORSIKRINGSFORPLIKTELSER

<i>Beløp i millioner kroner</i>	Kollektiv pensjon privat	Kollektiv pensjon offentlig	Kollektiv foreningspensjon	Individuell kapitalforsikring	Individuell pensjonsforsikring	Gruppe- livs- forsikring	Skade- forsikring	2015	2014
Premiereserve	182 854	2 021	3 527	22 217	34 115	210		244 944	244 789
Tilleggsavsetning	4 154	100	153	601	1 080			6 089	5 413
Kursreguleringsfond	1 990	(12)	13	100	214	3	(14)	2 294	2 930
Erstatningsavsetning	184	0	9	407	145	522	1 408	2 676	2 716
Premiefond	1 438	216	11		114			1 779	2 971
Innskuddsfond	559							559	555
Supplerende avsetninger	12							12	7
Andre tekniske avsetninger							275	275	284
Sum forsikringsforpliktelser per 31. desember	191 191	2 326	3 713	23 326	35 668	735	1 669	258 628	259 666

Kollektiv pensjon privat <i>Beløp i millioner kroner</i>	Ytelses- basert uten investerings- valg	Fripoliser	Uten rett til andel av over- skudd	Innskudds- basert med inves- terings- valg	2015	2014	
Premiereserve		53 068	87 748	2 997	39 041	182 854	169 056
Tilleggsavsetning		1 847	2 276	31		4 154	3 396
Kursreguleringsfond		868	1 106	16		1 990	2 191
Erstatningsavsetning		35	149			184	184
Premiefond		1 219	14	205		1 438	1 784
Innskuddsfond					559	559	555
Supplerende avsetninger					12	12	7
Andre tekniske avsetninger							
Sum forsikringsforpliktelser per 31. desember		57 037	91 293	3 249	39 613	191 191	177 174

Individuell kapitalforsikring <i>Beløp i millioner kroner</i>	Med over- skudds- deling	Uten rett til andel av over- skudd	Investe- rings- valg	2015	2014	
Premiereserve		4 867	13 084	4 266	22 217	20 817
Tilleggsavsetning		138	464		601	397
Kursreguleringsfond		34	66		100	214
Erstatningsavsetning		137	270		407	358
Premiefond						
Innskuddsfond						
Supplerende avsetninger						
Andre tekniske avsetninger						
Sum forsikringsforpliktelser per 31. desember		5 176	13 884	4 266	23 326	21 785

Individuell rente- og pensjonsforsikring <i>Beløp i millioner kroner</i>	Med over- skudds- deling	Uten rett til andel av over- skudd	Investe- rings- valg	2015	2014	
Premiereserve		25 780	2 534	5 800	34 115	35 036
Tilleggsavsetning		980	100		1 080	1 127
Kursreguleringsfond		188	26		214	477
Erstatningsavsetning		145			145	191
Premiefond		114			114	139
Innskuddsfond						
Supplerende avsetninger						
Andre tekniske avsetninger						
Sum forsikringsforpliktelser per 31. desember		27 208	2 660	5 800	35 668	36 970

NOTE 27 – ENDRINGER I FORSIKRINGSFORPLIKTELSER

Kontraktsfastsatte forpliktelser	Premie- reserve	Tilleggs- avsetning	Kurs- regule- rings- fond	Erstat- nings- avsetning	Premie- fond	Andre tekniske avsetnin- ger	2015	2014
<i>Beløp i millioner kroner</i>								
Inngående balanse per 31. desember	202 485	5 413	2 930	2 716	2 971	284	216 799	231 294
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser								
Netto resultatførte avsetninger	(7 217)	796	(636)	(41)	41	1	(7 055)	(13 707)
Overskudd på avkastningsresultatet	206						206	1 014
Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	186						186	3
Annen tilordning av overskudd	617						617	337
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	(6 207)	796	(636)	(41)	41	1	(6 046)	(12 352)
Ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser								
Overføringer mellom fond	(441)	(120)			(1 233)	(11)	(1 805)	(2 142)
Overføringer til/fra selskapet								
Sum ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	(441)	(120)	0	0	(1 233)	(11)	(1 805)	(2 142)
Utgående balanse per 31. desember	195 836	6 089	2 294	2 676	1 779	275	208 949	216 799

Investeringsvalgportefølje	Premie- reserve	Suppler- ende avsetning	Erstat- nings- avsetning	Inn- skudds- fond	2015	2014
<i>Beløp i millioner kroner</i>						
Inngående balanse per 31. desember	42 304	7	0	555	42 866	35 512
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser						
Netto resultatførte avsetninger	5 739				5 739	4 829
Avkastningsresultat tilordnet kontraktene	1 576				1 576	3 008
Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	3				3	2
Justering av forsikringsforpliktelser fra andre resultatkomponenter	(536)	5			(531)	(527)
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	6 782	5	0	0	6 787	7 312
Ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser						
Overføringer mellom fond						
Overføringer til/fra selskapet		21		5	25	42
Sum ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	21	0	0	5	25	42
Utgående balanse per 31. desember	49 107	12	0	559	49 679	42 866

NOTE 28 – ANSVARLIG LÅNEKAPITAL

Beløp i millioner kroner	Lånebeløp	Rente		
	NOK	2015 NOK	Rente	Forfall
Låneopptak				
September 2015	2 500	28	Flytende	Evigvarende
September 2015	3 000	26	Flytende	September 2025
Innfridde lån		42		
Sum ansvarlig lånekapital 31.12.15	5 500	95		

I tredje kvartal 2015 ble selskapets eksisterende ansvarlige lån og fondsobligasjonslån innfridd og erstattet med to nye ansvarlige lån. De innfridde ansvarlige lånene var fordelt på tre låneavtaler i NOK, tilsammen 685 millioner kroner, samt ett lån på 70 millioner USD. I tillegg ble selskapets fondsobligasjonslån på 225 millioner kroner innfridd.

De nye ansvarlige lånene er tatt opp innen konsernet. Lånet med fastsatt løpetid kan på låntakers initiativ innfris etter fem år regnet fra låneopptak. Eventuell førtidig innfrielse av ansvarlige lån krever samtykke fra Finanstilsynet.

NOTE 29 – RISIKOFORHOLD

Risikostyring og rapportering

Styring av DNB Liv sin risiko inngår som en del av selskapsstrategien vedtatt av styret. Risikosituasjonen i DNB Liv blir sett i sammenheng med konsernets samlede risikoprofil gjennom jevnlig behandling i DNB-konsernets balansestyringsutvalg (ALCO). Selskapets ledelse og styre skal bidra til en hensiktsmessig koordinering mellom risikostyring og strategien i DNB Liv og konsernets risikoprofil. Enhet for risikostyring i DNB Liv rapporterer, overvåker og følger opp DNB Liv sin totale risiko. Denne enheten er organisert uavhengig av finansforvaltningen og forretningsområdene i DNB Liv.

Kapitalforhold

Det er etablert prosesser i DNB-konsernet for å vurdere kapitalbehovet i forhold til risiko. Utvikling i kapitalbehov er en sentral størrelse som hensyntas i den finansielle langtidspanleggingen. Det er et myndighetsfastsatt krav å ha en slik egen vurdering av risikoprofil og kapitalbehovet i DNB-konsernet, kalt ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process). Fra 2014 har DNB Liv rapportert til Finanstilsynet en tilsvarende egen vurdering kalt ORSA (Own Risk and Solvency Assessment).

God risikostyring er et strategisk virkemiddel for å øke verdiskapingen. Konsernets risiko tallfestes i form av risikojustert kapitalbehov hvor DNB Liv inngår. Kapitalbehovet reflekterer markeds-, forsikrings-, operasjonell og forretningsrisiko. Kapitaliseringen av DNB Liv skal være tilstrekkelig i forhold til

risikojustert kapitalbehov og de regulatoriske minstekravene til kapitaldekning og solvensmargin. I kapitaliseringen av DNB Liv tas det hensyn til at selskapet inngår i DNB-konsernet og at DNB-konsernets egenkapitalreserver også vil kunne utnyttes til fordel for DNB Liv.

Risikojustert kapital (RK) for DNB Liv var på 9,5 milliarder kroner ved utgangen av 2015, sammenlignet med 22,4 milliarder ved utgangen av 2014. Av 9,5 milliarder kroner utgjorde 89 prosent markedsrisiko.

Gjeldende krav til kapitaldekning og solvensmargin erstattes med Solvens II-regelverket fra 1. januar 2016, og innebærer en vesentlig innstramming av kapitalkravene for livsforsikringsvirksomheten. Det er blant annet fastsatt en overgangsregel som gir en 16 års opptrapping for å verdsette forpliktelsene til markedsverdi. Den er særlig virkningsfull på lave rentenivåer. DNB Liv fikk i 2015 godkjennelse av Finanstilsynet til å anvende denne overgangsreglen.

For DNB Liv var solvensmarginen 192 prosent den 31.12.15 etter de nye Solvens II reglene med overgangsordning. Uten overgangsreglene var Solvensmarginen 113 prosent. Dette tilsvarer en margin til kravet på 2,7 milliarder kroner. Selskapet styrket den ansvarlige kapitalen med overskuddet på 1,5 milliarder kroner for 2015 og økte ansvarlig lånekapital med 4,1 milliarder.

NOTE 29 – RISIKOFORHOLD (forts.)

For en oversikt over kapital utover regulatorisk minstekrav vises det til note 31 for minstekrav til kapitaldekning og solvensmargin.

Risiko i DNB Liv

Risiko i DNB Liv består av markeds-, kreditt-, likviditets-, forsikrings-, operasjonell og forretningsrisiko. Markedsrisiko består av risiko knyttet til aksjepris, renteendring og eiendom. Oversikt over beholdningen av aksjer og rentepapirer er gitt i note 17, 18 og 19. Rente-, likviditets-, kreditt- og forsikringsrisiko er nærmere beskrevet i henholdsvis note 32, 35, 36 og 30.

DNB Liv har inngått reassuransavtaler som beskytter mot døds- og uførisisiko dersom katastrofelignende hendelser inntreffer.

DNB Liv anvender et rammeverk for risikoappetitt for styring av risiko. Risikoappetitten var i 2015 fastsatt med risikomål for kapitalisering, markedsrisiko og volatilitet i IFRS-resultatet. For å sikre hensiktsmessig kapitalisering er det fastsatt et mål om en solvensmargin på 150 og 120 prosent for henholdsvis med og uten overgangsregler. Risikomålet for markedsrisiko i DNB Liv baseres på en egenvurdering. Styret fastsetter årlig rammer for finansiell- og forsikringsrisiko i tillegg til rammeverket for risikoappetitt. Rammene for markedsrisiko sikrer tilstrekkelig diversifisering, maksimal konsentrasjonsrisiko mot en enkelt utsteder og særskilte rammer for derivater. For forsikringsrisiko er det utarbeidet et program for reassurans, prinsipper for prisfastsettelse og maksimale forsikringssummer. Enheten for Risikostyring overvåker og følger opp rammer og retningslinjer.

Solvens II inneholder også kvalitative krav til virksomhets- og risikostyring og utvidede krav til ekstern rapportering. DNB Liv har tilpasset seg kravene.

Finansielle derivater benyttes til å kunne effektivere et markedssyn/allokeringer gjennom en rask og kostnadseffektiv aktiva- og markedseksposering. Videre gir bruk av derivater mulighet til å foreta aktiv risikostyring av markedsrisiko. Derivater benyttes også til å differensiere underporteføljene og redusere valutarisiko. Både lineære og ikke-lineære derivater på renter og aksjer kan benyttes i kapitalforvaltningen. En oversikt over derivatposisjonene er gitt i note 33.

Sensitivitetsanalyse for markedsrisiko

Tabellen under viser verdiendring og resultateffektene ved årsslutt av en prisendring på 20 prosent for aksjer, en renteendring på 1,5 prosentpoeng og en verdiendring på 12 prosent for eiendom. Sensitivitetene er gjort hver for seg. Effekten av verdiendringen på resultat er også vist i tabellen. Resultateffekten er avhengig av nivået på tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond. Eventuelle resultateffekter fra tilstrekkelighetstesten er ikke hensyntatt i resultatberegningen.

Markedsrisiko		Verdiendring	Resultateffekt
Beløp i millioner kroner			
Aksjer	20 %	3 598	271
Aksjer	(20 %)	(3 598)	(719)
Renter	+1,5 pp	(1 374)	(129)
Renter	(1,5 pp)	1 374	141
Eiendom	12 %	2 423	98
Eiendom	(12 %)	(2 423)	(231)

Nedenfor er det vist tre stressscenarioer som viser et simultant prisfall på aksjer, renteøkning og verdifall på eiendom. Det er ikke hensyntatt diversifiseringer. Sammenlignet med utgangen av 2014 er samlet tapspotensial blitt redusert.

Markedsrisiko	Samlet tapspotensial				
	Beløp i millioner kroner			31.12.15	31.12.14
	Aksjer	Renter	Eiendom		
Scenario 1	(20 %)	+0,3 pp	(5 %)	4 882	6 637
Scenario 2	(20 %)	+0,5 pp	(12 %)	6 479	9 152
Scenario 3	(20 %)	+1,5 pp	(12 %)	7 395	10 490

Styring av aksjerisiko ivaretas gjennom løpende tilpasning av aksjeandel til bufferkapitalen. Det reduserer sannsynligheten for svært negative utfall, samtidig som mulighetene for å delta i en oppgang i aksjemarkedene er gode.

Analyse av forsikringsforpliktelser, Investeringsvalg og kontraktsfastsatte forpliktelser

Beløp i millioner kroner	Forpliktelser	Forpliktelser
	investeringsvalg	tradisjonelle produkter
Balanse per 31. desember 2013	35 512	231 294
Innskudd	5 361	12 730
Avkastning	3 008	11 673
Mottatte reserver	1 574	703
Avgitte reserver	(1 034)	(24 772)
Forsikringsytelser	(1 072)	(12 675)
Øvrige endringer	(483)	(2 153)
Balanse per 31. desember 2014	42 866	216 799
Innskudd	6 144	15 912
Avkastning	1 576	9 618
Mottatte reserver	1 052	1 641
Avgitte reserver	(831)	(14 789)
Forsikringsytelser	(1 154)	(13 758)
Øvrige endringer	25	(6 476)
Balanse per 31. desember 2015	49 679	208 949

Beskrivelse av forsikringsproduktene

Selskapet tilbyr tradisjonell livs- og pensjonsforsikring, fonds-forsikring og skadeforsikring. I de tradisjonelle produktene benyttes en beregningsrente for å fastsette avsetninger og premier. Høyeste beregningsrente fastsettes av Finanstilsynet. Denne renten benevnes ofte som grunnlagsrenten og er for nye kontrakter 2,0 prosent. Grunnlagsrenten er kundens årlige rentegaranti. I de fleste fondsforsikringer bærer kunden den finansielle risikoen. Skadeforsikringene er produkter med utbetalinger relatert til forsikredes liv og helse. Dette er produkter uten overskuddsdeling med årlig reprising.

Kollektive kontrakter

Kollektiv ytelsespensjon er utbetalinger av pensjoner fra avtalt alder og så lenge den forsikrede lever. Det kan også avtales at pensjonen opphører ved en bestemt alder. Ytelses-pensjon kan omfatte alderspensjon, uførepensjon, ektefelle-pensjon, samboerpensjon og barnpensjon. Kunden betaler forskuddsvis en årlig premie for renterisiko, forsikringsrisiko og administrasjon. Selskapet har mulighet til å endre premien årlig. Renteoverskudd ut over rentegarantien tildeles kunden i sin helhet. Ved renteresultat fra null prosent opp til kundens rentegaranti, kan selskapet anvende tilleggsavsetninger for å innfri rentegarantien, ellers skal selskapet dekke underskuddet. Overskudd på risikoresultatet kan enten brukes til å øke risikoutjevningfondet eller tildeles kundene. Det kan ikke avsettes mer enn 50 prosent av et års overskudd fra risikoresultatet til risikoutjevningfondet. Underskudd etter bruk av risikoutjevningfondet skal dekkes av selskapet. Administrasjonsresultatet tilfaller i sin helhet selskapet. For ettårige avtaler med uførepensjon og etterlattepensjoner uten oppsparing, avregnes risikoresultatet direkte mot selskapet.

Fripoliser oppstår når et medlem trer ut av en pensjonsavtale eller pensjonsavtalen opphører. Opptjente rettigheter på utmeldings- eller opphørstidspunktet videreføres i fripoliser. Fripoliser har en egen overskuddsmodell der kunden skal tildeles minimum 80 prosent av renteoverskuddet. Overskudd på risikoresultatet kan enten brukes til å øke risikoutjevning-fondet eller tildeles kundene. Administrasjonsresultatet tilfaller i sin helhet selskapet.

Kollektiv foreningsforsikring er pensjonsforsikring som foreninger tegner for sine medlemmer. Foreningsforsikringer kan omfatte alderspensjon, uførepensjon, ektefellepensjon og barnpensjon. Renteresultat, risikoresultat og administrasjonsresultat inngår som samlet resultat til fordeling mellom kunde og selskap. Kunden skal ha minimum ha 65 prosent av samlet overskudd.

Individuelle kontrakter

Individuelle rente- og pensjonsforsikringer er spareavtaler hvor selskapet skal utbetale månedlige beløp så lenge en person lever, eller til personen når en bestemt alder. Dette omfatter vanligvis alderspensjon, uførepensjon, ektefelle-pensjon og barnpensjon.

Individuell kapitalforsikring er kontrakter hvor selskapet ved forsikredes død eller ved oppnådd avtalt alder skal utbetale avtalt beløp. Individuell kapitalforsikring kan også omfatte uførekapital, som er en engangsstønad ved varig uførhet.

For individuelle kontrakter solgt før 1. januar 2008 fordeles samlet resultat mellom kunder og selskap. Renteresultat, risikoresultat og administrasjonsresultat inngår som samlet resultat til fordeling mellom kunde og selskap. Kunden skal minimum ha 65 prosent av samlet overskudd. Kontrakter solgt etter 1. januar 2008 følger gjeldende virksomhetsregler med årlig prising av hvert resultatelement (tilsvarende regler som innen kollektiv ytelsespensjon).

Kontrakter i Investeringsvalgporteføljen

Innskuddspensjon er kollektive pensjonsavtaler der den ansatte bærer den finansielle risikoen. Det kan dog kjøpes helt eller delvis sikring på innbetalt beløp.

Individuelle fondsforsikringer er kapitalforsikringer eller renteforsikringer der kunden bærer den finansielle risikoen.

Andre bransjer

Gruppeliv er dødsrisikoforsikringer som arbeidsgiver eller foreninger tegner for sine arbeidstakere eller medlemmer, eventuelt også for deres ektefeller og barn. Forsikringssum

NOTE 30 – FORSIKRINGSRISIKO (forts.)

utbetales ved forsikredes død. Gruppeliv kan også omfatte uførekapital, som er en engangsstønad ved varig uførhet.

Personalforsikring er ettårige risikoprodukter som bedrifter knytter til sin pensjonsavtale. Det kan være bedriftsgruppeliv eller ulykkesforsikringer. Yrskeskadeforsikringen er lovpålagt for alle bedrifter.

Personrisikoprodukter til personkundemarkedet er ettårige risikoprodukter som inneholder dekninger som engangs-erstatning ved død, månedlig ytelse ved uførhet (uførerente) engangs-erstatning ved uførhet (uførekapital) og kritisk sykdom. DNB Liv tilbyr også barne- og ungdomsforsikring som gir økonomisk sikkerhet ved ulykker, alvorlig sykdom og arbeidsuførhet.

Forsikringsrisiko

Forsikringsrisikoen i DNB Liv er i varierende grad delt mellom kunder og selskap. For skadeforsikringsproduktene (Personalforsikring) og enkelte rene risikoprodukter er selskapet eksponert for forsikringsrisiko. For kollektive pensjonsavtaler og nye individuelle pensjons- og kapitalforsikringsprodukter står selskapet risiko for negativt risikoresultat, og godskrives inntil 50 prosent av et positivt risikoresultat gjennom avsetning til risikoutjevningfond.

Risikoresultatet oppstår som følge av at erfaringer knyttet til dødelighet, uførhet og erstatninger avviker fra det som er forutsatt i selskapets beregningsgrunnlag for premier og avsetninger. Ved overskudd på risikoresultatet kan overskuddet avsettes til risikoutjevningfond. Risiko-utjevningfondet kan ikke overstige 150 prosent av selskapets samlede risikopremier i regnskapsåret. Ved underskudd på risikoresultatet kan risikoutjevningfondet anvendes. Risikoutjevningfondet gjelder ikke risikoforsikringer av høyest ett års varighet, uførepensjoner og etterlattepensjoner uten opptjening eller individuelle kontrakter med gammel overskuddsdeling.

Risiko for DNB Liv knyttet til endring i dødelighet er todelt. Dødsrisiko omfatter dekninger som ektefelle- og barnepensjon hvor redusert dødelighet vil gi forbedret risikoresultat og lavere avsetningsbehov. Opplevelsesrisiko omfatter blant annet pensjoner under utbetaling hvor redusert dødelighet vil gi lengre utbetalingstid og dermed høyere avsetningsbehov. Oppreserveringsbehov knyttet til forsikringsrisiko vil gjennom forsikringsvirksomhetsloven §§ 9-11 og 9-25 kunne finansieres av overskudd på fremtidig avkastningsresultat. Opplevelsesrisiko sammen med uførerisiko dominerer forsikringsrisikoen i selskapet.

DNB Liv har totalt forsterket premiereservene med 3,0 milliarder kroner i 2015 som følge av økt levealder. Av dette beløpet er 1,0 milliard finansiert av risikoutjevningfondet, 0,7 milliarder finansiert av egenkapital og 1,3 milliarder finansiert av kundeoverskudd. Totalt avsetningsbehov for eksisterende portefølje per 31. desember 2015 er beregnet til 11,5 milliarder kroner, hvorav 2,1 milliarder gjenstår. Uførerisiko er i større grad utsatt for endringer over kortere tidsperioder. Avsetninger for inntrufne, ikke oppgjorte skader vurderes fortløpende. Utover dette er det ikke identifisert behov for styrking av eksisterende avsetninger knyttet til uførepensjon eller andre uføreprodukter.

For eksisterende kontrakter overvåkes forsikringsrisikoen kontinuerlig gjennom analyse og oppfølging av risikoresultatene innen hver bransje. Selskapet benytter også reassuranse som et instrument for å redusere forsikringsrisikoen. Selskapet har for tiden reassuranseavtaler som dekker katastrofer og store enkeltrisikoen innen kollektiv og individuell forsikring. Reassuranseavtalene innebærer at DNB Liv står ansvarlig for risiko opp til et fastsatt nivå, og reassurandør dekker overskytende risiko opp til en øvre definert grense.

For å redusere forsikringsrisikoen ved tegning gjennomføres det ved salg av individuelle risikoprodukter en helsevurdering av forsikrede. Individuell helsevurdering gjennomføres også for mindre kollektive ordninger. For salg av uførepensjoner skjer det en innplassering i risikoklasser etter konkret vurdering av risikoen for den enkelte kunde.

DNB Liv har sin virksomhet i Norge. I dette markedet er porteføljen godt diversifisert og uten vesentlig geografisk eller bransjemessig konsentrasjon av risiko.

NOTE 30 – FORSIKRINGSRISIKO (forts.)

Risikoresultat <i>Beløp i millioner kroner</i>	Kollektive forsikrings- ordninger – ytelsespensjon			Individuell rente- og pensjonsforsikring			Andre bransjer	Totalt
	Privat	Offentlig	Forenings- forsikring	Rente- og pensjons- forsikring	Kapital- forsikring			
Risikoresultat i 2015 ¹⁾	435	143	16	104	144		19	861
Risikoresultat i 2014	388	144	14	77	84		(1)	706
Sensitiviteter – effekt på risikoresultatet								
5 prosent reduksjon i dødelighet	(21)	0	(1)	(11)	2		(1)	(32)
10 prosent økning i uførhet	(130)	(1)	0	(6)	(9)		(8)	(153)
¹⁾ Herav dødsrisiko	(14)	(2)	10	18	64		26	102
Herav opplevelsesrisiko	(35)	6	(9)	7	0		(2)	(33)
Herav uførhet	459	10	12	81	20		(4)	577
Herav skade	40	0	0	0	47		0	86
Herav andre posterings	(15)	129	2	(1)	13		0	128

Tabellen viser effekten på risikoresultatet for 2015 ved gitte endringer i dødelighets- eller uføreerfaringene.

Varige endringer i beregningsforutsetningene vil medføre behov for endringer i premier og avsetninger. For kollektiv pensjonsforsikring og for individuelle kontrakter solgt etter 1. januar 2008 vil økt premiereservekrav kunne finansieres av årets risikoresultat, eller av årets og fremtidig avkastningsresultat gjennom forsikringsvirksomhetslovens §§ 9-11 og 9-25. For individuelle kontrakter solgt før 1. januar 2008 kan økt premiereservekrav finansieres av resultat til fordeling, eller av fremtidig resultat til fordeling gjennom forsikringsvirksomhetslovens § 9-25.

Beregningsforutsetning <i>Beløp i millioner kroner</i>	Endring	Effekt på brutto premie- reserve
Dødelighet	(5 %)	1 891
Uførhet	10 %	2 214

Tabellen viser hvilken effekt endringer i sentrale beregningsforutsetninger har på brutto premiereserve (millioner kroner).

Dødelighet og Uførhet

Tabellen viser netto årlig risikopremie for en forsikringssum på 100 000 kroner. For ektefellepensjon er det premien for en årlig ektefellepensjon på 10 000 kroner fra hovedforsikredes død frem til ektefelle er 77 år som er oppgitt. For uførepensjon er det premien for en årlig uførepensjon med 12 måneders karenstid på 10 000 kroner frem til 67 år som er oppgitt. Alle oppgitte premier på individuelle produkter er kjønnsnøytrale.

<i>Beløp i kroner</i>	Menn			Kvinner		
	30 år	45 år	60 år	30 år	45 år	60 år
Individuell livsforsikring	84	216	924	84	216	924
Individuell uførekapital	289	993	0	289	993	0
Individuell uførepensjon	490	1 433	4 301	490	1 433	4 301
Ektefellepensjon innen kollektiv pensjon	15	114	468	13	67	190
Uførepensjon innen kollektiv pensjon	280	493	1 296	401	1 117	2 209

NOTE 30 – FORSIKRINGSRISIKO (forts.)

Rentefølsomhet – forpliktelser til forsikringstakere

DNB Liv bærer risikoen for å oppfylle renteforpliktelsen selskapet har i avtalene med kundene. Finansavkastningen må være stor nok til å møte den garanterte avkastningen som selskapet har forpliktet seg til overfor kunden. I motsatt fall må den manglende avkastningen dekkes ved bruk av kursreguleringsfond, tilleggsavsetninger, egenkapital eller ansvarlig lån. Rentegarantien skal oppfylles på årlig basis. Målt i forhold til kundefonds har selskapet en samlet gjennomsnittlig rentegaranti på 3,1 prosent.

Tabellen viser hvordan gjennomsnittlig rentegaranti for hver bransje har utviklet seg over tid. Rentegarantien er angitt i prosent av premiereserve, premiefond og tilleggsavsetninger, og er målt per 31. desember. Rentegarantien reduseres langsomt hvert år.

Prosent	2015	2014	2013	2012	2011
Kollektiv pensjon, privat sektor	3,1 %	3,2 %	3,3 %	3,4 %	3,4 %
Kollektiv pensjon, offentlig sektor	2,7 %	2,9 %	2,9 %	3,0 %	3,1 %
Individuell pensjon	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,5 %
Individuell kapital	2,3 %	2,3 %	2,6 %	2,7 %	2,7 %
Kollektiv foreningspensjon	4,0 %	4,0 %	4,1 %	4,1 %	4,1 %
Totalt	3,1 %	3,2 %	3,2 %	3,3 %	3,3 %

Beskrivelse av tilstrekkelighetstest

Selskapet har i henhold til IFRS 4, vurdert om selskapets avsetninger står i forhold til forpliktelsene overfor kundene. Dersom testen viser at premiereservene er for lave til å bære de fremtidige forpliktelsene selskapet har, skal differansen regnskapsføres ved testtidspunktet. Tilstrekkelighetstesten blir gjennomført kvartalsvis.

Alle pristariffer som selskapet benytter, baserer seg på selskapets erfaringer innen produktsegment eller bransje. Produkter vil dermed kunne ha forskjellige grunnlagsrenter, dødelighets- og utførhetsantagelser, samt forskjellige omkostninger. Tilstrekkelighetstesten vurderer marginene i tariffene inkludert framtidig oppreserveringsbehov knyttet til langt liv.

Realistisk verdi av forpliktelsene beregnes som nåverdien av fremtidige kontantstrømmer fra forsikringskontraktene, gitt spotrentekurven. Kurven beregnes med basis i observerbare norske swaprenter. Siste observerbare og likvide punkt er vurdert til å være ti år i det norske rentemarkedet. Per 31. desember 2015 er denne 1,87 prosent. Til å estimere renter etter ti år har man benyttet Smith Wilson-modellen. Det antas at spotrentene konvergerer mot et langsiktig makroøkonomisk rentepunkt. Dette er rentemodellens ultimate forwardrente (UFR). Den er antatt å være 4,95 prosent, og forwardrentene når denne etter 30 år. Den n-årige spotrenten er lik gjennomsnittet av forwardrentene i årene en til n. Tilstrekkelighetstesten er følsom for endringer i rentekurven samt forutsetninger om oppreservering til langt liv. Tilstrekkelighetstesten indikerte ikke noe behov for ytterligere avsetninger for forpliktelser overfor forsikringstakerne per 31. desember 2015.

Soliditetskapital

Soliditetskapitalen består av kursreguleringsfond, tilleggsavsetninger, sikkerhetsfond, risikoutjevningfond, egenkapital, ansvarlige lån, fondsobligasjoner og merverdier på obligasjoner som holdes til forfall. Alle disse elementene med unntak av risikoutjevningfondet og deler av sikkerhetsfondet kan benyttes for å oppfylle avkastningsgarantien på forsikringsmidlene.

Beløp i millioner kroner	31.12.15	31.12.14
Kursreguleringsfond	2 294	2 930
Tilleggsavsetninger	6 089	5 413
Sikkerhetsfond	223	222
Risikoutjevningfond	319	1 253
Egenkapital	20 763	18 332
Ansvarlige lån og fondsobligasjoner	5 500	1 435
Merverdi anleggsverdipapirer	10 319	12 568
Sum soliditetskapital	45 506	42 153
Avkastningsgaranti på forsikringsmidlene	6 493	6 810

NOTE 31 – KAPITALDEKNING OG SOLVENSMARGINKAPITAL

Kapitaldekningsreglene regulerer forholdet mellom selskapets ansvarlige kapital og investeringsrisikoen på balansens aktivaside. Solvensmarginkapitalen måles mot solvensmarginkravet, hvor kravet er knyttet opp til selskapets forsikringsmessige forpliktelser på passivasiden av balansen. Krav til livsforsikringssekskapenes solvensmarginkapital er regulert i forskrift om beregning av solvensmarginkrav og solvensmarginkapital, fastsatt av Finansdepartementet 19. mai 1995 med senere endringer.

KAPITALKRAV

Beløp i millioner kroner	31.12.15	31.12.14
Innskutt egenkapital	7 766	5 966
Annen egenkapital	13 316	13 619
Egenkapital	21 082	19 584
Fondsobligasjonslån	0	225
Risikoutjevningfond	(319)	(1 253)
Goodwill og andre immaterielle eiendeler	(98)	(255)
Øvrige fradrag	(303)	(343)
Kjernekapital	20 361	17 959
Evigvarende ansvarlig lånekapital	2 500	1 210
Ordinær ansvarlig lånekapital	3 000	0
Netto tilleggskapital	5 500	1 210
Sum tellende ansvarlig kapital	25 861	19 168
Risikovektet volum	82 714	89 085
Kapitaldekning i prosent	31,3	21,5
Kjernekapitaldekning i prosent	24,6	20,2

Beregnet for konsernet er tellende ansvarlig kapital 25 359 millioner kroner, risikovektet volum 81 293 millioner og kapitaldekningen er 31,2 prosent.

EIENDELER FORDELT PÅ RISIKOKATEGORIER

Beløp i millioner kroner

Vekt	Bokført	Risiko-	Risiko-
	31.12.15	vektet	vektet
	31.12.15	31.12.15	31.12.14
0 %	29 118	0	0
4 %	23 876	955	836
10 %	46 418	4 642	4 791
20 %	118 204	23 641	20 896
35 %	20 268	7 094	93
50 %	8 424	4 212	4 148
100 %	39 189	39 189	52 782
150 %	3 522	5 283	5 914
Goodwill og andre immaterielle eiendeler	98	0	0
Total balanse	289 116	85 015	89 459
Poster utenom balansen	1 008	1 008	2 626
Frdrag		(3 310)	(2 999)
Sum risikovektet volum		82 714	89 085

SOLVENSMARGINKAPITAL OG SOLVENSMARGINKRAV

Beløp i millioner kroner

	31.12.15	31.12.14
Netto ansvarlig kapital	25 861	19 168
Tilleggsavsetninger (50 %)	3 044	2 707
Risikoutjevningfond (50 %)	160	626
Sikkerhetsavsetning i skadeforsikring (utover 55 % av minstekrav)	100	100
Begrensning/fradrag	(873)	0
Solvensmarginkapital	28 292	22 602
Solvensmarginkrav	9 253	9 353
Kapital i prosent av krav	305,8	241,6

NOTE 32 – RENTEFØLSOMHET

DNB LIVSFORSIKRING AS

Rentefølsomhet per tidsperiode per 31. desember 2015

Beløp i millioner kroner

	Inntil 1 mnd.	Fra 1 mnd. inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. inntil 1 år	Fra 1 år inntil 5 år	Over 5 år	Totalt
NOK	7	77	52	345	216	697
USD	1	13	3	15	81	86
EUR	1	3	4	4	78	71
GBP	0	2	0	2	12	12
Annen valuta	0	3	0	1	1	0

Rentefølsomhet per tidsperiode per 31. desember 2014

Beløp i millioner kroner

	Inntil 1 mnd.	Fra 1 mnd. inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. inntil 1 år	Fra 1 år inntil 5 år	Over 5 år	Totalt
NOK	8	57	40	468	292	865
USD	1	13	2	36	149	174
EUR	1	6	6	66	76	141
GBP	0	2	0	8	27	33
Annen valuta	0	4	0	2	10	8

Tabellen ovenfor viser rentefølsomhet knyttet til DNB Liv sine finansielle eiendeler eksklusive sertifikater og obligasjoner som holdes til forfall. Et verdipapirs rentefølsomhet viser den mulige endringen i verdipapirets verdi ved en renteendring på ett prosentpoeng.

NOTE 33 – KVANTIFISERING AV FINANSIELLE DERIVATER

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

Renteswapper

Beløp i millioner kroner

	Nominelt beløp valuta	Nominelt beløp	Rente- risiko	Nominelt beløp Gjennom- snitt 2015
NOK		6 392	6 392	5 7 421
Sum		6 392	6 392	5 7 421

Aksjeindeksfutures/Aksjeindeksforwards

Beløp i millioner kroner

	Kontant- ekvivalent verdi	Utløp	Kontant- ekvivalent verdi Gjennom- snitt 2015
CAD	321	Mar. 16	437
CHF	456	Mar. 16	516
EUR	1 282	Jan. 16	1 418
GBP	941	Mar. 16	1 145
JPY	764	Mar. 16	870
NOK	630	Sep. 16	305
SEK	79	Jan. 16	78
USD	5 800	Mar. 16	6 331
Sum	10 272		11 100

NOTE 33 – KVANTIFISERING AV FINANSIELLE DERIVATER (forts.)

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

Aksjeopsjoner	Kontant- ekvivalent verdi	Markeds- verdi 31.12.15	Kontant- ekvivalent verdi
			Gjennom- snitt 2015
<i>Beløp i millioner kroner</i>			
NOK	(541)	(5)	(532)
Sum	(541)	(5)	(532)

Fx-kontrakter, valutaeksponering fordelt etter løpetid				Totalt per valuta
	under 1 år	1–3 år	over 3 år	
<i>Beløp i millioner kroner</i>				
CAD	(37)	0	0	(37)
CHF	(17)	0	0	(17)
EUR	(4 197)	0	0	(4 197)
GBP	(75)	0	0	(75)
JPY	(63)	0	0	(63)
SEK	(3 046)	0	0	(3 046)
USD	(4 760)	0	0	(4 760)
Sum	(12 195)	0	0	(12 195)

NOTE 34 – VALUTAPOSISJONER

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

<i>Beløp i millioner kroner</i>	Uten- landsk valuta	herav:					
		USD	EUR	GBP	SEK	NOK ¹⁾	Øvrige
Netto valutaposisjoner per 31. desember 2015	104	209	(179)	11	112	11	(60)
Netto valutaposisjoner per 31. desember 2014	618	56	63	30	405	(4)	68

¹⁾ Aksje- og rentefond denominert i NOK med utenlandsk valutaeksponering i blant annet EUR, GBP, JPY, KRW og USD.

NOTE 35 – LIKVIDITETSRISIKO

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN ¹⁾

Udiskonterte kontantstrømmer finansielle forpliktelser <i>Beløp i millioner kroner</i>	Fra 1 mnd.		Fra 3 mnd.		Fra 1 år		Over 5 år	Uten forfall	Sum	Balanse- ført verdi
	Inntil 1 mnd.	inntil 3 mnd.	inntil 1 år	inntil 5 år	Over 5 år	Uten forfall				
Finansielle derivat-forpliktelser	219	168	97	211	0	0	694	694		
Øvrig gjeld	1 541	202	197	0	0	709	2 649	2 649		
Delsum ²⁾							3 343	3 343		
Ansvarlig lånekapital	0	0	0	0	3 000	2 500	5 500	5 500		
Ikke innkalt restforpliktelse i KS, LP etc.	0	106	317	424	5	113	965	0		
Lånetilsagn	0	0	239	0	0	0	239	0		
Sum finansielle forpliktelser	1 760	476	850	635	3 005	3 321	10 047	8 843		
Forsikringsforpliktelser										
Forsikringsforpliktelser – kunden bærer risiko	568	754	1 778	7 960	38 619	0	49 679	49 679		
Forsikringsforpliktelser – kontraktsfaste forpliktelser	711	1 421	6 325	32 922	167 569	0	208 949	208 949		
Sum forsikringsforpliktelser	1 279	2 175	8 104	40 882	206 188	0	258 628	258 628		

¹⁾ I finansielle derivatforpliktelser inngår konsoliderte poster med 13 millioner kroner. I øvrig gjeld inngår konsoliderte poster med 651 millioner kroner. Det er ikke utarbeidet egen note for selskapsregnskapet.

²⁾ Tilsvarende summen av sammenslåtte poster i note 3.

Likviditetsrisiko

Likviditet i konsernets kortsiktige plasseringer, verdipapirer med kort gjenværende løpetid, likvide statsobligasjoner og et konservativt anslag på premieinntekter dekker forventede erstatningsutbetalinger med god margin.

Forpliktelse i livsforsikring er langsiktige, men kundene har adgang til å flytte og i noen tilfeller til å kreve innløsning. Ufordelaktige endringer i rammevilkår samt store enkeltkunders beslutning om å flytte, vil kunne tvinge selskapet til å selge eiendeler for å dekke likviditetsbehovet. Det er lite sannsynlig at det kortsiktige likviditetsbehovet ikke lar seg dekke gjennom å selge likvide rentebærende instrumenter, men et slikt salg vil i neste omgang kunne medføre en uønsket allokering mellom ulike klasser av eiendeler og en risiko for å måtte gjennomføre en påfølgende reallokering under ugunstige markedsvilkår. Selskapet har ikke adgang til å låne.

NOTE 36 – KREDITTRISIKO

DNB LIVSFORSIKRING KONSERN

Rentebærende verdipapirer til virkelig verdi – per debitorkategori

Beløp i millioner kroner	AAA	AA	A	BBB	BB	Ikke ratet	Totalt
Bank og kredittforetak	0	0	0	0	237	0	237
Sum per 31. desember 2015	0	0	0	0	237	0	237

Rentebærende verdipapirer i fond – per debitorkategori

Beløp i millioner kroner	AAA	AA	A	BBB	BB	B	Ikke ratet	Totalt
Stat/statsgaranterte	6 249	128	0	0	0	0	0	6 377
Overnasjonal garanti	151	17	0	0	0	0	0	168
Kommune/fylkeskommune	1 537	34	0	0	0	0	18 371	19 942
Bank og kredittforetak	1 891	3 092	16 572	606	6	0	11 709	33 877
Obligasjoner med fortrinnsrett	14 028	1 853	0	242	0	0	1 712	17 834
Foretaksobligasjoner	37	778	622	873	6	72	1 527	3 916
Ansvarlig lån	0	0	142	419	320	30	33	945
Sum per 31. desember 2015	23 893	5 901	17 336	2 140	332	103	33 352	83 058

Utlån til virkelig verdi – per debitorkategori

Beløp i millioner kroner	AAA	AA	A	BBB	BB	Ikke ratet	Totalt
Lån med statsgaranti ¹⁾						2 685	2 685
Lån med pant i næringseiendom						245	245
Sum per 31. desember 2015	0	0	0	0	0	2 930	2 930

¹⁾ Garanti fra GIEK (Garantistitutet for eksport kreditt)

Rentebærende verdipapirer til amortisert kost – per debitorkategori

Beløp i millioner kroner	AAA	AA	A	BBB	BB	Ikke ratet	Totalt
Stat/statsgaranterte	6 500	8 239	201	2 974	0	0	17 913
Overnasjonal garanti	1 800	0	0	0	0	0	1 800
Kommune/fylkeskommune	2 523	747	0	0	0	1 802	5 072
Bank og kredittforetak	500	2 602	13 172	500	0	903	17 677
Obligasjoner med fortrinnsrett	25 609	2 797	1 009	300	0	0	29 715
Foretaksobligasjoner	0	3 000	7 077	1 801	287	1 300	13 464
Sum per 31. desember 2015	36 931	17 385	21 458	5 574	287	4 005	85 641

Ikke-ratede papirer består i hovedsak av obligasjoner utstedt av norske kommuner og norske finansinstitusjoner.

Utlån og fordringer til amortisert kost – per debitorkategori

Beløp i millioner kroner	AAA	AA	A	BBB	BB	Ikke ratet	Totalt
Obligasjonslån med pant i næringseiendom						5 467	5 467
Lån med pant i boligeiendom						19 992	19 992
Sum per 31. desember 2015	0	0	0	0	0	25 459	25 459

NOTE 36 – KREDITTRISIKO (forts.)

Boliglån per risikoklasse

DNB's risikoklassifiseringssystem er inndelt i ti risikoklasser hvor en representerer den laveste og ti den høyeste risikoen. Klassifiseringssystemet er basert på beregning av en forventet misligholdsfrekvens (PD) som er et estimat på sannsynligheten for at en misligholdshendelse skal inntreffe.

DNB's risiko klassifisering	PD(%)		Ekstern rating	
	Fra og med	Til	Moody's	Standard & Poor's
1	0.01	0.10	Aaa – A3	AAA – A-
2	0.10	0.25	Baa1 – Baa2	BBB+ – BBB
3	0.25	0.50	Baa3	BBB-
4	0.50	0.75	Ba1	BB+
5	0.75	1.25	Ba2	BB
6	1.25	2.00		
7	2.00	3.00	Ba3	BB-
8	3.00	5.00	B1	B+
9	5.00	8.00	B2	B
10	8.00	impaired	B3, Caa/C	B-, CCC/C

I tabellen under er alle utlån til kunder med pant i bolig presentert per risikoklasse. Beløpene er nominell hovedstol.

Risikoklasse basert på sannsynligheten for mislighold

Beløp i millioner kroner

	Nominell hovedstol
1-4	15 824
5-6	3 009
7-10	381
Misligholdte lån	1
Boliglån totalt per 31. desember 2015	19 215

Gjennomsnittlig belåningsgrad (LTV) for DNB Liv sin portefølje av boliglån er 45,3.

Derivater ¹⁾

Motparter	A	Totalt
UK	194	194
Sum per 31. desember 2015	194	194

¹⁾ Motpartsrisikoen er knyttet til OTC-derivater og er splittet i en urealisert del og en add-on-del. Den urealiserte delen er summen av positive markedsverdier mot aktuell motpart. Add-on-delen dekker fremtidig risiko knyttet til utviklingen av derivatet og skiller på løpetid og type underliggende eksponering. Dette innebærer for eksempel at aksjederivater får en større add-on-sats enn rentederivater med samme løpetid.

For å redusere motpartsrisikoen er det tegnet CSA-avtale – Credit Support Annex – med flere av DNB Liv sine store motparter. CSA-avtale er en tilleggsavtale til ISDA-avtale og regulerer marginering av verdiendringer i OTC-derivater. I kredittrisikonoten er motpartsrisikoen som fremkommer mot motparter det er etablert CSA-avtale med, ikke tatt med siden de urealiserte beløpene løpende blir utvekslet mellom partene.

Bankinnskudd

Beløp i millioner kroner

	AA	A	Ikke ratet	Totalt
Motparter				
Norge	2 300	4 892	5	7 196
UK		1 092	0	1 098
Sum per 31. desember 2015	2 300	5 990	5	8 294

Kvantifisering av kredittrisiko

Kredittrisiko består i hovedsak av motpartsrisiko og spreadrisiko knyttet til renteinstrumenter. Ved årsskiftet utgjorde denne 27 prosent av samlet risiko i DNB Liv målt etter Finanstilsynets Stresstest 2.

Informasjon om DNBs godtgjørelsesordning

Forskrift om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner m.v. fastsatt av Finansdepartementet 1. desember 2010 med senere endringer, fastsetter at foretaket skal offentliggjøre informasjon om hovedprinsippene for fastsettelse av godtgjørelse, kriterier for fastsettelse av eventuell variabel godtgjørelse, samt kvantitativ informasjon om godtgjørelse til ledende ansatte. Informasjonen i denne noten, herunder styrets erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte inntatt nedenfor, utgjør informasjon som følger av kravene i godtgjørelsesforskriften.

Konsernretningslinjer for belønning i DNB-konsernet gjelder total belønning for alle fast ansatte i DNB-konsernet. Retningslinjene omfatter monetær belønning (fastlønn, kort- og langsiktige insentiver), ansattegoder (pensjon, personalforsikring og øvrige ansattegoder) samt utvikling og karriere (kurs og utviklingsprogrammer, karriereprogrammer og annen ikke-monetær belønning).

Retningslinjene fastsetter at total belønning skal gis på bakgrunn av en helhetlig vurdering av konsernets resultater samt enhetens og den enkelte ansattes bidrag til verdiskaping. Total belønning skal utformes slik at den ikke bidrar til å påføre konsernet uønsket risiko. Belønningen skal være konkurransedyktig, men samtidig kostnadseffektiv for konsernet.

Retningslinjene fastsetter videre at monetær belønning skal bestå av fastlønn, samt en variabel del der det er hensiktsmessig. Fastlønn skal være en godtgjørelse for det ansvar, krav og kompleksitet som er knyttet til stillingen, mens variabel lønn skal stimulere til gode prestasjoner og ønsket adferd.

Konsernretningslinjer for variabel godtgjørelse

DNB har siden 2011 hatt egne konsernretningslinjer for variabel godtgjørelse for å sikre etterlevelse av godtgjørelsesforskriften og Finanstilsynets rundskriv om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond. Herunder er det vedtatt særskilte retningslinjer for variabel godtgjørelse til ledende ansatte, ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering (risikotagere) samt ansatte som er ansvarlige for uavhengige kontrollfunksjoner.

DNBs retningslinjer for variabel godtgjørelse har til hensikt å belønne adferd og påvirke kultur som sikrer langsiktig verdiskaping. Retningslinjene for variabel godtgjørelse er vedtatt av styrets kompensasjonsutvalg.

Variabel godtgjørelse baseres på helhetlig vurdering av resultater knyttet til definerte målområder for konsernet, enheten og det enkelte individ, samt etterlevelse av konsernets visjon, verdier, etiske retningslinjer og ledelsesprinsipper. Variabel godtgjørelse skal være resultatavhengig uten å være risikodrivende. Videre skal den motvirke overdreven risikotaging samt fremme en sunn og effektiv risikohåndtering i DNB. Det er fastsatt et øvre tak for utbetaling av variabel godtgjørelse (bonus) på inntil 50 prosent av fastlønn for ledende ansatte.

Ordningen for variabel godtgjørelse i DNB er global, dog slik at ikke-norske filialer og datterselskaper i tillegg vil være underlagt lokal lovgivning, forskrifter og retningslinjer. Det vil kunne være juridiske utfordringer i tilfeller hvor det norske regelverket er avvikende i forhold til lokal lovgivning og lokale regler for godtgjørelse i finansinstitusjoner. Konsernet vil i slike tilfeller søke råd hos relevante myndigheter og internasjonal ekspertise for å sikre at praksis er i overensstemmelse med både norske og lokale reguleringer.

«Styrets erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte

DNBs retningslinjer for fastsettelse av godtgjørelse til konsernsjef og øvrig konsernledelse skal til enhver tid understøtte gjeldende strategi og verdigrunnlag og bidra til å nå konsernets mål. Godtgjørelsen skal fremme adferd som bygger ønsket kultur i forhold til prestasjons- og resultatorientering. Det er ikke gjort endringer i prinsippene for fastsettelse av variabel godtgjørelse sammenlignet med foregående års erklæring.

Beslutningsprosess

Styret i DNB ASA har et kompensasjonsutvalg som består av tre medlemmer: styrets leder, nestleder og ett styremedlem. Kompensasjonsutvalget skal forberede saker for styret og har i hovedsak ansvar for å:

NOTE 37 – GODTGJØRELSE OG LIGNENDE (forts.)

- Årlig vurdere og foreslå total kompensasjon til konsernsjef
- Årlig utarbeide forslag til mål for konsernsjef
- Etter forslag fra konsernsjef, beslutte kompensasjon og andre personalrelaterte forhold for konserndirektør revisjon
- Være rådgiver for konsernsjef vedrørende kompensasjon og andre vesentlige personalrelaterte forhold for konsernledelsen og eventuelt andre som rapporterer til konsernsjef
- Vurdere andre forhold som bestemt av styret og/eller kompensasjonsutvalget
- Gjennomgå andre personalpolitiske saker som kan antas å innebære stor omdømmerisiko

A. Veiledende retningslinjer for det kommende regnskapsåret

Godtgjørelse til konsernsjef

Den totale godtgjørelse til konsernsjefen består av fastlønn (hovedelement), naturalytelser, variabel godtgjørelse og pensjons- og forsikringsordninger. Den totale godtgjørelsen fastsettes på bakgrunn av en helhetlig vurdering hvor hovedvekten i den variable delen av godtgjørelsen baseres på konsernets finansielle mål som er egenkapitalavkastning, ren kjernekapitaldekning og kostnadsgrad. I tillegg til de finansielle målene benyttes måling av konsernets kundetilfredshetsindeks, omdømme og utvikling i måleparametere knyttet til bedriftskulturen. Den helhetlige vurderingen vil i tillegg være knyttet til etterlevelse av konsernets visjon, verdier, etiske retningslinjer og ledelsesprinsipper.

Fastlønnen er gjenstand for årlig vurdering og fastsettes blant annet på bakgrunn av lønnsutviklingen i samfunnet generelt, i finansnæringen spesielt samt avlønningsnivå for sammenlignbare stillinger.

Variabel godtgjørelse til konsernsjefen fastsettes basert på en helhetlig vurdering av oppnådde resultater på definerte målområder. Variabel godtgjørelse kan maksimalt utgjøre 50 prosent av fastlønn. Konsernsjefen tildeles ingen resultatbaserte ytelser utover nevnte variable godtgjørelse.

Konsernsjefen kan i tillegg til variabel godtgjørelse gis naturalytelser som bilordning, aviser/tidsskrifter og telefon-/kommunikasjonsordninger. Tildeling av naturalytelser skal ha sammenheng med konsernsjefens funksjon i konsernet eller være i tråd med markedsmessig praksis og bør ikke være vesentlig i forhold til konsernsjefens fastlønn.

Styret vil respektere tidligere inngått avtale med konsernsjef hvoretter pensjonsalder er 60 år med en pensjon som utgjør 70 prosent av fastlønn. Dersom ansettelsesforholdet opphører før konsernsjef fyller 60 år, skal han fortsatt ha rett til pensjon fra fylte 60 år med avkorting med 1/14 for hvert hele år som gjenstår til han fyller 60 år. Etter avtalen skal konsernsjef gis etterlønn i to år hvis ansettelsesforholdet avsluttes før fylte 60 år. Dersom konsernsjef inngår i annet ansettelsesforhold i denne perioden, skal det gjøres avkorting i etterlønn med lønn som mottas i det nye ansettelsesforholdet. Tilleggsytelser beholdes i en periode på tre måneder.

Godtgjørelse til øvrige ledende ansatte

Konsernsjefen fastsetter godtgjørelse til ledende ansatte i samråd med styrets leder. Der det er inngått forpliktende avtaler, vil styret overholde disse.

Den totale godtgjørelsen til ledende ansatte består av fastlønn (hovedelement), naturalytelser, variabel lønn og pensjons- og forsikringsordninger. Den totale godtgjørelsen fastsettes ut fra behovet for å gi konkurransedyktige betingelser i de ulike forretningsområdene. Godtgjørelsen skal gjøre konsernet konkurransedyktig i det aktuelle arbeidsmarkedet og skal fremme konsernets lønnsomhet, herunder ønsket inntekts- og kostnadsutvikling. Den totale godtgjørelse skal ta hensyn til DNBS omdømme og sikre at DNB tiltrekker seg og beholder ledende ansatte med ønsket kompetanse og erfaring.

Fastlønnen er gjenstand for årlig vurdering og fastsettes blant annet på bakgrunn av lønnsutviklingen i samfunnet generelt og finansnæringen spesielt.

Naturalytelser kan tilbys ledende ansatte i den grad ytelsene har en relevant sammenheng med den ansattes funksjon i konsernet eller er i tråd med markedsmessig praksis. Ytelsene bør ikke være vesentlige i forhold til den ansattes fastlønn.

NOTE 37 – GODTGJØRELSER OG LIGNENDE (forts.)

Målstruktur 2016

Styrets kompensasjonsutvalg godkjenner overordnede kriterier, prinsipper og rammer for variabel godtgjørelse. Styrets kompensasjonsutvalg har for 2016 besluttet at egenkapitalavkastning, ren kjernekapitaldekning og kostnadsgrad skal være konsernets finansielle mål. I tillegg til de finansielle målene benyttes vurdering av konsernets kundetilfredshetsindeks, omdømme og utvikling i måleparametre knyttet til bedriftskulturen.

Konsernets finansielle måltall er brutt ned til relevante mål for de ulike forretnings-, stabs- og støtteområdene, for i størst mulig utstrekning å understøtte implementering av nye reguleringer knyttet til kapitaldekning og likviditet.

Ovennevnte mål vil være de bærende elementene når variabel godtgjørelse for 2016 skal vurderes og utbetales. Alle finansielle mål er definert og kommunisert til de relevante forretnings-, stabs- og støtteområdene som en del av arbeidet med mål og oppfølging av disse for 2016.

Fastsettelse av variabel godtgjørelse for 2016

Variabel godtgjørelse for 2016 vil fastsettes ut fra en helhetlig vurdering av prestasjoner. Dette vil være en kombinasjon av kvantitativ oppnåelse av fastsatte resultatmål og en kvalitativ helhetlig vurdering av hvordan målene er oppnådd.

Styret vil fastsette en øvre total bonusramme for konsernet, eksklusive DNB Markets og DNB Eiendom, basert på oppnåelse av konsernmål de siste to år, kombinert med en helhetlig vurdering av andre viktige parametere samt konsernets finansielle kapasitet. Denne fordeles videre basert på de enkelte områdenes måloppnåelse og bidrag til konsernets resultat. For DNB Markets avsettes det i tråd med markedspraksis for denne type virksomhet en egen ramme for variabel godtgjørelse basert på enhetens oppnådde risikjusterte resultat samt en helhetlig vurdering. Tilsvarende er avlønningsmodellen i DNB Eiendom tilpasset markedspraksis med høy andel av variabel belønning ut fra individuell resultatoppnåelse.

Særskilt om ledende ansatte, identifiserte risikotagere og selvstendige kontrollfunksjoner

DNB har utarbeidet og implementert særskilte behandlingsregler for identifiserte risikotagere, selvstendige kontrollfunksjoner og ledende ansatte, heretter kalt risikotagere. De særskilte behandlingsreglene utfyller de generelle konsernretningslinjene for variabel godtgjørelse og er utformet i tråd med godtgjørelsesforskriften med tilhørende rundskriv fra Finanstilsynet.

I henhold til gjeldende krav har DNB gjennomført en kartlegging av hele organisasjonen for å identifisere risikotagere ut fra kriteriene som følger av rundskrivet og EU-forordningen.

For risikotagere gjelder følgende hovedprinsipper for variabel godtgjørelse:

- Grunnlaget for variabel godtgjørelse er 2 år
- Variabel godtgjørelse kan maksimalt tilsvare avtalt fast godtgjørelse
- Minimum 50 prosent av opptjent variabel godtgjørelse utbetales utsatt og betinget i DNB-aksjer. Aksjedelen deles i tre deler med bindingstid (utsatt og betinget) med en tredjedel hvert år over tre år. Den utsatte og betingede utbetalingen vil følge godtgjørelsesforskriftens bestemmelser.

Pensjoner mv.

Pensjonsordning og eventuell avtale om etterlønn og lignende skal sees i sammenheng med øvrig godtgjørelse og skal gi konkurransedyktige betingelser. Pensjonsordning og sluttvederlag må ikke i sine ulike komponenter eller i sum være egnet til å skade DNBs omdømme.

Som hovedregel inntretr rettigheter til pensjon for ledende ansatte ved fylte 65 år, med muligheter for tilpasninger. Rettighetene bør ikke overstige 70 prosent av fastlønn begrenset oppad til 12 ganger folketrygdens grunnbeløp. Imidlertid vil konsernet respektere tidligere inngåtte avtaler. Med virkning fra 1. januar 2011 ble det etablert en innskuddsbasert pensjonsordning for konsernet begrenset oppad til pensjonsgrunnlag inntil 12 ganger grunnbeløpet. 31. desember 2015 avviklet konsernet i Norge den ytelsesbaserte pensjonsordningen for lønn under 12 G. Ansatte i Norge med ytelsespensjon ble fra 1. januar 2016 overført til den innskuddsbaserte pensjonsordningen.

NOTE 37 – GODTGJØRELSE OG LIGNENDE (forts.)

Etterlønsordninger skal som hovedregel ikke gis. Imidlertid vil konsernet respektere tidligere inngåtte avtaler.

Retningslinjene gjelder generelt for inngåelse av nye avtaler, og omfatter alle ledende ansatte.

Se oversikt over godtgjørelse til ledende ansatte nedenfor.

B. Bindende retningslinjer for aksjer, tegningsretter, opsjoner m.v. for det kommende regnskapsåret

Av den variable godtgjørelsen til konsernsjef, ledende ansatte og risikotagere investeres en andel tilsvarende 50 prosent av opptjent variabel godtgjørelse i aksjer i DNB ASA med en bindingstid på ett år for en tredjedel, to år for en tredjedel og tre år for en tredjedel.

Ytterligere aksjer, tegningsretter, opsjoner og andre former for godtgjørelse som kun er knyttet til aksjer eller utviklingen av aksjekursen i selskapet eller i andre selskaper innenfor det samme konsernet, tildeles ikke til konsernsjef eller ledende ansatte. Konsernsjef og ledende ansatte gis imidlertid, på lik linje med øvrige ansatte i DNB-konsernet, adgang til å delta i et aksje-tegningsprogram for ansatte.

C. Redegjørelse for lederlønspolitikken i foregående regnskapsår

Konsernets retningslinjer fastsatt i 2011 har blitt fulgt.

D. Redegjørelse for virkningene for selskapet og aksjeeierne av avtaler om godtgjørelse i form av tildeling av aksjer, tegningsretter, opsjoner m.v.

Av variabel godtgjørelse opptjent i 2015 til konsernsjef og ledende ansatte investeres en andel tilsvarende 50 prosent av opptjent variabel godtgjørelse i aksjer i DNB ASA. Målt mot totalt antall aksjer i selskapet, er det styrets vurdering at tildelingen av aksjer til ledende ansatte ikke antas å ha noen negative konsekvenser for selskapet eller aksjonærene.»

NOTE 37 – GODTGJØRELSE OG LIGNENDE (forts.)

GODTGJØRELSE OG LIGNENDE FOR 2015

Tabellen er satt opp slik at den viser rettigheter opptjent i løpet av perioden.

Beløp i tusen kroner	Fast	Honorar	Utbetalt	Bonus	Natural-	Totale	Utlån per	Periodisert
	årslønn	opptjent i	lønn i	opptjent i	ytelser	gjørelser		
	31.12.15 ¹⁾	2015 ²⁾	2015 ³⁾	2015 ⁴⁾	og andre ytelser i 2015	opptjent i 2015	31.12.15 ⁵⁾	pensjons- kostnad ⁶⁾
Styret i DNB Livsforsikring								
Kari Olrud Moen, leder	2 750		2 861	1 172	201	4 235	18	701
Bjørn Erik Næss, nestleder	3 795		3 956	1 642	208	5 806	376	4 927
Leif Teksum (til 01.01.16) ⁸⁾		233	101		2 581	2 915	59	
Arthur Sletteberg (til 27.02.15)		39				39		
Aud Lysenstøen (til 01.01.16)		233				233	10	
Britt Sæle, ansattvalgt observatør (fra 01.01.16)	483	233	484	22	17	756	7	54
Jørn O. Kvilhaug, ansattvalgt	1 217	247	1 251	22	17	1 538	526	140
Oddmund Johan Olsen, ansattvalgt (til 01.01.16)	671	233	688	22	20	963	1 893	81
Espen Klitzing		233				233		
Eirill K. Holtvedt (til 01.01.16)	1 525		1 594	732	160	2 486	3 229	140
Ledergruppen DNB Livsforsikring								
Anders Skjævestad	2 260		2 702	874	167	3 743	3 595	853
Britt Iren Spjeld (til 30.04.15)			917		50	966	40	363
Geir Sæbdal	1 380		1 423	296	158	1 877	2 224	338
Truls Cook Tollefsen ⁷⁾	1 940		1 997	770	151	2 918	4 000	248
Anne Marit Steen (til 31.01.15)			343		15	358	4 781	238
Egil Heilund (til 30.04.15)			707		46	753	345	225
Barbro Knudsen (fra 16.04.15)	1 150		1 219	306	78	1 603	7	151
Bjørn Atle Haugen (fra 05.02.15)	1 750		1 799	22	141	1 963	1 290	219
Kontrollkomitéen								
Frode Hassel		438				438		
Karl Olav Hovden ⁸⁾		364			307	671		
Ida Espolin Johnson		292				292	161	
Ida Helliesen		292				292		
Ole Trasti		292				292	3 631	
Sum representantskapet		100				100		

1) Fast årslønn ved utgangen av året for de som var medlem av styret eller ledelsen i løpet av året

2) Omfatter honorarer mottatt fra alle selskaper i DNB-konsernet for arbeid i styret og utvalg. Styrehonorarer for DNB Livsforsikring AS utgjorde 1 451 tusen kroner i 2015

3) Omfatter lønnsutbetalinger for hele året, det vil si utover den perioden enkelte har vært medlem av styret eller ledelsen, og feriepenger av bonusutbetalinger

4) Bonusopptjening eksklusive feriepenger

5) Utlån per 31.12.2015 er gitt fra søsterselskapet DNB Bank ASA.

Utlån til ansatte i DNB Liv er gitt på funksjonær betingelser, som er nær ordinære kundevilkår

6) Periodisert pensjonskostnad inkluderer årets opptjente pensjonsrettigheter ("service cost"). Beregning av pensjonsopptjening er basert på de samme økonomiske og aktuariemessige forutsetninger som er benyttet i note 10 Pensjonsforpliktelser og -kostnader

7) Ansettelsesforhold i DNB Liv utgjør 75 prosent, de resterende 25 prosent er i DNB Forsikring. Tabellen viser samlet godtgjørelse i DNB.

8) Naturalytelser og andre ytelser inkluderer pensjonsutbetalinger

Øvrige opplysninger om pensjonsavtaler

Anders Skjævestad har pensjonsavtale som innebærer pensjon lik 70 prosent av avtalt pensjonsgrunnlag fra fylte 65 år i tråd med konsernets retningslinjer for slike avtaler.

Tegningsrettprogram for ansatte

Det var ikke etablert tegningsrettprogram i DNB-konsernet ved utgangen av 2015.

NOTE 37 – GODTGJØRELSE OG LIGNENDE (forts.)

Godtgjørelse til revisor

Godtgjørelse til revisor omfatter honorar knyttet til DNB Livsforsikring, datterselskaper og direkte eide eiendomsselskaper.

<i>Beløp i tusen kroner</i>	2015	2014
Lovpålagt revisjon ¹⁾	2 791	2 858
Andre attestasjonstjenester	0	112
Skatte- og avgiftsrådgivning	0	69
Andre revisjonsrelaterte tjenester	652	970
Sum godtgjørelse til valgt revisor	3 443	4 009
Finansiell revisjon konsernrevisjonen	424	587
¹⁾ Fordeling av lovpålagt revisjon i DNB Livsforsikring		
Honorar DNB Livsforsikring	958	939
DS DNB Livsforsikring	62	62
Eiendomsselskaper	1 771	1 857

NOTE 37 – GODTGJØRELSE OG LIGNENDE (forts.)

GODTGJØRELSE OG LIGNENDE FOR 2014

Tabellen er satt opp slik at den viser rettigheter opptjent i løpet av perioden.

Beløp i tusen kroner	Fast	Utbetalt	Utbetalt	Bonus	Natural-	Totale	Utlån per	Periodisert
	årslønn	honorar i	lønn i	opptjent i	ytelser	gjørelser		
	31.12.14 ¹⁾	2014 ²⁾	2014 ³⁾	2014 ⁴⁾	og andre ytelser i 2014	opptjent i 2014	31.12.14 ⁵⁾	pensjons- kostnad ⁶⁾
Styret i DNB Livsforsikring								
Kari Olrud Moen, leder	2 683		2 764	1 065	203	4 032	0	540
Bjørn Erik Næss, nestleder	3 688		3 835	1 505	204	5 545	1 367	4 168
Leif Teksum		97	2 661	810	1 189	4 757	4 040	580
Arthur Sletteberg		229				229		
Aud Lysenstøen		229				229	4	
Britt Sæle, ansattvalgt	471	229	469	20	18	736	9	39
Jørn O. Kvilhaug, ansattvalgt	1 192	242	1 225	100	18	1 587	607	105
Oddmunn Johan Olsen, ansattvalgt	668	229	688	20	14	952	1 952	69
Espen Klitzing (fra 18.06.2014)		124				124		
Eirill K. Holtvedt (fra 18.06.2014)	1 500		1 464	570	159	2 193	3 438	112
Lars Rosén (til 18.06.2014)		113				113		
Ledergruppen DNB Livsforsikring								
Anders Skjævestad	2 240		2 281	908	157	3 346	4 393	570
Britt Iren Spjeld	1 355		1 360	20	150	1 530		171
Geir Sæbdal	1 355		1 374	329	150	1 853	2 021	165
Truls Cook Tollefsen	1 865		1 736	698	153	2 586	4 005	319
Anne Marit Steen	1 275		1 287		150	1 437	8	183
Egil Heilund	1 410		1 420	20	138	1 579	3 113	137
Kontrollkomitéen								
Frode Hassel		427				427		
Karl Olav Hovden		212			296	509	1	
Vigdis Merete Almestad (til 24.04.2014)		149				149		
Ida Espolin Johnson		343				343	171	
Thorstein Øverland (til 24.04.2014)		91			22	112	5	
Ida Helliesen (fra 24.04.2014)		196				196	3	
Ole Trasti (fra 24.04.2014)		196				196	2 001	
Sum representantskapet		216				216		

1) Fast årslønn ved utgangen av året for de som var medlem av styret eller ledelsen i løpet av året

2) Omfatter honorarer mottatt fra alle selskaper i DNB konsernet for arbeid i styre og utvalg. Styrehonorarer for DNB Livsforsikring AS utgjorde 1 492 tusen kroner i 2014

3) Omfatter lønnsutbetalinger for hele året, det vil si utover den perioden enkelte har vært medlem av styret eller ledelsen, og feriepenger av bonusutbetalinger

4) Bonusopptjening eksklusive feriepenger

5) Utlån per 31.12.2014 er gitt fra søsterselskapet DNB Bank ASA.

Utlån til ansatte i DNB LIV er gitt på funksjonærbeholdninger, som er nær ordinære kundevilkår

6) Periodisert pensjonskostnad inkluderer årets opptjente pensjonsrettigheter («service cost»). Beregning av pensjonsopptjening er basert på de samme økonomiske og aktuariemessige forutsetninger som er benyttet i note 10 Pensjonsforpliktelser og -kostnader

Øvrige opplysninger om pensjonsavtaler

Anders Skjævestad har pensjonsavtale som innebærer pensjon lik 70 prosent av avtalt pensjonsgrunnlag fra fylte 65 år i tråd med konsernets retningslinjer for slike avtaler.

Tegningsrettprogram for ansatte

Det var ikke etablert tegningsrettprogram i DNB-konsernet ved utgangen av 2014.

NOTE 38 – NÆRSTÅENDE PARTER

DNB ASA eier 100 prosent av aksjene i DNB Livsforsikring AS.

Kjøp og salg av tjenester med nærstående parter i DNB-konsernet

DNB Livsforsikring AS solgte i 2015 tjenester til andre selskaper i DNB-konsernet for 305 millioner kroner, samtidig som det er kjøpt tjenester fra konsernselskaper for 986 millioner. Tilsvarende tall for 2014 var henholdsvis 242 millioner kroner og 1 039 millioner. Nedenfor kommenteres de største postene.

DNB Bank ASA er søsterselskap av DNB Livsforsikring AS og har avtale om tegning av forsikringer for DNB Livsforsikring AS. For individualforsikringer inklusiv Unit Linked utgjorde nysalg gjennom DNB Bank ASA 72 prosent av samlet nysalg mot 75 prosent i 2014. Avgitt provisjon fra DNB Livsforsikring AS til DNB Bank ASA var 147 millioner kroner mot 145 millioner i 2014.

DNB Livsforsikring AS har avtale om kapitalforvaltning med søsterselskapet DNB Asset Management AS. Samlet honorar for 2015 var 181 millioner kroner mot 198 millioner i 2014.

Mellomværende med nærstående parter

DNB Invest Danmark er långiver for selskapets samlede ansvarlige lånekapital på 5 500 millioner kroner. Lånene fordeler seg med 2 500 millioner kroner som evigværende og 3 000 millioner kroner med forfall september 2025.

DNB Livsforsikring AS har fordringer på andre selskaper i konsernet på i alt 148 millioner kroner, mot 566 millioner per 31. desember 2014, og er skyldig andre selskaper i konsernet 600 millioner kroner mot 1 225 millioner per 31. desember 2014.

Norske selskaper i DNB-konsernet har pensjonsordninger i DNB Livsforsikring AS, og estimerte midler per 31. desember 2015 utgjør 10,1 milliarder kroner mot 9,3 milliarder per 31. desember 2014.

Kjøp og salg av finansielle eiendeler med nærstående parter

I november 2015 kjøpte DNB Livsforsikring AS en boliglånportefølje på NOK 19,4 milliarder kroner fra DNB Boligkreditt AS. Transaksjonen ble gjennomført til markedsbetingelser.

DNB Livsforsikring AS eier obligasjoner utstedt av DNB Boligkreditt. Balanseført verdi av obligasjonene per 31. desember 2015 er 1 832 millioner kroner. DNB Markets er betydelig motpart for DNB Livsforsikring AS. Det er tegnet CSA-avtale med Markets for å redusere motpartsrisikoen knyttet til åpne derivatkontrakter.

Kjøp og salg av tjenester med nærstående parter i DNB Livsforsikring-konsernet

DNB Livsforsikring AS solgte i 2015 tjenester til datterselskap i DNB Livsforsikring-konsernet for 42 millioner kroner, samtidig som det er kjøpt tjenester fra datterselskaper for 47 millioner. Tilsvarende tall for 2014 var henholdsvis 46 millioner kroner og 25 millioner.

DNB Livsforsikring AS har 58 millioner i kortsiktige fordringer, og 1 825 millioner i kortsiktig gjeld mot eiendomsdøtre per 31. desember 2015. Renteinntekter fra lån til datterselskaper var i 2015 på 1 millioner kroner, mot 20 millioner kroner i 2014. Rentekostnader på lån fra datterselskaper var 142 millioner kroner i 2015, mot 107 millioner i 2014.

NOTE 39 – ANNET ANSVAR OG FORPLIKTELSER

Selskapets pågående rettssaker, representerer ikke vesentlige beløp i forhold til selskapets finansielle stilling.

NOTE 40 – SIKKERHETSSTILLELSER

DNB LIVSFORSIKRING AS

Mottatte og avgitte sikkerhetsstillelser

Beløp i millioner kroner

	2015	2014
Avgitte sikkerhetsstillelser for futures handel	(1 081)	(1 082)
Avgitte sikkerhetsstillelser i forbindelse med andre derivater	(361)	(1 883)
Mottatte sikkerhetsstillelser i forbindelse med andre derivater	78	87
Sum mottatte og avgitte sikkerhetsstillelser	(1 364)	(2 878)

Beretninger

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS

Dronning Eufemias gate 6, NO-0191 Oslo
Oslo Atrium, P.O.Box 20, NO-0051 Oslo

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA

Tlf: +47 24 00 24 00

Fax: +47 24 00 24 01

www.ey.no

Medlemmer av Den norske revisorforening

Til generalforsamlingen i
DNB Livsforsikring AS

REVISORS BERETNING

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for DNB Livsforsikring AS, som består av selskapsregnskap og konsernregnskap. Selskapsregnskapet og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2015, resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapitalen og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styrets og administrerende direktørs ansvar for årsregnskapet

Styret og administrerende direktør er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge, og for slik intern kontroll som styret og administrerende direktør finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon om selskapsregnskapet og vår konklusjon om konsernregnskapet.

Beretninger

2

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet for DNB Livsforsikring AS avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets og konsernets finansielle stilling per 31. desember 2015 og av deres resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at styret og administrerende direktør har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Oslo, 9. mars 2016
ERNST & YOUNG AS

Finn Espen Sellæg
statsautorisert revisor

Fra protokoll Styremøte 8. mars 2016

SAK 14/2016

Vedtak:

Styret vedtok det fremlagte årsregnskapet med noter, samt årsberetning og forslag til disponering av årets resultat.

8. mars 2016

Definisjoner

Det henvises også til regnskapsprinsippene.

RESULTAT- OG KAPITALAVKASTNING

Administrasjonsresultat:

Resultat av at periodens driftskostnader avviker fra det som er forutsatt i premietariffen.

Renteresultat:

Avkastningsresultat fratrukket grunnlagsrenten.

Risikoresultat:

Resultat av at periodens dødelighet og uførhet avviker fra det som er forutsatt i premietariffen.

Kapitalavkastning I:

Bokført avkastning.

Kapitalavkastning II:

Bokført avkastning + urealiserte verdiendringer som føres til kursreguleringsfond.

Grunnlagsrente:

Selskapet tilbyr tradisjonell livs- og pensjonsforsikring, fondsforsikring og skadeforsikring.

I de tradisjonelle produktene benyttes en beregningsrente for å fastsette avsetninger og premier. Høyeste beregningsrente fastsettes av Finanstilsynet. Denne renten benevnes ofte som grunnlagsrenten. For nye kontrakter er maksimal grunnlagsrente 2,0 prosent. Grunnlagsrenten er kundens årlige rentegaranti.

I de fleste fondsforsikringer bærer kunden den finansielle risikoen.

Skadeforsikring er produkter med ytelser relatert til forsikredes liv og helse. Dette er produkter uten overskuddsdeling og med årlig reprising.

FORSIKRINGSPRODUKTENE

Kollektive kontrakter

Kollektiv ytelsespensjon:

Kollektiv ytelsespensjon er utbetaling av pensjon fra avtalt alder og så lenge den forsikrede lever. Det kan også avtales at pensjonen opphører ved en bestemt alder.

Ytelsespensjon kan omfatte alderspensjon, uførepensjon, ektefellepensjon og barnpensjon. Kollektiv ytelsespensjon følger nye virksomhetsregler innført fra 1. januar 2008, som

innebærer at kunden forskuddsvis betaler en årlig premie for renterisiko, forsikringsrisiko og administrasjon. Selskapet har mulighet for å endre premien årlig. Renteoverskudd ut over rentegarantien tildeles kunden i sin helhet. Ved renteresultat fra 0 prosent opp til kundens rentegaranti, kan selskapet anvende tilleggsavsetninger for å innfri rentegarantien, ellers skal selskapet dekke underskuddet.

Overskudd på risikoresultatet kan enten brukes til å øke risikoutjevningfondet eller tildeles kundene. Det kan ikke avsettes mer enn 50 prosent av et års overskudd til risikoutjevningfondet. Underskudd etter bruk av risikoutjevningfondet skal dekkes av selskapet. Administrasjonsresultatet tilfaller i sin helhet selskapet.

Fripoliser:

Fripoliser oppstår når et medlem trer ut av en pensjonsavtale eller pensjonsavtalen opphører. Opptjente rettigheter på utmeldings- eller opphørstidspunktet videreføres i fripoliser. Fripoliser har en egen overskuddsmodell der kunden skal tildeles minimum 80 prosent av overskudd på renteresultatet.

Overskudd på risikoresultatet kan enten brukes til å øke risikoutjevningfondet eller tildeles kundene. Det kan ikke avsettes mer enn 50 prosent av et års overskudd til risikoutjevningfondet. Underskudd etter bruk av risikoutjevningfondet skal dekkes av selskapet. Administrasjonsresultatet tilfaller i sin helhet selskapet.

Kollektiv foreningsforsikring:

Kollektiv foreningsforsikring er pensjonsforsikring som foreninger tegner for sine medlemmer. Foreningsforsikring kan omfatte alderspensjon, uførepensjon, ektefellepensjon og barnpensjon.

Individuelle kontrakter

Individuell rente- og pensjonsforsikring:

Individuell rente- og pensjonsforsikring er spareavtaler hvor selskapet skal utbetale månedlige beløp så lenge en person lever, eller til personen når en bestemt alder. Dette omfatter vanligvis alderspensjon, uførepensjon, ektefellepensjon og barnpensjon.

Individuell kapitalforsikring:

Individuell kapitalforsikring er kontrakter hvor selskapet ved forsikredes død eller ved oppnådd avtalt alder skal utbetale avtalt beløp. Individuell kapitalforsikring kan også omfatte uførekapital, som er en engangsstønad ved varig uførhet.

For individuelle kontrakter solgt før 1. januar 2008 gjelder

gammel overskuddsdeling. Det vil si at renteresultat, risikoresultat og administrasjonsresultat inngår som resultat til fordeling mellom kunde og selskap. Kunden skal ha minimum 65 prosent av årlig overskudd. For kontrakter solgt fra og med 1. januar 2008 gjelder nye virksomhetsregler.

Kontrakter der kunden bærer risiko

Innskuddspensjon:

Innskuddspensjon er kollektive pensjonsavtaler der den ansatte bærer den finansielle risikoen. Det kan dog kjøpes helt eller delvis sikring på innbetalt beløp ved nådd pensjonsalder.

Individuelle fondsforsikringer:

Individuelle fondsforsikringer er kapitalforsikringer eller renteforsikringer der kunden bærer den finansielle risikoen.

Andre bransjer

Gruppeliv:

Gruppeliv er dødsrisikoforsikring som arbeidsgiver eller foreninger tegner for sine arbeidstakere eller medlemmer, eventuelt også for deres ektefeller og barn. Forsikringssum utbetales ved forsikredes død. Gruppeliv kan også omfatte uførekapital, som er en engangsstønad ved varig uførhet.

Personalforsikring:

Personalforsikring er ettårige risikoprodukter som bedrifter knytter til sin pensjonsavtale. Dette kan være bedriftsgruppeliv eller ulykkesforsikring.

Yrkesskadeforsikring er lovpålagt for alle bedrifter.

Premie og erstatninger

Engangspremie:

Det totale beløp som skal betales for forsikringen ved betaling en gang for alle.

Erstatning:

Det beløp selskapet skal utbetale i henhold til forsikringsavtalen når forsikringstilfellet er inntruffet.

Gjenforsikring (Reassuranse):

Overføring av en del av risikoen til et annet forsikringsselskap.

Gjenkjøp:

Når forsikringstakeren avbryter forsikringsforholdet og gjenkjøpsverdien blir utbetalt.

Overførte reserver:

Overførte premiereserver og tilleggsavsetninger fra/til andre forsikringsselskaper/pensjonskasser.

Finansielle derivater

Aksjeindeksfutures:

Aksjeindeksfutures er en avtale om kjøp eller salg av en indeks til en bestemt pris på et bestemt tidspunkt i fremtiden. Kontraktene er standardiserte og børsnoteerte. Det foretas daglig oppgjør av gevinst/tap basert på endringer i sluttkursen.

Aksjeindeksforwards:

Aksjeindeksforwards er en avtale om kjøp eller salg av en indeks til en bestemt pris på et bestemt tidspunkt i fremtiden. Kontraktene er ikke standardiserte, og det er heller ingen daglige oppgjør.

Rentefutures:

Rentefutures kan enklest beskrives som standardiserte og børsnoteerte fremtidige renteavtaler. Gevinster og tap på differansen mellom kontraktsrente og markedsrente gjøres opp daglig gjennom en clearing sentral.

Renteswapper:

En avtale mellom to parter om å bytte rentebetingelser på et verdipapir for et på forhånd avtalt beløp over en gitt fremtidig periode.

Valutaterminkontrakter/valutaswapper (FX kontrakter):

Avtale om å selge/kjøpe et avtalt valutabeløp til en fastlagt kurs for levering på et fremtidig tidspunkt. Valutaterminforretninger har normalt kort løpetid, dvs. tre måneder til et år. Kontraktene brukes hovedsakelig til å sikre aksjer, obligasjoner, og andre beholdninger i valuta.

Kapitaldekning og solvensmarginkapital

Kapitaldekningsregler:

Forskrifter om krav til kapitaldekning i finansinstitusjoner. Reglene angir beregning og nivå for ansvarlig kapital målt mot risikovektet balanse. Resultatet uttrykkes som kapitaldekning.

Ansvarlig kapital:

Ansvarlig kapital består av kjernekapital og tilleggskapital.

Kjernekapital:

Kjernekapitalen vil for et forsikringsselskap hovedsakelig bestå av innskutt egenkapital og opptjent egenkapital.

Tilleggskapital:

Består hovedsakelig av ansvarlig lånekapital.

Ansvarlig lånekapital:

Lån som selskapet opptar og som etter bestemte vilkår inngår i den totale ansvarlige kapital. Opptak av ansvarlig lån krever særskilt samtykke fra myndighetene og har spesielle regler for løpetid og tilbakebetaling. Ansvarlig lånekapital er usikret og står tilbake for selskapets øvrige gjeld.

Kapitaldekning:

Tellende ansvarlig kapital i prosent av risikovektet balanse.

Solvensmargin kapital:

Den kapital som kan medregnes til dekning av solvensmargin kravet. Kapitalen består av ansvarlig kapital, 50 prosent av tilleggsavsetninger, 50 prosent av risikoutjevningfondet samt sikkerhetsavsetning i skadeforsikring utover 55 prosent av minimumsverdi.

Solvensmargin krav:

Et uttrykk for risikoen knyttet til de forsikringsmessige forpliktelser. Solvensmargin krav beregnes etter nærmere regler med utgangspunkt i de enkelte grupper av forsikringskontrakter, og summeres for selskapet som helhet.

Til stede. Hver dag.
Når det gjelder som mest.

DNB Livsforsikring AS

Postadresse:
Postboks 7500
N-5020 Bergen

Besøksadresse:
Solheimsgaten 7C
Bergen

dnb.no